

GENTRY TÖRTÉNETE[^]

ELBESZÉLESEK

ÍRTA

GOTTIER LAJOS.

BUDAPEST,

RÉVAI LEÓ UDVARI KÖNYVKERESKEDÉSE.
1904.

Budapest. Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV.. Papnövelde-utona8.s»)

Ha más nem akad . . .

I.

Az egész vármegye egymásnak szánta őket. Barátos Géza máj- évek óta minden napos volt a Gabróczy kúrián. Ámbár Tessza és a férfi közt olyan féllel meghitt, féllel pajtás-kodó tónus uralkodott, s ebből bajos átcsapni a komolyabb, érzelmes hangba, amely, rendes körülmények között, meg szokta előzni a mátkaságot.

Az érdek mind a két részről ki volt zárva. Gabróczy Tesszának is ép úgy meg volt a maga ezer hold földje, mint Barátos Gézának. A férfi egy évi házasság után veszítette el a feleségét, aki öt általános örökössévé tette. Nagy bosszúságára a kiskenderesi Kendreőyeknek. Ezek aztán mindenáron Arnelit, az ifjabbik lányukat akarták a nyakába varrni. Gondolván, hogy ami elveszett a réven, megkerül a vámon. Csakhogy Barátos nem igen akart belé menni a dologba. Elég egy sütetből egy lepény. Szívesebben taposta a földet a szép Tessza körül.

Korra is jobban egymáshoz illettek. A huszonkét éves fekete szemű jukker leány és a harmincöt-

éves javakorbeli özvegy magyar, akinek vastag szőke bajuszába itt ott már ezüst szálak szövődtek.

Kendreöy Ameli meg éppen bogy a tizenhetedik évét töltötte be. Tizenegy éves volt, mikor a testvére, Barátosné meghalt.

Hát, elég az hozzá, hogy Tessza és Géza meglehetősen állhatták egymást. Anélkül, hogy szerelemről lett volna szó valamikor közöttük.

A férfi biztosra vette, hogy a leány hozzá megy, ha megkéri. De azért nyugodtan várt, (maga se tudta mire) mint akinek rendben van a szénája. Tessza is biztosra vette, hogy ez a megkérés be fog következni, s körülbelül tisztában volt vele, hogy nem fog kosarat adni neki. Kicsit ugyan bántotta a hiúságát, hogy az embei' késik a vallomással. Emellett azonban nap nap után találkoztak és czimboráltak. A lány szüleinek nem volt kifogása a dolog ellen.

Balmáson kevés az úri család. Az a kevés meg összetart. A férfiak ittak nagyokat, kártyáztak és pipázottak. A mint falun szokás. Be-bejártak a megye székhelyére, vásárok és megyegyűlés alkalmával. No meg a bálokra. Gabróczyék portája központja volt a vidék dzsentri urainak. Tesszának nem volt hiánya az udvarlókban. 0 azonban elég röviden bánt velők. Nem haragudtak érte. Tudták, hogy Barátosnak előnye van mindenik fölött.

Kár, hogy ez az ember egy kissé elhanyagolta magát. Csak úgy járt mándliban és csizmában, mint a legtöbb falusi magyar. Senki sem ösmerte volna meg benne az egykori „fess^u huszárt, aki 12 ezer forintot vert el Bécsben egy év alatt, míg az önkéntességet kiszolgálta.

II.

De hát semmi sem tart örökké. Egyszer csak Barátos Géza is ráadta a fejét, hogy beszél Tesszával.

Úgy történt, hogy Gabróczyéknál nagy névestét tartottak. A házikisasszonynak volt nevenapja. Ott volt minden épkekézláb ember a vármegyéből. Éjféltájt, mikor egy végtelen vacsora után, a kedélyek már elértek a legmagasabb fokot, Barátos Géza egyet sodorított tömött szőke bajuszán, s azt gondolta magában, hogy: „Most, vagy soha!”

Tessza leült pihenni a kis oldalszobába, az ablak mellé. Kifáradt a sok kinálgatásba és fekete kávé főzésbe, a korhelyeknek. A harmadik szobából a mulatók zaja, zürzavaros hangok, éneklés, pohár-csengés hallatszott át hozzá. A lány két kezét ölében összetéve bámult maga elé, élvezve az édes semmitteést, amikor Barátos megjelent előtte.

- No mi az? Megunta a kvaterkázást, hogy ott hagyta őket?

— Nem én, hanem magát keresem.

— Engem könnyű megtalálni. A lány mosolyogva nézett rá...

Ez igen bátorító kezdet volt ahhoz, amit a férfi akart neki mondani.

Es amint ott ülteket ketten, elszigetelve a társaságtól, Barátos röviden, keresetlen szavakkal adta elő szándékát. Nem olyan lángoló szerelmi vallomás volt, a milyenről legtöbb leány álmodozik, egy egy lázas, báli éjszaka után, hanem komoly, becsületes házassági ajánlat.

Tessza nyugodtan végig hallgatta, mialatt a férfi ültében kissé előhajolva, az izgalomtól kipirult arczzal nézett szeme közzé.

A lány pár pillanatig késsett a válasszal, aztán beszélni kezdett.

(Én nem tudom mi jutott eszébe? Nyilván megszállta a pajkosság ördöge.)

— No hallja! — szólt és bizonyos kaczérsággal féloldalt hajtotta érdekes, szép fejét — no hallja! ez hamarabb is eszébe juthatott volna!

A férfi elnevette magát.

— Jobb késön, mint soha.

— Csak azért mondomb, mert az öregekkel éppen a napokban határoztuk el, hogy a telet a fővárosban töltjük.

— És micsoda befolyással van ez a dologra?

— Hiszen, tulajdonképen nincs rá közvetlen befolyással, de ... azért mégis ...

— Mégis? . . . Kérdöleg nézett rá. A lány mintegy hirtelen elhatározással kezdett beszálni.

— Tudja . . . ószinte leszek magához. (Jaj! az emberek olyankor rendesen kellemetlen dolgot szoktak mondani, amikor úgy kezdik, hogy! „Ószinte, leszek.” Gondolta a férfi.)

— Hát én azt hiszem, hogy a nagy szerelem nem öli meg magát értem. Én is úgy vagyok magával. Mi kölcsönösen tiszteljük, becsüljük egymást, és talán meg is szoktuk azt a gondolatot, hogy férj és feleség leszünk. Lehet, hogy egész jó házasság lenne a miénk. Mind a ketten „Jól járnánk egymással/ De. . . azért én azt gondoltam, hogy mi megkapjuk egymást később is. Ha maga már eddig várt a megkéréssel, nem fog valami nagyon epedni

a gyors válasz után sem. Mi most folmegyünk Pestre, a telet ott töltjük s ha maga azalatt mást nem gondol, és . . . ha nekem azalatt más nem akad — kérem! ne értsen félre — ha nekem ezalatt olyasvalaki nem akad, aki minden boldogságát abban fogja remélni, hogy én legyek a felesége, s aki iránt én is többet fogok érezni a tisztelet és becsülésnél, akkor tavasszal a maga felesége leszek. Jó lesz?

A férfi vállat vont és a két kezével olyan csodálkozó mozdulatot tett, mintha azt akarta volna mondani, hogy: „Na! ilyet se hallottam még!“

A lány lángoló arcával tette kezét a vállára és gyorsan szólt:

— Kérem! ne mondjon még semmit. Nem szabad azt hinnie, hogy én magát most kikosaraztam, vagy, hogy kicsinylem. minden utógondolat nélkül kell vennie, amit mondtam. S úgy válaszoljon rá.

A férfi megpödörte bajuszát.

— Nos? beléegyezik?

— Legyen.

Tessza kezet nyújtott neki.

— Köszönöm, hogy megértett. Mi addig is a régi barátságban maradunk. Ez természetes. Most pedik menjünk be a többiekhez.

Karoltve léptek az ebédlőbe. Ott a hangulat tetőpontját érte el. Kurdy Géza remek bariton hangján éppen azt énekelt, hogy:

*Piirge molnár Julis lánya
A meny asszony-tánczot járja
Sötét búval, bánattal a szívében . . .*

A czigány halkan kísérte . . .

III.

Gabróczynak volt egy vén kisasszony nővére a fővárosban. A „tanti⁴⁴ sokat betegeskedett, s a háziorvosa, hogy legalább egyelőre megszabaduljon a szekatúráitól, elküldte télre üdülni a Riviérara.

Ennek üresen maradt villájába hurczolkoltak be Gabróczyék.

Tessza nevét akkoriban sűrűen közölték a lapok a báli tudósítások hasábjain.

A biztos föllépésű, elegáns jukker leány ott volt mindenütt, ahol a „társaság⁴⁴ megfordul.

A bölcsödebálon történt, hogy szupirozás közben, mialatt Tessza körül egész raj gavallér tanyázott, a lánynak minden apropos nélkül, otthon maradt lovagja jutott eszébe.

— Váljon mit csinál most Barátos? Bánkódik-é utánam? (Hiába! jól esett volna neki az a tudat, ^{hogy:} igen.)

Abban a perczben . . . álom-é, vagy valóság?!.. . Barátos Géza mosolyogva hajolt meg előtte.

— Na de ilyet! A lány fülig pirulva csapta össze két kezét. Hát magát mi jó szél hozta ide, Géza?

— Hogy mi jó szél hozott ide, azt majd elmondom.

Tessza lovagjai kíváncsian nézték meg ezt a napégett, falusi magyart, a kinek megjelenése, a lánynak arczába kergette a vért.

Mama, kérlek, a bukétomat itt hagyom. Szeretnék egyet járni a teremben Barátossal. Az

urak megbocsátanak egy perezre . . . Aztán se szó, se tartomány, karját a férfi karjába öltve, ott hagyta az elámult kompániát.

(Nem! soha se hittem volna, hogy ilyen változáson mehessen valaki keresztl! így Tessza, mi alatt titokban végig mustrálta Barátost, kinek izmos tagjain a frakk ideálisan feszült meg. Szinte hihetetlen, hogy ez az a bálmosi csizmás magyar!)

— Hát minek köszönhetjük ezt a váratlan meglepetést?

— Tudja, nagyon meguntam magam odahaza. Meg aztán Kendreöyük is feljöttek Pestre, (Tessza fehér arcán egy árnyék suhant keresztl) alig maradt otthonn valaki.

— Úgy?

(Egy nem létező ásítást nyomott el a legyezőjével.)

— Még egyet ... (A férfi keményen szembe nézett a leánnyal) Eszembe jutott az is, hogy maga tulajdonképen egy kicsit röviden bánt velem. Engem sem a gólya költött! . . . En is azt gondoltam magamban, hogy szerencsét próbálok. Hát ha akad nekem is más?... Nem mondomb, hogy külömb, mint maga . . . (Finom malicziával mosolygott) Tessza idegesen nevetett.

— Maga nagy gyerek!

Majd rövid szünet után hozzá tette:

— Kérem, vezesszen a helyemre.

Ott aztán Barátos meghajtotta magát és sar-kon fordult. Bement a buffetbe. Tessza egész éjjel nem láitta őt többet.

IV.

A társaságot egy csöppet sem lepte meg, amikor pár hét múlva hire járt, hogy Vinczeffy Miklós huszár főhadnagy, cs. és kir. kamarás megkérte Gabróczy Tesszát. ügy mondták, hogy már nem sokára jegyet is váltanak.

Ő volt a legkitartóbb a lány lovagjai között. Amint először találkozott vele a jégen, azonnal rabja lett Tessza okos, sötét szemeinek.

Amolyan társaságbeli comme il fant ember volt, mint a legtöbb huszár, akinek nyalka bajusza és csengő bongó sarkantyúja van. Tessza és Barátos futólag találkoztak néha a parketten. Pár szót váltottak, aztán ment mind a kettő a maga dolga, után.

Barátos eleintén volt egy néhányszor a házuknál is, de csak a hivatalos zsúrok alkalmával. Akkor is inkább Kendreőy Amélivel foglalkozott, aki egész csinos leánnyá nőtte ki magát.

Az igazat megvallva a mi Géza barátunk unta egy kicsit a fővárost. S ha az álszemérem vissza nem tartja, már régen hátat fordított volna az ottani farsang örömeinek.

Igy aztán — jobb mulatság hiján — Améli lovagjául szegődött.

Persze Kendreőyék szívesen vették s titokban reménykedtek.

Így álltak a dolgok, amikor egy derűs januári napon, Barátos szembe jött Gabróczyékkal a korzón. Tessza — csodálatosképen — egyedül ment elöl. A szülei utána jöttek.

A férfi nem kerülhette ki őket, s minthogy a lány már mesziről mosolygott rá, hozzá csatlakozott.

A sötétkék, prémes kosztüm kíváatosán érvényesítette Tessza sugár, telt alakját.

A lány, minden bevezetés nélkül, könnyed, fesztelek hangon kérdezte:

— Nos? akadt-e más?

— Ohó! Azt előbb én kérdem magától. Maga jött fel hamarább Pestre.

— Nekem . . . akadt.

— Derék.

Pár perczig szótlanul haladtak egymás mellett a Kossuth Lajos-utcza aszfaltján. A férfi törte meg a csöndet:

— A kamarás?

— Igen.

— Gratulálok!

— Kérem . . . még nem válaszoltam neki. De most magán a sor. Akadt-e magának más?

Feszült figyelemmel leste a választ a férfi ajkairól.

— Igen.

A lány erőltetve mosolygott.

— Külömb mint én?

— A mint vesszük.

— Améli?

— Igen.

Pál' percznyi szünet. Az utcasarkon egy kis leány ibolyát tart feléjük. Tessza halkan, csaknem rekedten kérdezte:

— Szolt már neki?

A férfi kiegyenesedett és minden szótagot külön hangsúlyozva, büszkén válaszolt:

— Ha szóltam volna neki, akkor már a feleségem lenne. *Ő nem várja míg más akad...*

Annyi szemrehányás volt a hangjában és tekintetében, hogy Tessza lesütötte szemeit. Egyik sem szólt egy darabig. Végre Barátos megemelte kalapját.

— De nem zavarom tovább magukat. Itt elválunk.

— Kérem ... ne hagyjon itt. Es . . . bocsásson meg nekem. Könyes szemekkel nézett rá. A nő teljesen megalázkodott a férfi előtt.

Mire a Harisbazárhoz értek, G-abróczyné ijedten rántotta meg a férje karját.

— Jesszusom! Ez a lány megbolondult! . . .

Tessza és Barátos szorosan egymáshoz simulva, karoltve haladtak előttük . . .

Csere.

I.

A kispári Paáros-család emberemlékezet óta „nagyságos¹⁴” család volt. Négy lóval jártak a megyégyűlésre s nem egy alispán meg képviselő került ki soraikból. Paáros Gerö is csak azért nem vállalt mandátumot, mert szenvédélyes gazda lévén, kétezer hold földje minden idejét igénybe vette. Korán megözvegyedett s egyetlen fiával, Vinozével kezelte a gazdaságot.

Egy reggel az öreg, fölöстökön után, oda szolt a huszárjának:

— Te, Miska! Mondd meg a fiatal nagyságos urnák, hogy fogasson be, mert átmegyünk Ráchyékhoz.

A kifent bajuszu, piros nadrágos huszár zavartan köszörülte torkát.

— No mi az?

Hát izé . . . a fiatal nagyságos ur még nem jött haza.

Paáros Gerönek elborult az arcza.

— Jól van. Mehetsz.

Aztán fölállt az asztaltól s föl alá kezdett járni az ebédlőben, mialatt idegesen húzogatta tömött fekete bajuszát. Még nem volt öreg, csak úgy hívták, mióta a fia fölcserpedett. Javakorbeli férfi. Jóval innen az ötvenen, a fia meg alig túl valamivel a húszon.

— Szörnyűség! az a kölyök mit csinál. Tegnap előtt ment ki a vámosi határba, hogy fölvegye a korcsmárosnétől az árendát s azóta oda van.

Nem csoda. A vámosi korcsmárosné „*hires*^u szép asszony. Észbontó fekete szemei vannak s rózsaszínű, sötét bőre.

A faluban nem hiába suttogtak, hogy a fiatal nagyságos ur sokat tapossa a vámosi korcsma kúszóbét . . .

A szép asszonyt csak úgy hívták, hogy „Ozigány Zsuzsa“, mert az anyja czigányasszony volt. A szép Zsuzsa tizenöt éves korában árváságra jutott. Akkor akadt meg a szeme rajta a vámosi korcsmárosnak, aki feleségül vette. Nem sokáig éltek együtt. A korcsmárost egy vasárnap délután főbe ütötték a duhaj legények, a kik hitelbe itták a borát, a mit a szép asszony mért nekik. A fiatal nagyságos ur, Paáros Vincze, már akkor is ott settenkedett a korcsma körül. S mióta a Czigány Zsuzsa özvegységre jutott, minden nap vendég lett a vámosi korcsmában.

Mikor Vincze öregebéd idejére hazakerült, édes apja hátra tett kezekkel állt meg előtte a kastély tágas ebédlőjében s keményen a szeme közé nézett.

— Mi lesz veled urfi? Talán elég is volna már a jóból. Ideje lenne komolyabban gondolkozni.

Vincze alig tudta az öreg szigorú tekintetét kiállani. Bágyadt arczán még ott égett a szép asszony

borának, csókjának mámora. Ötölt, hatolt valamit, aztán leszámolta az árendát az asztalra.

Az ebédet szótlanul költötték el. Mikor a fekete kávét itták s az öreg rágyújtott a czimeres tajtékpipára, szelidebben nézte végig csenevész szőke fiát.

— Te Vincze! Átmegyünk ma délután Ráchyékhöz Almásra. Margit a múltkor emlegette, hogy olyan régen látott. Jó volna, ha egy kicsit forgolódnál körülötte. A te korodban én már vőlegény voltam.

Vincze nem szólt semmit, hanem fogatott.

Almáson az öreg Ráchy Sándor nagy örömmel fogadta a vendégeket. A leánya, Margit, okos kék szemű, karcsú szőke leány, aki egyedül vezette özvegy édes apja háztartását. Azonnal terített s harapni valót és bort hozott föl az asztalra. Az öregek elkvaterkáztak, a fiatalok meg kimentek a kertbe.

Gyönyörű tavaszi nap volt, s a mint az ifjú ott lépkedett Margit oldalán, a széles kerti utón, a ripacsos levelű ribiszke bokrok között, önkéntelenül összehasonlítást tett. Arra a másikra gondolt, a kinek olyan bűbájos hatalma volt fölötte s a kinek lángoló szemedélye olyan könnyen föllobbantotta az ö ifjú vérét, fokról-fokra perzselve benne a mohó életszomjat . . .

Aztán elnézte ezt a másikat, aki gondtalanul csevegett mellette. Elnézte ezt a tiszteességes úri leányt, a kinek a tavaszi napsugár mintha glóriát övezett volna hamvas szőke feje fölé. Elgondolta, hogy milyen kevés öröm jutott ennek az életből, beteges öreg apja oldalán. S mégis milyen megelégedett, csöndes derű jellemzi egész valóját. Milyen jó feleség és jó háziasszony válnék ebből a Margitból! Gondolta magában. Aztán, mialatt szórakozot-

tan felegetett a lány kérdéseire, összehasonlította magát Margittal s olyan nyomorultnak és haszon-talannak tűnt föl egész eddigi élete. A morális Katzenjammer s a veszedelmes tavaszi lég behatása alatt történt, hogy Paáros Vincze lelkében hősies elhatározás támadt.

Annyira beleélte magát a javulás gondolatába, s olyan becsületes akarat volt benne, jövőre más életet kezdeni, hogy egész ékesszólóvá lett, a mikor Margittal közölte szándokát.

A lány egész megittasult az ifjú vallomása alatt. Szegény leány létere soha se mert volna arra gondolni, hogy a gazdag Paáros Vincze szeme megakadjon rajta. Pirulva mondott igent, s mikor fölmentek és Vincze ragyogó arczzal közölte a dolgot a két öreggel, azok boldogan ölelték keblökre a fiatal pár.

így lett vőlegény Paáros Vincze.

II.

Másnap reggelre a szép tavaszi napot borús, szürke, esős idő váltotta fel.

Körülbelül ilyen volt a változás Vincze lelki-állapotában is.

Komor, rossz kedvvel ébredt, s csak most jött tudatára annak, hogy tegnapi hangulatával elhamar-kodva, egy egész életre lekötötte magát. Olyan frigy küszöbén állott, a melyhez a szívének semmi köze nem volt.

Együtt reggelizett az édes apjával, a ki ezer aranyos fellegvárat szött, kiszínezve a jövőt magának, a mikor a rideg Paáros kastélyban egy édes kis

menyecske fog vidáman sürögni, forogni, napsugarat hozva az ódon falak közé.

Vincze némán hallgatta apja tervezgetéseit. Aztán eszébe jutott, hogy mára megígérte annak a másiknak, hogy ellátogat hozzá . . . Mintha nem is az az ember lett volna, aki tegnap megkérte a Ráchy Margit kezét. Csodálkozott maga magán, s átkozta azt a perczet, a mikor vallomásra nyitotta ajkait.

De azért az erkölcsi kényszer mégis uralkodott forró vére hullámzásán. Felé sem ment a vámosi határnak. Sem aznap, sem másnap, sem egész héten. Annál gyakrabban látogatott el Margitékhoz.

Az a szende, szűzies szép szőke leány olyan nyájasan fogadta s annyira bele akarta élni magát a gondolatba, hogy ö most boldog menyasszonynak, hogy Vincze szinte szánakozással volt eltelve iránta.

Szomorú mátkaság volt biz ez!

Czigány Zsuzsa pedig nem tudta mire magyarázni Vincze kimaradását. Első napokban busult utána. Azután, mikor meghallotta, hogy vőlegény, dühöngött és átkozódott. Későbben azonban félvárolt vette az egész dolgot. Gombház! ha leszakad, lesz más!

Úgy a harmadik hét vége felé történt, hogy Paáros Vinczenek *dolga akadt* a vámosi korcsma tájékán.

Hogy arra járt, a nyitott ablakon át hallotta a menyecske hangját. Jó kedve lehetett, mert énekelte. Azt énekelté, hogy:

Többet már én nem hiszek a legénynek
Két színe van, mint a mályvalevélnek.

Vincze megállt az országúton, azután rövid habozás után benyított a korcsmaajtón . . .

III.

A mikor másnap apa és fin lóháton haladtak egymás mellett az almási országúton, hazatérve Ráchyéktól, Vincze szokatlanul rossz kedvű volt. Az ut mentén, a szántóföldön két napszámosleány dolgozott, miközben mélabús magyar nótát énekeltek. Lassan, elhúzva, parasztosan. A balzsamos tavaszi levegő tele volt hangulattal. Paáros Gerő többször lopva nézett a fiára. Végre megszólalt:

— Mi bajod neked?

A fiú vállat vont.

— Semmi.

— Én nem értem, hogy valaki ilyen szép tavaszi napon, huszonkét éves korában, a mikor boldog vőlegény, ilyen emberevő hangulatban lehessen.

Az ifjú dühösen rántotta meg a kantárt.

— Csak azzal a boldog vőlegénységgel hallgassunk. ügy belé ugrottam ebbe a bolond házaságba, hogy nem tudom miért nem adnám, ha ismét szabad volnék.

Az öreget elfogta a pulykaméreg.

— Te! ügy hókon kaplak, hogy hóttig arról kódulsz! Hát ki ugrasztott belé?! Felelj!

— A magam bolond feje.

— Nem hogy hálát adnál az istennek, hogy ilyen derék feleséget kaphatsz. De mindenről eltekintve, ha már egyszer megkérted és a szavad köthöz, egy kispári Paáros Vinczének mindenkor helyt kell állni az adott szaváért.

— Én pedig odaadnám a fele jussomat, ha nem kéne elvenni azt a leányt.

Paáros Gerö egyet sodorított a fekete bajuszán.

— Igen?! Ennyire vagyunk? No *azon az áron* megszabadulhatsz a menyasszonyodtól.

Aztán, se szó, se tartomány, megfordította a lovát s indult vissza Almás fele.

IV.

Margit csak elcsodálkozott, a mikor Paáros Gerö fel órai távozás után ismét beállított hozzájok.

— Isten hozta Gerö bátyám! Mi jót hozott?

A férfi egész fel volt indulva, a mint odalépett a leányhoz, a ki a tornyos pohárszék előtt volt elfoglalva.

— Csak azért jöttem, kedves húgom! hogy egy nagy szerencsétlenségtől mentselek meg.

— Mi legyen az?

— Az az én haszontalan Vincze fiam, aki soha sem érdemelte meg azt a szerencsét, hogy ilyen derék, szép felesége legyen, mint te, ma végre szint vallott.

A leány arcza halálsápadt lett a szégyentől.

— Én visszaadom a gyűrűt — dadogta s már le is húzta ujjáról, Gerö felé nyújtva.

A férfi az egész kezet fogta meg.

— Csak azért jöttem Margit, és másik kezével átölelte a derekát, hogy ezt a gyűrűt, a melyik úgyis az én jegygyűrűm volt, tartsd meg tőlem addig, a inig mást hozok. Ha nem lehetsz a menyem, légy a feleségem. Annak a rossz fiúnak meg kiadom az anyai jussát, a vámosi birtokot. Hadd boldoguljon a maga kenyérén.

Margit szép arczáról eltűnt a halaványság.
Némán sütötte le szemét.

— Csak nem kosarazol ki engem? Hisz nem vagyok én még olyan öreg, hogy ne tudnálak boldogítani.

A lány elrejtette arczát a férfi széles kebelén.

Paáros Gerö ajkai mohó, szenvedélyes csókkal tapadtak a piruló lány édes ajkára, míg izmos karjaival magához szorítá.

Margit egész lényét olyan édes boldogság töltötte el, a minőt Vinczével való mátkasága alatt sohasem érzett . . .

A b ú t o r o k.

I.

Dorogai Doronghy Gábor miniszteri segédfogalmazót reggel 9 órakor, egy zajos múltú éjszaka után, a levélhordó csöngetése verte fel legédesébb hajnali álmából. Ha nem is látta volna meg a postai lebéllyegzőn, hogy a levél Kis-Dorongról jön, megérezte volna rajta szülőfaluja illatát.

Édes apja irta:

. . . Hogy már ideje volna megkomolyodni. Mégis sok, a mit csinálsz. Én nem győzlek pénzzel. A te korodban én már családapa voltam. De neked mindenig csak bolondságokon jár az eszed. A jövő héten felmennek szent-gáli Gaálós Endréék Pestre. Jó volna, ha egy kicsit forgolódnál Zsazsa körül. Komoly, derék leány. Egyetlen gyermek. Ezer hold föld, stb . . .

— Bizony az jó volna. — Ásított Gábor, a mint ágyában fekve végig olvasta a levelet. Aztán a boldogabbik oldalára fordult és tovább aludt.

Ezzel a gondolattal csak akkor kezdett komolyabban foglalkozni, a mikor néhány nap múlva, kifogástalan fekete redingotban ott ült a Pannónia

téli kertjében, szemben a kékszemű jukker leánynyal, mialatt Radios nyakra-főre húzta nekik a szebbnél szebb magyar nótákat és az öreg Gaálos Endre egyik üveg pezsgőt a másik után hordatta föl. Gábor a papa és a mama közt ült. A szép Zsazsa szomszédságát a kollégája, Kendréö Imre biztosította magának. Volt még három jelentéktelen alak a társaságban. Két első éves egyetemi hallgató, meg egy kadét. A Kendréö, a Gaálos és a Doronghy család rokonai. Ezek azonban nem sok vizet zavartak. Annál nagyobb szeget ütött Gábor fejébe Kendréö Imre. Ez a nyalka bajuszu barna fiú nagyon bizalmasan volt Zsazsával, s fölhasználva a kedvező helyzetet, ezer bohóságot sugdosott a lány rózsás kis fülébe. Úgy éjfél tájban, mikor már a társaság minden tagja elérte kedélyének legmagasabb fokát, (a nagy füstben már a Gaálosné feje sem fájhatott jobban) Zsazsa odafordult Gáborhoz:

— Hát neked mi bajod, hogy olyan savanyu az ábrázatod? (Szegről végről valami magyar sógor-ság volt köztük.)

Gábot hősies elhatározás szállta meg.

— Féltékeny vagyok Imrére.

Mindnyájan nevettek.

— Igen?! . . . No akkor ülj le ide a másik oldalomra.

Es a leány elragadó szolgálatkészséggel csinált neki helyet maga mellett.

— De most aztán mulattass!

Lehetett is már akkor mulatni. Mindegyik egyszerre beszélt. A cigány meg húzta szakadásig. Az öreg Gaálos százegyedikszéria kérdezte meg, hogy mi van kifestve?

Mire Béla czigány fáradhatatlanul adta meg a választ a hegedűjével, hogy:

Czigánysori korcsma ki van festve . . .

— Ki jár oda?! . . .

Oda jár a czimbalmos, a czimbalmával, czimbalmozni, minden estve.

— Mit hisz a korcsmárosné? . . .

Korcsmárosné azt hiszi . . .

De hát semmi sem tart örökké. A fizetőpinczér bejelentette, hogy: „Fájeram“. Magyarul: Oszolj község, nincs vendégség! Fizettek és czihelődtek. Kendreö Imre silányul immitált józansággal fordult oda Gaálosnéhoz:

— Nagyságos asszonyom, ha meg nem sérteném, kaptam hazulról egy kis friss disznóságot. Legyen szerencsém holnap villásreggelire.

Az asszony ásítást nyomott el a legyezőjével.

— Én nem tudom, ha illik-e? — És a férjére sandított.

Hát már hogyné illenék! — Gaálos Endre megölte Kendreőt és hatalmas csókot czuppantott az ajakára. — Ott leszünk mindenjában.

— Szívesen látom az egész társaságot. Vasárnap úgy sem kell hivatalba menni.

Zsazsa oda fordult Gáborhoz, mialatt a tükör előtt igazgatta ibolyás kalapját.

— Te is élj ősz!

Az ifjú motyogott valamit, mialatt a czigány végső erőfeszítéssel és nagy zajjal rákezdte a Rákóczi-indulót.

Aztán gänzemarsban vonultak ki az étteremből, az asztalok között.

A pincérek kétrét görnyedve tartották markukat . . .

II.

Másnap délben Doronghy Gábornak szeme-szája elállt, a mikor gomblyukában óriás szegfűvel és erős fejfájással beállított Kendreö Imre lakására. Ő azt hitte, hogy Imre is csak afféle szobaúr, mint ő, aki hónapos szobában lakik. Csalódott. Imrének olyan nagyúri kényelemmel berendezett három szobás lakása volt, a milyenről ő valóságos fogalmazó korában sem álmodhatott. Volt egy hálószobája, egy ebédlője és egy szalonja, comme-il-faut bútorzattal, szmirna - szőnyegekkel és olajfestményű képekkel. Az egész katzenjammeres társaság együtt volt már, a mikor Gábor megérkezett. Kendreö Imre rendkívül szeretetreméltó házigazda volt mindenkinél egyenlően tudott a kedvében járni. A hazulról került friss disznóságon és pogácsán kívül volt ott minden egyéb, a mi a korchely kompánia előtt szemnek, szájnak kívánatos. Frissen csapolt sör, osztriga, hering, pörkölt, kocsonya. Gábort az irigység ölte ennek a nagy módnak a láttára. Hát még a mikor az inas ezüst tálcán pezsgőt szervírozott körül! Zsazsa elemében volt, a mint fölkapott egy pohár pezsgőt s harsány hangon elkiáltotta magát:

— Éljen a mi kedves házigazdánk! ...

Kocczintottak és ittak. Zsazsa elragadóan festett molnárkék kosztümjében. Gábor majd elnyelte a szemével.

Egyszer csak, minden apropos nélkül hozzá fordult a lány:

— Hát te mikor hívsz meg minket?

Az ifjú zavartan mosolygott.

— Kérlek ... A mikor parancsoljátok.

És egy pillanat alatt megfordult a fejében az Ő nyomorúságos hónapos szobája Budán. Az edényzetet egy csorba kancsó és másfél pohár képviselte. A dívány oda volt támasztva a mosdóhoz, mert az egyik lábat régen feltüzelte valamelyik szobaur. A szoba falán azonban képek is díszelegtek. A többek közt: *Petőfi halála*, továbbá a háziúr kiszínezett arcuképe huszármesterei korából és a kajászó-szentlőrinczi jótékony asztaltársaság fotográfiája. Ezt az elődje felejtette ott — hat heti házbér fejében.

Gábor nem is találta magát nagyon jól a Kendréö Imre reggelijén. Alig várta, hogy feltűnés nélkül távozhasson.

III.

Másnap aztán Gábor egy elkeseredett levelet írt az édes apjának. Leírta az Ő égbekiáltó nyomorát, összehasonlítva a Kendréö Imre nagyúri módjával. Gyönge ezélzásokat tett rá, hogy így nem konkurrálhat Imréyel a Zsazsa kegyeiért. Pedig Imre is csak olyan segédfogalmazó mint Ő. Az Imre apjának sincs több földje mint nekik. A jövő hónapban megint feljönnek Gaálosék. Milyen nagyszerű volna, ha akkor Ő hívhatná meg őket vacsorára. Ha ugyanis rendes évi lakása volna, a saját bútoraival. De így persze, szó sem lehet az egészről.

Erre apa és fin közt élénk levélváltás következett, melynek végével a pénzes levélhordó egy szép reggelen 3000 koronát hozott Gábornak. Az édes apja küldte bútorokra. „Hadd lássák Gaálosék, hogy téged sem a gólya költött!”

Ki volt boldogabb, mint Gábor!

Azonnal számadást csinált magának, hogy mit vesz a 3000 koronán. Szerepelt a listán két garnitur bútor, szmirna-szönyeg, olafestményü képek, két „nappal szék, éjjel ágy^u és sok minden egyéb. (Gábor elgondolta, hogy milyen nagyszerű lesz majd, ha Gaálosék feljönnek Pestre és ö azt mondhatja az öregnek: „Tudod mit, Endre bátyám, te gyere hozzá m aludni. Hiszen van három ágyam is. Legalább nem zavarod a hölgyeket. Akkor fekszel, akkor kelsz, a mikor akarod. Az öreg úgyis szeret néha kirúgni a hámfából.) Gábor féljegyezte a listát a zsebkönyvébe. A minisztériumban pedig az nap délelőtt egész szerényen jegyezte meg, hogy a jövő hónapban a körúton vesz ki lakást és berendezkedik.

— Tudjátok, ideje már megkomolyodni. Az ember ma-holnap fogalmazóvá lesz . . .

Aztán rejtélyes arczzal vette elő a listát, melyet a belső zsebében hordott, a Zsazsa arczképe mellett...

Hát, elég az hozzá, hogy aznap este, Gábor néhány barátjával elment az egyik előkelő dunaparti vendéglőbe vacsorázni. Szerényen húzódtak meg egy sarokasztalnál. Gábor nagyon komoly volt. Folyton a berendezésen járt az esze. A zsebe tele volt képes butorárjegyzékekkel. Mindig azokat nézte. Csöndesen megvacsoráltak, egy-két pohár sör mellett, aztán készülödtek hazafelé. Gábor egész dühbe jött, mikor a társaság egyik tagja egy üveg rizlingit hozatott.

— Mire való már ez?

— No ne haragudjál. Ezt az üveg bort megisszuk, aztán megyünk.

Az első üveg bort azonban második, harmadik és kilenczedik követte.

Gábor már nem haragudott.

A bor hevítő hatása alatt, boldog ábrándjai voltak a jövőről, mialatt a czigány édes-bus magyar nótákat játszott. Elővette a listát és meg-megnézette. Lassankint megmelegedett a füle töve. „Ejh! mit nekem két nappal szék éjjel ágy? Nevetésége!“ Gondolta magában „Az öreg Gaálost úgysem fogja engedni a felesége, hogy hozzám szállj on.“

— Pincér! öt üveg pezsgő!

Persze, volt gaudium. A fiuk arcza csak úgy ragyogott az örömtől. Egyik, másik megjegyezte, hogy:

— Hja! Könnyű neki. A ki olyan gazdagon nősül.

Az öt üveg pezsgő hamar elfogyott. „Nevetéses, hogy én szmirna szőnyegeket vegyek! Jó lesz az olcsóbb fajtából is!“ Erre még öt üveg pezsgő következett. Mikor aztán a czigányt is oda rendelte az asztalhoz, eszébe jutott, hogy az a „Petőfi halála“ nem is olyan csúf kép. Egész maradhatós. (Mert ez a kép az övé volt.) Legfeljebb vesz még hozzá egyet. Denikve a listát sokszor elővette és minden ki-kitöröt belőle valamit. Mikor már a czigány is pezsgőt ivott, akkor máig a lista erősen tele volt törlésekkel. Éjfél jócskán elmúlt, a mikor Gábor rengeteg summát fizetett és szort el a czigánynak. Persze, ilyenkor hazamenetelről szó sem lehet. Kocsikra ültek és mentek tovább. Már erősen hajnalodott, a midőn *hetedik* álomáskép abba a kávéházba vetődtek, ahol minden nap találkoznak a főváros összes czigánybandái. Heggel felé ott osztoznak el rendesen egymás között, az éjjeli kereseten. minden asztalnál egy másik czigánybanda osztozko-

dott. Gábor már akkor azt sem tudta, hogy fiu-e, vagy leány? Igen nagy volt benne a virtus.

— Ozigány ide! Az áldóját!

No az volt bőven. Harminczan is fölugráltak egyszerre az osztozás mellől. Gábor csak úgy találomra rámutatott egyikre-másikra:

— Te fogsz huzni! Meg te! Meg te! A többi ácsi!! . . .

Véletlenségből mind más bandához tartoztak. De azért készséggel kapták elő szerszámaikat és játszani kezdtek. Volt köztük két nagybőgős, egy klarinétos, meg egy kontrás.

Pokoli hangverseny volt, a mit ezek négyen elkövettek! Gábor azonban fizetett, mint a köles. A kassziros frájla pedig (egy csodálatosan bájtalan teremtmény, aki nem volt nappali világításra berendezve), nem győzte töltögetni a pálinkát nekik.

Már egész világos volt, a mikor Gábort egy hordár vezette át a lánczhidon. Ennek aztán odaadta az utolsó bankóját. (Ha jól tudom, ez egy ablakpárna ára volt.)

Mielőtt azonban fölért volna a lakására, a kapuban találkozott egy kucséberrel. Némi aprótéren volt még a zsebében s háborgó lelkiössmeretét azzal nyugtatta meg, hogy a jeles férfiútól vett két pompás olajfestményü képet . . . harmincz krajczárokért . . .

— Ne mondassa az öregem, hogy az egész pénzt elpocsékoltam . . .

Ez a Gábor berendezkedésének története . . .

Inkognitóban.

I.

Gere Horváth Mari nagy szerencsét csinált. A mikor bokorugró szoknyában, két varkocsba font leeresztett barna hajával, piros csizmában fölkerült falujából a fővárosba, alig volt tizenhat esztendős. A vasútnál ragyás Tuba Klári várta. Mert, hogy egyfalusiak voltak. A Klári már öt év óta szolgált Pesten és nagyon kitapasztalt perszóna lett belőle. Szívesen vette pártfogásába a kis Marit. Együtt mentek el a körútra a czupringerhez. Marinak igen jó helye akadt. Egy gazdag bankámé fogadta meg a gyermeket mellé. Mikor aztán a legidősebb lány férjhez ment, Marit magához vette szobalanynak. Minthogy azonban könnyen tanult és nagyon kicsiszolódott azalatt a négy év alatt, a fiatal asszonytól egy grófi helyre került komornának. Csillagkeresztes dáma volt az asszonya. Innen már csak egy lépés volt a mostani helyéig.

Gere Horváth Mari ugyanis, a csillagkeresztes dáma ajánlatára, az udvarhoz került. Bizony. A fiatal Julia Immaculata főherczegnőhöz fogadták meg első komornának.

Ilyen szerencséje van egynémely szegény leánynak.

II.

Úgy történt, hogy egy szép nyári délután (a séjour éppen Budán volt) Julia Immaculata főherczegnő nagyon unta magát. Selyem kárpittal bevont boudoirjában ásítva ült a hintaszékben. Egyet gondolt és becsöngette az első komornát.

Mari bejött. Már nem viselt bokorugró szoknyát, sem piros csizmát. A haja sem volt két czopfba fonva. Kaczér fehér fökötö volt a fején, fekete szövet-ruhája és fehér köténye volt, kivágott lakkzipójéből meg selyem harisnya kandikált elő.

Illedelemesen megállt az ajtóban.

— Parancsol, Fenség!

— Oh! Mari! én szörnyen unom magam. Nagyon unalmas itt minden.

Mari kérdőleg nézett a kis szőke herczegkisaszszonýra. Az meg idegesen folytatta . . .

— Mit nézel rám olyan csodálkozva? Talán te nem unod magad? Egész belé sápadt már az arcod ebbe az unalmas udvari életbe. Azelőtt sokkal pirossabb voltál. Maholnap olyan fehér lesz az arcod, mint az enyém.

— Oh! Fenség!

— Oh! Fenség! .... oh fenség! Te sem tudsz már egyebet, mint oh! Fenség! Azelőtt legalább tudtál mulatságos dolgokat beszélni nekem a te életedből, a faludról, meg ragyás Tuba Kláriról. Most már semmit sem tudsz. Maholnap olyan unalmas leszel, mint a főudvarmesternőm.

Mari elmosolyogta magát.

— Ha parancsolja fenség . . .

— Gyér ide.

Mari odament és leült a kis szőke herczegkisasszony lábaihoz a zsámolyra. Alig volt egy-két év külöombség köztük. Az egyik filigrán, szőke, légies teremtmény, a másik egészséges barna·piros, nagy darab fehércseléd. Mari volt az idősebb.

És a főherczegnő unszolására elkezdett beszélni neki az ő kicsiny falujáról. A délibábos, aranykalászos rónaságról és azokról a jó falusi emberekről, akik között született és fölnevelkedett.

A herczegkisasszony álmodozva hallgatta. Egy-szer aztán közbeszólt:

— És most beszélj valamit arról, a mikor fellöttél Pestre szolgálni.

— Az már egész más élet volt.

— De azért jobb volt, mint a mostani. Úgy-e?

— Hiszen nekem nincs itt semmi bajom.

A herczegkisasszony elgondolkozott.

— Aztán mondд csak . . . Mari. Izé . . . szere-tőd soha se volt?

Mari lesütötte szemét s könnyedén elpirult.

Julia Immaculata szeretettel hajolt fölé.

— No, ne szégyeld magad. Beszélj őszintén.

És megsimogatta szép barna haját.

Mari lesütött szemekkel válaszolt.

— Volt, fenség.

— Oh! Ez nagyszerű. És te nekem eiTŐl soha-sem beszéltél. Mikor volt az?

— A mikor a bankáréknál szolgáltam.

— És ki volt az? Ő is ott szolgált?

— Nem fenség! Ő a katonaságnál szolgált Huszárkáplár volt.

Bizonyos büszkeség vegyült a hangjába.

— Huszárkáplár volt? És hol találkoztatok?

— A tánczban. A külső-kerepesi-úton van egy helyiség, ahol vasárnap este a cselédek táncolni szoktak a katonákkal.

— És te is oda jártál?

— Igen.

— És ki volt a gardedámod?

Mari hangosan nevetett.

— Nem kell oda gardedam, fenség.

— Csak úgy, gardedám nélkül mennek oda a lányok?... Senki sem ügyel föl rajok? Hisz az nagyon mulatságos lehet.

A két leány elgondolkozott. A kis szalonban mély csönd volt, csak az aranyozott márvány rokokó-éra ketyegése hallatszott.

— És . . . mondд csak, Mari. Ő már azóta kiszolgált?

Mari, fölsóhajtott.

— Oh! már régen. Kiszolgált, hazament és megházasodott.

— Te azóta se voltál ott táncolni?

— Nem én, fenség.

— És nem szeretnél egyszer elmenni?

Mari nem tudta mit feleljen.

— No felelj.

— Tudom is én.

— Te, Mari. Ma éppen vasárnap van. Eredj a tánczba, ha akarsz.

Mari habozott.

— Nem szívesen hagynám itt fenségedet.

— Hát, tudod mit, Mari! Én veled megyek.

Mari ijedten ugrott föl a zsámolyról.

— De az Istenért! . . .

A kis herczegnű dobbantott a lábával.

— Semmi ellenvetés! Hol vannak a falusi ruháid, a melyeket a múltkor mutattál?

— Mindjárt behozom,

Az ajtóból azonban visszaszólt.

— De ha Kázmér Ramiró főherczeg ő fensége megtudja, én nem vagyok oka semminek.

— Hozd be a ruhákat!

III.

Az volt csak a mulatság, mikor a herczeg-kisasszony ledobta a fehér crepe de chine pongyolát, melynek csipkéi egész vagyont értek és belebujt a bokorugró szoknyába! Mari is hamarosan átöltözött. Piros csizmát húzott föl, míg a herczegnő fekete félczipőt vett, színes harisnyával. Mind a ketten kendőt kötöttek a fejükre.

Aztán megvárták, míg besötétedik.

A palotából óvatosan kilopóztak s gyalog indul-tak neki a nagy útnak.

— Aztán el ne feledd, szólt Julia a Kerepe si-uton, hogy én csak Julcsa vagyok. És te-nekkell, hogy szólíts.

Mari sóhajtott.

— Jaj! mi lesz ebből?!

— Hát semmi. Jól mulatunk és holnap elfelejt-jük az egészet.

Már messzirol hallották a zenét. A zöld rácsos kerítés körül nagy tömeg ácsorgott.

Júliának nagyon dobbant a szíve és erősen belekapaszkodott a Mari karjába, a mikor beléptek a kerthelyiségre, hol a fák alatt, terített asztalok közt nagy volt a népszerűség! A banda húzta szakadásig. Ott táncoltak a cselédek a katonákkal. A

ki meg nem tánczolt, az az asztalnál ült és ivott, meg énekelt.

Mari csak úgy húzta maga után a társnőjét.

— Menjünk oda a szalétlibe.

A nagy tömegben senkinek sem tűnt föl megérkezésök.

Alig hogy leültek azonban, a fedett, nyílt helyiségen, a fal mellé, rögtön akadt gavallér.

Egy jól meghermett, délczeg huszárkáplár állott meg előttük. Aztán megsodorta szép fekete bajuszát és oda ment Marihoz.

— Téged még nem láttalak itt, hugám.

— Régen voltam itt utoljára.

— Hun szögálysz?

— Nagyon kíváncsi rá?

— Nem én, csak úgy kérdem.

— Itt szolgálok a Kerepesi-úton.

— Na hát akkor gyere táncolni.

Julia titokban ijedten kapaszkodott a Mari karjába.

Mari megértette.

— Nem szeretném itt hagyni a barátnőmet. Az Ő tánczosa még nincs itt.

A káplár fitymálva nézte végig a szőke kis herczegnőt.

— Tán egyfalusiak vagytok?

— Igen.

— Aztán ő nem akar mással táncolni, csak a kire vár?

Júliát csodálatos bátorság szállta meg. Örült vágya támadt elhódítani Maritól ezt a derék nagy erős embert. Ennek behatása alatt egész bátran szembe nézett vele és felelt:

— Dehogyan nem, csak vigyenek.

Csalódott.

A káplár elfordult és egy éppen arra haladó közhuszárt vállon fogva oda perditett.

— Ehun la! Öcsém. Tánczolj evvel a kis lány-nyal. Nincs itt a tánczosa.

Aztán Marit derékon fogta és oda vitte a tánczoló párok közé.

Julia Immaculata egyedül maradt a lovagjával. Nyápicz szőke fiú volt.

De azért derékon kapta és vitte magával. Látszott azonban rajta, hogy nem szívből teszi. Csak úgy immel-ámmal, kötelességből.

A főherczegnö minden áron iparkodott taktust tartani tánczosával. Nehezen ment.

Pokoli zaj, meleg és borgőz volt a tánczoló párok között. Mari ugyancsak aprázta. De azért ráért közbe biztatónan integetni Júliának, aki irigykedve hasonlította össze tánczosát a délczeg káplárral.

— Icza te szorri!

És a sarkantyúk pengtek s a legények kurjongan-gattak.

Hogy vége volt a táncznak, a két lány összekapaszkodott. A két legény nem tágított mellőlük. A káplár megszólalt.

— Jó volna egy pohár sör. És leültek mind a négyen egy asztalhoz, ahol többen is voltak már.

(A főherczegnö szomszédja a Kohn Móriczék pesztrája volt, aki minden áldott éjszaka megszökött a gyerek mellől.)

Julia ijedten nézte, hogy Mari négy pohár sört rendel.

Neki is innia kellett.

Aztán megindult a társalgás. A káplár úr vitte a szót. mindenkihez beszélt, csak éppen Júliára nem ügyelt. A tánczosa sem hederített rá. Itt nem voltak főherczegek és főherczegnők. Itt csak férfi és nő volt. S a férfi volt a becsesebb, nem a nő. Julia érezte ezt és le nem vette szemeit a délczeg huszárkáplárról, a ki észre sem vette öt.

A leányban fölébredt a megsértett asszonyi hiúság. Irigykedve, szinte dühösen nézett Marira, aki egész ki volt pirulva az izgalmaktól és boldogan mosolygott a szép magyar fiúra..

Júliának sirás szorongatta a torkát. S hogy a következő táncz elkezdődött, fizettek és megszöktek a helyiségből.

De a káplár előbb megigértette Marival, hogy egy hét múlva is eljön . . .

IV.

Egy évre rá, Julia Immaculata főherczegnőt Boleszláv Szergiusz nagyherczeg vezette oltárhoz. S miközben zúgtak a harangok és a mesés pompájú nászmenet, melynek soraiban királyok, császárok és királyasszonyok voltak, végig haladt a székesegyház ivei alatt, a brillánsokkal ékített hőselyem ruhába öltözött menyasszony, szorongó szívvvel és edző vágygyal gondolt arra a nyalka bajusza szép magyar fiúra, aki őt nem is akarta észrevenni s akinek egy szava sem volt hozzá . . .

A levegőben tömjénillat szállingózott s az érsek áldólag terjesztette ki karjait az ifjú pár fölött . . .

Katicza.

I.

. . . Akkor aztán a királyfi harmadszor is reá-rohant a hétfejű sárkányra és egy csapással levágta mind a hét fejét. No hiszen! Lett erre öröm az egész országban! Az öreg király . . .

— Dada! Hát egy karddal, hogy tudta mind a hét fejét egyszerre levágni?

— Jaj! Lelkem, aranyom, Csillám királyfi nagyon erős legény volt ám!... Hát, elég az hozzá, hogy a mikor megölte a sárkányt, az öreg király örömeiben földhöz vágta gyémántos arany koronáját és táncra kerekedett. A tündérszép királykisasszony pedig sírva borult Csillám herczeg nyakába és azt mondta neki: „Én a tied, te az enyém! Ásó kapa sem választ el minket többé egymástól . . .

Csaptak is olyan hetedhét országra szóló lakodalmat, hogy még a kutya is kalácsot evett. Henccidától Bonczidáig folyt a sárga lé. Az öreg király pedig lemondott az uralkodásról és helyette Csillám királyfit választották meg királynak. Mikor a gonosz mostoha ezt meghallotta, mérgében szétpukkant.

Csillám király és a felesége, Tündérszép Ilona pedig nagyon sokáig, boldogan uralkodtak és még most is élnek, hogy ha meg nem haltak . . .

— Jaj, dada! de szép volt. Mondjon még egyet,

És az ábrándos tekintetű sötét szemű leányka belécsimpaszkodott az öreg asszony karjába, a mint ott ülteket ketten a kastély konyhájában.

— Nem lehet, drágám, mert a szobákat kell rendbe hozni. Holnap megérkezik az édes apa és nagyon haragudna, ha nem találna minden rendben. Bizony.

— Én is magával megyek.

És az öreg cseléd, meg a kis leány bementek. Katicza félösen kapaszkodott a dada szoknyájába, a mint végig mentek a hosszú sor termeken, hol az ősök képei mogorván bámultak maguk elé a falról. A szél sivitva, fütyülve rázta meg odakünn a fák koronáját, odasodorva egy-egy lombot az ablaktáblákhoz. A gyertya az öregasszony kezében nagyon pislákolt s csakhogy el nem aludt. A gyermek reszketve ment a dada után.

Egy fél óra múlva pedig már a nagy, menyzenes ágyban feküdt. Az öreg cseléd mellette ült és folytatta a mesemondást. Katicza áhitattal hallgatta, míg csak el nem álmosodott s elaludva tovább álmodozott az aranyos ruháju királyfiról, Tündérszép Ilonáról, hétfejű sárkányról, meg a gonosz mostoháról. S ha néha álmában megmozdult, az éber álmu öregasszony azonnal mellette termett s szeretettel igazította meg vánkosát.

— Dada! én félek . . .

— Ne féljen, lelkem, itt vagyok én.

A gyermek erre megnyugodva tovább aludt. Édes álmából csak a mosolygó tavaszi napsugár költötte fel, mely kíváncsian kandikált be az ablakon, átszürödve a nagy erdő sötétzöld lombsátorán, mely minden oldalról féltékenyen óva körítette az Andráslavak ősi kastélyát, már évszázadok óta . . .

II.

így nőtt fel Andráslavay Katicza, édes apjától elhagyatva, egy öreg cseléd gondjaira bízva, a vén kastélyban, az erdő közepén, egy óra járásnyira minden emberi lakástól.

Édes apja, Andráslavay Károly korán megözvegyedett, s a fiatal világfi tekintélyes vagyonával teljesen átadta magát a nagyvilági élvezeteknek. A telet a fővárosban töltötte, csak nyáron látogatott el az Andráslavay-kastélyba.

Ritkán jött magában. Rendesen társaság kisérte. Még pedig eleven, jókedvű társaság, a mely pezsgő életet hozott a vén kastély falai közé.

A kis lány kerekre nyílt szemekkel csodálkozva nézte a czifra ruhás, ékszerrel megrakott szép asszonyokat, a kiknek csengő kaczagása és éneke betöltötte az ódon kastély tágas termeit. Csak úgy suhogott a selyemruha rajtok s édes illat szállt utánuk a levegőben, a mint végig haladtak a folyosón.

Noha az öreg dada a kis leányt féltve őrizte édes apja vendégeitől, a gyermek egyszer-másszor mégis meglátta a kastélyban időző társaságot.

— Dada! Ugyebár az a piros selyemruhás Tündérszép Ilona volt? A fekete bársony kabátos ur pedig, a ki vele énekelt, Árgirus királyfi?

— Sem Tündérszép Ilona, sem Árgirus királyfi. — Szolt az öregasszony mérgesen. — Jobb lesz, ha Katicza nem leselkedik utánuk és nem beszél bolondságokat. Holnap bemegyünk a faluba a nagytiszteletű úrholz és megkezdjük a tanulást. Maholnap hét éves lesz a kisasszoy és még olvasni sem tud. A nagyságos édes apja pedig . . .

A többöt már csak a fogai között mormogta el a jó lélek s kézen fogva, bevitte a leánykát a konyha mellett levő kis kamrába, a hová nem hallatszott el a vendégek zajos mulatozása. De a kis leány egészen fel volt izgatva. Még a mesék sem kellettek neki, a melyeket pedig máskor annyira szeretett.

Éjszaka aztán, mikor a néma csöndbe egy-egy csengő trilla kaczagott belé, a mely elhallatszott a kis leány hálókamarájáig, a gyermek fölébredt, de félt, hogy a dada kiszidja, azért egész csöndesen maradt s félkönyökére támaszkodva kis ágyában, visszafojtott lélekzettel hallgatózott. Ekkor léptek hallatszottak a folyosón, a kamara ajtaja előtt.

— Oh! ha tudnád, mennyire szeretlek! . . . — hallatszott kívülről, annak a bársony kabátos urnák a hangja, mire dallamos, halk nevetés adta meg a választ. A léptek zaja tovább hallatszott s végre elhangzott a kökoczkával kirakott folyosón . . .

A gyermek sokáig nem tudott ezután elaludni. Mindig fülében csengett az az egy mondat, melynek értelmét gyermekkézzel nem bírta fölfogni:

— Oh! ha tudnád, mennyire szeretlek! . . .

III.

A vén kastély mohos tetőzete fölött nyom nélkül suhantak el az évek. Tavasz, nyár, ősz, tél egymást váltották fel, s Katicza ezalatt jóformán kinőtt a gyermekruhákból. A dada meséi sem nagyon érdekelték már. Inkább regényeket olvasott, melyeket a kastély könyvtárából keresett elő.

Édes apja csak úgy nem törödött vele, mint azelőtt. A nyári hónapok alatt a mikor szokott társaságával megérkezett a kastélyba, szórakozottan homlokon csókolta leányát, megkérdezte, ha nincs-e valamire szüksége, aztán jóformán be sem várva a feleletet, elfordult tőle.

A leány most már nem igen mutatott érdeklődést a fővárosi vendégek iránt. Osztönszerüleg viszszavonult arra az időre, míg ott voltak. A kastély elég tágas volt. Könnyen kikerültették egymást. Sokat időzött akkortájt a nagytiszteletű urnái is, a kinek magas müvelségű családja körében mindig jól érezte magát.

Úgy történt, hogy egyszer Katicza ott ült az erdőben, kedvencz helyén, egy tölgycsoportháló alkotott természetes sátorban. Sejtelmes mély csönd volt körülötte, melyet semmi sem zavart, csak a bogarak zümmögése, meg az erdő titokzatos lélekzete, melyről a költők meg a szerelmesek azt mondják, hogy „hallani a csöndet“. Azt az ünnepélyes mély csöndet, melyet csak a természetimádók ismernek...

A leány teljesen el volt merülve az olvasásba. (Leonora, a regény hősnője éppen az udvarhoz

készült, hogy bemutassák a herczegnönek. Eddig nagy, falusi papucsokat viselt, most pedig atlasz-czipöbe bujtatták apró lábait s a rövid szoknya helyett, uszályos, selyemruhát kapott. „Mit szólna az öreg Ilza, ha most így látna engemet?“ — gondolta magában. Szóval „a csúnya kis hernyóból ragyogó pille lett“.) Hát elég az hozzá, hogy Katicza roppant el volt mélyedve az olvasásba, a mikor egyszerre csengő, kaczagó női hang ütötte meg fülét.

— No nézd! milyen édes, szép gyermek! És egy fehér ruhás, aranyszöke fürtös leány bámult reá, a tölgyfa-lombsátor bejáratánál.

Kati ez a megrezzent és lebocsátotta a könyvet. Akkor már többen is voltak ott. Édes apjának vendégei kirándulásra indultak a szomszédos hegycsúcsra. A szőke hölgy mögött egy fekete bársony kabátos férfi állott és a hogy észrevette öt, megfogta társnőjének karját, szelíd erőszakkal készítetve el onnan.

— Oh! hiszen ez az Andráslav leánya! Annyi kicsinylő föl sem vevés volt a hangjában, hogy ez még jobban bántotta Katiczát, mint a hölgy fölénYES, pártfogói modora.

A vidám társaság a másik perezben már tovább haladt.

A leány villámló szemmel állt föl ültéből, úgy hallgatta a távozók zajos társalgását, mely mindég jobban elhalt az erdőben. Édes apja szavát is halotta, de Katicza jóban figyelt arra a másik hangra, a mely olyan kicsinylőleg mondta az előbb: „Oh! hiszen ez az Andráslav leánya!“

Eltette a könyvet, mert a betűk tánczoltak szemei előtt. Nem tudott ma többet olvasni. És

amint a keskeny erdei ösvényen magányosan haladt a kastély felé, homályos emlékei között egy álmátlan éjszaka jutott eszébe a gyermekkorból. Azon a bizonyos éjszakán hallotta először annak a bársonyruhás ifjúnak a hangját, a mint szerelmesen búgta társnője fülébe:

— Oh! ha tudnád, mennyire szeretlek!

IV.

Rá következő évben Andráslav valamivel hamarább érkezett meg ösei kastélyába, mint rendesen. Egészen egyedül jött és a dadát azonnal magához hivatta, hogy széleskörű intézkedéseit közölje vele, a később érkező vendégek fogadtatására.

A fekete kendős, fehér kötényes öregasszony ott állt gazdája előtt, a tágas ebédlőben és nyugodtan hallgatta végig annak rendelkezését.

Mikor aztán az úr elmondta parancsait, az öreg cseled keményen szeme közé nézve, halk, de határozott hangon kérdé tőle:

— És a kisassznyt hova vigyem arra az időre, a míg itt lesznek a vendégek?

Andráslav idegesen simította végig finom fehér kezével selymes barna bajuszát, mialatt meglepetve nézett az öregre.

— Nem értem, Mari . . .

— Csak azért kérdem — és az öregasszony ritka lelki nyugalommal állott ura előtt. — Csak azért kérdem, mert a kisasszony betöltötte a tizenhatodik évét, és Andráslav Katalin, a felnőtt úri leány egy órát sem tölhet egy fedél alatt, *azzal a*

társasággal, a melyet mint gyermek kénytelen volt eltűrni az apai háznál.

Halálos, mély csönd követte az öreg asszony szavait, csak a nagy álló márvány óra rekedt ketyegése hallatszott a teremben, melynek falairól az ősök képei mogorván bámultak maguk elé.

Andráslaky felpattant ültéből s idegesen kezdett föl alá sétálni.

A dada pár pillanatig várt, aztán kiment, de az ajtóból vissza szólt:

— Soha, senki sem törödött a gyermekkel csak én. Én tápláltam tulajdon édes tejemmel, én neveltem föl ilyenre, a milyen. Jogom van érdeklődni tovább is a sorsa iránt.

Az ur türelmetlenül intett kezével.

— Jól van, jól. Majd intézkedem . . .

Intézkedett is.

Azon a nyáron elmaradt a zajos társaság, sőt Andráslaky maga is elutazott s csak néhány hét múlva érkezett vissza. Egyetlen egy vendég volt vele. Egy szőke szakállas, kékszemű ur, a kinek feketebársony kabátja volt, festő ecsetje, meg palettája, sok mosolygó tarka színekkel, és olyan csodálatosan meleg, behízelgő hangja, a melyet nehezen lehetett elfelejteni, a ki csak egyszer is hallotta életében.

V.

Katicza magához vette a dada lánchából a toronyszoba kulcsát, aztán mint egy csintevő gyermek, nesztelet léptekkel suhant föl a keskeny csigalépcsőn.

A rozsdás kulcs nagyot csikorgott, a mint megfordult a zárban. A lány belépett abba az antik bútorzatú, elhagyott rokokószobába, a mely azon módon volt berendezve, a mint másfél századdal ezelőtt egyik őse, Andráslaky Gábor rendezte be a feleségének, a kit XIV. Lajos francia király udvarából hozott magával magyar hazájába.

A szoba egyetlen ablakából pompás kilátás kínálkozott az erdőre s azon túl a falu fehér házaira. A lány kinyitotta az ablakot. A napsugár a szoba közepére aranyos hidat vert, melyben millió porszem tánczolt.

Katicza pár perzig némán gyönyörködött a festői panorámában, mely az ablakból kínálkozott. Aztán, mintegy hirtelen gondolattól megkapatva, oda ment a falszekrényhez, s a pioziny kulcsosai, melyet zsebéből vett elő. kinyitotta annak ajtaját. Biztos-sága, melylyel a szekrényben kotorászott, a sok drága, hímzett selyem brokát ruha között, melyeket ősanyái viseltek valamikor, elárulta, hogy nem először jár ott. Látszott rajta, hogy próbált mestersége.

Pár perez múlva egy tökéletes rokokó dáma áll a szoba közepén, teljesen harmonizálva az antik bútorzattal.

A fehér selyem paróka keretéből édes leány-arcz mosolygott a nagy álló tükrbe. Rózsaszín bőrű, bársonyos, feketeszemű kis leány, üde ajkai körül pajzán mosolygással. A sárga selyem, hegyes derék hízelegve simult karcsú termetére. A nagyvirágú pompadour panier-túnique alatt rövid selyem-szoknya magas sarkú csattos czipő egészítették ki öltözékét.

Olyan filigrán, légies és gracziózus volt az egész alak, a minót mostanában már csak aranyrámában lehet látni.

Katicza maga is meg lehetett elégedve így magával, mert perczekig elnézte hasonmását a tükrből. Aztán halkan elnevette magát. Eszébe jutott a dada. Ha most így meglátná! . . . De mi volt ez?! Nevetésére másik nevetés válaszolt s amint ijedten fordult vissza, a szoba ajtajában ott állt a bársonykabátos ember, a kinek sötétkék szemei voltak és aranyszőke szakálla . . .

A leány úgy megijedt, hogy első pillanatban menekülésre gondolt. S ha a férfi nem áll az ajtóban, észnélküл rohant volna le a lépcsőn. De a másik perczben ijedtségét harag váltotta föl s az üldözött özike helyett egy méltóság teljes urinő állt szemben a betolakodóval, a ki még mindig elragadtatással nézte őt.

— Azt hiszem, ez a kastély elég tágas arra, hogy apám vendégei kényelmesen érzzék itt magokat, a nélkül, hogy kénytelenek lennénk/, egymást zavarni.

Hangja csak úgy remeggett a haragtól, mialatt szembe nézett az ifjúval, a kinek mosolygó arcza hirtelen komolyra vált e hang hallatára.

— Bocsánatot kérek, nagysád — és a festő lekapta széles karimáju, puha kalapját fejéről, — nem tudtam, hogy találok itt valakit. Egyedül bolyongtam a kastélyban, s minthogy az ajtót nyitva láttam, nem véltem indiszkrécziót elkövetni, ha benézek. Rögtön távozom is, csak előbb engedje meg, hogy bemutassam magamat.

A lány némán bólintott fejével, mialatt eszébe jutott, hogy ez az ember volt az, aki olyan kicsinyléssel dobta oda a megjegyzést: „Oh! hiszen ez az Andráslaky lánya!”

— Puszta Béla a nevem.

kz ifjú kifogástalan udvariassággal hajtotta meg magát s ez szeliidebb tónusra hangolta a leányt. Azért ujjai hegyét nyújtotta felé és mialatt kezet fogtak, Katicza önkéntelenül elmosolyodott e különös találkozás és helyzet fölött.

— De most már csakugyan hagyjon magamra, mert le kell vennem ezt a maskarát.

Erre minden a ketten elnevették magukat . . .
Az ifjú távozott.

A dada nem győzött csodálkozni, a mikor a nagyságos ur másnap kiadta a rendeletet, hogy ezentúl három személyre terítsen, mert a kisasszony is velük fog étkezni.

Csak akkor csodálkozott jobban, a mikor Katicza szó nélkül engedelmeskedett apja parancsnak . . .

VI.

És azontúl minden nap együtt étkeztek hárman. Andráslaky Károly, az ö szépséges szép leánya, a feketeszemű Katicza, meg a bársonykabátos festő, a kinek aranyszőke szakállya volt és sötétkék szeme . . .

És a mikor Katicza néhány nap múlva ismét fölment a rokokó szobába, meglepetésében csaknem fölsikoltott . . .

A tükrrel szemben, ott függött a falon aranykeretben az ö rokokó-ruhás arcuképe. A megszólásig híven volt találva. Katicza sokáig nézte a képet és eszébe jutott, hogy akkor beszelt először a művészsel, a mikor ebben a ruhában látta őt . . .

Azóta minden nap találkoznak és ő minden nap hallja azt a meleg behizelgő hangot, a mely olyan édesen tudja suttogni:

— Oh! ha tudnád mennyire szeretlek! . . .

VII.

A dada pedig nemsokára egyedül maradt a vén kastélyban, melynek falairól az ősök képei szigorúan bámultak maguk elé . . . Annál nyájasabban mosolygott rá a Katicza képe . . .

A jó lélek eleintén sokat busult, de később, a mikor láitta, hogy milyen boldog az ő nevelt leánya, megvigasztalódott és mindig nagy örömmel várta a nyarat, a mikor az öreg nagyságos ur egészen megkomolyodva megérkezett és elhozta magával Katiczát, meg a bársony kabátos urat, a kinek aranyszőke szakállya volt és kék szeme. Első évben csak hárman jöttek. Egy évre rá azonban már négy vendég érkezett . . .

És az öreg dada nem sokára megint elkezdte a mesemondást Argirus királyfiróról, Tündérszép Ilonáról, a gonosz mostoháról, meg a hétfejű sárkányról . . .

Hol volt, hol nem volt . . .

A medve.

A mikor Bogáthay Sárika rózsaszín foulard ruhájában, nagynénje karján először jelent meg a tóparti sétányon, a fürdő közönség ifjúsága rögtön tisztában volt vele, hogy ő az idei szezon szenzációja.

Mikor pedig azt is megtudták, hogy árva leány, és kis kezével majdnem ezer hold földet fog vinni a szent házasságba, elhatározták, hogy Sárika olyan leány, a kivel nemcsak érdemes foglalkozni, hanem a kit érdemes volna, *tisztán szerelemből*, nőül is venni.

A festett hajú szőke baronesznek egészen lejárt, mióta Sárika megérkezett. Pedig azelőtt ő volt a „star.“ Bezzeg! most óraszámra egyedül ült az Erzsébet-setány fái alatt, kezében könyvvel, melyből nem olvasott. Mialatt Sári ezüstcsengésü kaczagása odahallatszott az eszplánádról, a hol udvarlói ugratta jukker viselkedésével.

Ott ült nagynénje oldalán, udvarától környezve.

— Tudja, Szentandrásy, néha sajnálom, hogy nem élünk a középkorban. Mert, mikor az ember a maga lovagias felbuzdulásait hallja, önkéntelenül vágyat érez magában, valami hőstettet követelni, a minőt például az antik lovagok vittek véghez Dul-eineáj ükért.

— Sárika . . . nagyság, ne játszón velem. Tudja nagyon jól, hogy életemet adnám magáért! Kívánja, hogy beugorjam a Balatonba? És az aranykeretű csiptetős miniszteri segédtitkár olyanféle mozdulatot tett, mintha rögtön el akart volna indulni, hogy meg se álljon a Balaton közepéig.

De a lány akkor már ügyet sem vetett rá s hirtelen odafordult a nagynénjéhez.

— Flóra néni! nem tudod ki az a sötétarczu magyar, a ki ott ül a platán alatt? Te mindenkit ösmeresz.

Flóra néni, vagyis jobban mondva özvegy bodrogháti és kismegyeri Szentmihályi G-áborné, született kokánfalvi Turay Flóra, arról volt hires, hogy az ország összes gentry családaival rokonságban volt s kívülről tudta valamennyinek származását s összeköttetéseit.

— Nem vagyok vele tisztában, édesem. A szobapinezér azt mondta, hogy Meggyes Iván, földbirtokos. Tuftommal azonban csak egy Meggyes család van, melynek feje az öreg daruháti Meggyes Ábris. (A kinek a felesége liátoldy leány volt.) Ennek azonban csak nővérei voltak, az egyiket elvette a Dercsiki báró, a másik még most is hajadon. Egyetlen fia pedig már jóval idősebb lehet, mint ez itt. De meg aztán a típusa is elütő. Valószerű, hogy nem a „jó^u Meggyesekből való.

S Flóra néni olyan mozdulatot tett, a melylyel nyilván jelezte, hogy Meggyes Iván urat végképen letárgyalta, mint a kivel nem érdemes tovább foglalkozni.

A megyei főjegyző, aki még mindig nem tett le arról, hogy kopasz fejét a házasság rózsás jármába hajtsa, színlelt féltékenységgel szolt a leányhoz:

— Meggyes Iván minden esetre szerencsés ficzkó, hogy megnyerte érdeklödését.

— Érdekes ember, szolt Sárika, mialatt elragadó kaczérsággal gyújtott rá egy ozigarettre, melynek füstjét orrán bocsátotta keresztül. — És én el is határoztam, hogy kikezdem.

Szentandrassy Béla reményt veszítve sóhajtott, mialatt majd elnyelte mohó tekintetével a lány kívánatos alakját, kerekded idomait.

Olyan sötét rózsaszínű arczbőre van, mint a baraczkvirág s villogó fekete szemei, üde, piros ajkak.

— Érdemes is azzal a medvével foglalkozni. Pattant föl Flóra néni. Ma reggel csaknem belém ütközött a kursalon ajtóban, oszt' azt sem mondta, hogy pardon.

— Már az igaz, hogy olyan, mint egy medve. Kapott a szón Szentandrassy.

Ez aztán rajta is maradt Meggyesen. A Sárikáké társságában ezentúl mindenki csak medvének hívta.

A leány azonban egy szót sem szolt. Idegesen csapta oda a czigaretт végét s felugrott ültéből.

- Flóra néni! én bemegyek. Leveleket kell írnom. Te maradsz még?

— Veled megyek.

A tó felől éneklés hallatszott. Piros-fehér cikós ruhás matrózok ültek egy csónakban. Az egyik

valami szentimentális német nótát énekelt. Az volt a refrainje, hogy:

Vissza sírsz még . . .
Vissza, vissza engemet . . .

Sárika rózsaszín ruhájának széle lassankint eltűnt a sétány fái között . . .

*

Másnap reggel Sárika mint a szélvész rontott be a kurszalonba, ahol már az egész társaság együtt volt.

— Szörnyűség, Flóra néni! A medve elfoglalta helyemet a kávéházban. Nagyon jól látta, hogy oda akarok ülni a sarokba, a kis márványasztalhoz, ahol minden nap reggelizem, de azért egy világért sem állott volna föl. Tette magát, hogy észre sem vesz. Újságot olvasott. Kénytelen voltam más asztalhoz ülni.

S a lány odacsapta fehér csipke napernyőjét a zongorára.

— Mindjárt mondtam, hogy nem a jó Meggyesekből való, — szolt Flóra néni, mialatt Szentandrassy megbotránkozva csóválta fejét.

— Hallatlan! Képtelen volnék ilyesmire. Nemcsak magával Sárika, de bármelyik nővel szemben. És maga azért, hányszor kigúnyolja az én „lovagias felbuzdulásomat.“ Pedig, ha tudná, milyen tiszta eszménye él lelkemben a nők iránt érzett *valódi lovagiasságnak!* És az ifjú melegen nézett a lány kipirult arczába. Nem volt nehéz kitalálni, hogy mikor a nőkről beszélt, az egész nemet Sárikában látta képviselve.

A lány hálásan mosolygott reá. Aztán egy azaleát tépett ki mellcsokrából és sajátkezüleg tűzte a gomblyukába . . .

Szentandrassy tulboldog volt.

A festett hajú baronesz, aki ott ült az ablak-mélyedésben, legédesebb mosolyával nézett az épen belépő Meggyesre, mit az nem vett észre.

Fekete körszakállas, délczeg magyar. Komoly tekintettel, széles vállal. Fölvett egy lapot az asztalról s csöndesen leült a sarokba, hogy ö most olvasni fog.

Sárika abban a pillanatban a zongoránál foglalt helyet s két kezével belecsapva a billentyűkbe, rövid bevezetés után, énekelni kezdett:

Fekete városban fehér torony látszik,
Az én édes rózsám más ölében játszik . . .

A kopasz főjegyző, nem hagyva föl minden reménnyel, mellé ült, és kotta hiányában, egyelőre a szemeit forgatta.

Meggyes pedig föllállt és tüntetőleg távozott a teremből . . .

A leány villogó szemekkel nézett utána . . .

— Medve . . .

Ebéd alatt Flóra néni azzal a szenzációval lepte meg a társaságot, hogy a medve azért olyan mogorva, mert szerelmi bánata van.

— Biztos forrásból tudom, — folytatta a leleplezést, — hogy vőlegény volt, de a menyasszonya egy kínálkozó gazdag párti miatt visszaküldte neki a jegygyűrűt és máshoz ment nőül.

— Oh! Istenem! még kisül, hogy a medve szerelmes volt . . .

És Sárika fölkaczagott . . .

Délután a sétányon ismét találkoztak a medvével. És a medve mindenütt utj okban volt. Soha sem köszönt nekik, de mindenkor olyan különösen nézett Sárikára. Szentandrásy, meg a kopasz főjegyző, nagyon mulattak ezen . . .

Sárika dühösködött. Flóra néni pedig ismételte:

— Meglátszik, hogy nem a jó Meggyesekből való.

Este, mikor a lány és a nénje nyugovóra tétek, szobájukban, az asztalon, Szentandrásy név-jegyével egy remek rózsabokráta pompázott.

— Mindig lovagias, — szolt elragadtatással Flóra néni.

Éjfél tájban pedig megszólalt a Duka Bérezi bandája az ablak alatt. Olyan szépen húzta, hogy:

Fekete városban fehér torony látszik . . .

Az én édes rózsám, más ölében játszik . . .

— Te, Sári! — Flóra néni felkönyökölt az ágyban. — Az a bolond fiú nagyon szeret téged.

— Tudom. — És a leány a fal felé fordult. A másik perezben nyugodt lélegzése elárulta, hogy aluszik . . .

Persze, az éjjeli zene miatt nagy botrány lett. A fürdő vendégek feljelentették a csendháborítót.

Szentandrásy fizetett, mint a köles. (Hej! pedig de sok adóssága volt már úgyis.) De az őt nem bántotta, mert ő lovagias férfiú volt . . .

*

Egy rekkenő meleg nap, délután Flóra néni, Sárika és Szentandrassy vígan csónakáztak a hatalmas tó pompás sima tükrén.

A lány többi udvarlói mind elmaradtak már. Csak Szentandrássy volt állandó lovagja. mindenki úgy tekintette őket, mint a kikból egy pár lesz, rövid idő múltán. Az ifjú még a gondolatát is leste a lánynak, önnön magát műlva fölül a lovagiaságban.

Sárika ennivalón festett fehér-kék csikós regatta kosztümjében. Szentandrassy evezett, de azért le nem vette mohó tekintetét a leányról, aki szemben ült vele. Flóra néni háttal ült hozzájok, a csónak orrán.

A levegő azzal a bizonyos zsongító villamos-sággal volt tele, a mely hatalmába keríti az ember idegeit s megbénítja az akaraterőt, ismeretlen vágyakat ébresztve a lélekben.

A kis társaság szótlanul ült a csónakban. Mi sem zavarta a csöndet, csak az evező ritmikus csap-kodása a viz felületén.

Az ifjú biztos kézzel hajtott s a kis jármű mind messzebb siklott el a parttól.

Annyira átengedték magukat annak a gyönyörnek, mit a vizen való ringás okozott, hogy nem törődve az idővel, ügyet sem vetettek arra a fekete felhőre, mely észak felől, az ég alján kerekedett. Mire a lány figyelmeztette Szentandrássyt, hogy forduljanak vissza, mert vihar van készülőben, a fekete felhő mind jobban közeledve, ijesztően meg-nőtt s elsötétítette az egész égboltot.

A parttól pedig nagyon messze voltak . . . Szentandrásy megfeszített erővel iparkodott a szárazföld felé, de a heves szel, mely időközben támadt, ellenkező irányban fújt s megnehezítette az evezést.

Nem sokára kövér cseppekben kezdett esni az eső s pár perez műlva olyan óriási vihar kerekedett, hogy a kis csónak, mint gummilabda tánczolt a hullámok tetején.

Flóra néni kezeit tördelve siránkozott, míg Sárika sápadtan, reszketve kapaszkodott a csónak szélébe s kerekre nyílt fekete szemeivel várakozás-teljes bizalommal nézett az ifjúra, a ki önmagával tehetetlenül pacskolta a vizet.

Keserves evezés volt biz az.

Az ólomszürke égboltozatot mind gyakrabban tarkították a czikázó villámok s mire egy hatalmas menyörgés után Flóra néni és Szentandrásy kinyitották a szemöket,már csak ketten ültek a csónakban ...

Sárikát elsodorta egy hullám, mely átcsapott a kisded járművön . . .

Az asszony kétségelesen sikoltozott segít-ségért, de hangja beleveszett a vihar fenséges zajába. Szentandrásy fejét veszítve iparkodott a part felé, mikor a lány feje a másik oldalon, jó távolról fel-tűnt a viz alól.

— Mentsen meg, Béla!

S karját felé nyújtva, kérte az ifjú segélyét.

Flóra néni megragadta Szentandrásy karját.

— Ugorj ék utána. Hiszen az evezés úgy sem használ semmit.

Szentandrásy szemeivel mérlegelte a csónak távolságát a lány és a part között. A csónak közepén volt, közelebb a parthoz . . .

Sárika meg mindig tartotta magát a viz fölött, a vadul csapkodó hullámok között. Az ég egyre dörögött s a vihar újult erővel tört ki.

Szentandrassy pár másodpercznyi habozás után megragadta az evezőlapátot és minden erejével a part felé iparkodott, nem törődve a leánynyal . . .

— Nem lehet megmenteni. Saját életünkkel játszunk, — szól Flóra nénihez.

Sárika feje eltűnt a víz alatt . . .

A partról abban a pillanatban beugrott valaki a vízbe, s izmos karjaival gyorsan szelte a habokat, a lány felé tartott.

Mire Sárika csaknem eszméletét vesztve meg egyszer a fölületre került, az a két izmos kar megragadta s megóvta az ehnerüléstől . . .

— Ölelke át a nyakamat . . . Bátorság . . .

Sárika átölelte a férfi nyakát s úgy tartotta még akkor is, a mikor már semmi veszély nem volt és ott feküdt a tó partján, a pázsiton . . .

A *medve*, tőle szokatlan gyöngédséggel nézett a leány szemeibe. Aztán karjai közé kapta és sietett vele a lakás felé.

— Édes kis bolondom, te. Ha tudnád, milyen régen szeretlek . . .

Sárika arcza fölpírult s ráhajtotta fejét a férfi vállára.

Aztán suttogva azt kérdezte:

— Mit szeretett meg rajtam?

A férfi arcza elborult . . .

Megmondom azt is . . . Nagyon hasonlítasz ahoz a másikhoz . . . ahoz, aki elhagyott . . .

— Csakhogy én soha . . . soha sem fogom elhagyni . . . s egész hozzá simult a medvéhez . . .

Ezalatt elértek a leány lakásáig. A vihar teljesen megszűnt. Az égen a felhők foszladozni kezdték. Kiderült. . .

*

A csónak szerencsésen partra ért. A bennülökben semmi kár nem esett. A „lovagias“ Szentandrassy még aznap elutazott a fürdőből.

Flóra néni pedig rövid idő alatt kisütötte, hogy Meggyes Iván mégis a jó Meggyesekből való . . .

A zöld gróf szerelme.*)

Úgy történt, kérem, hogy amikor a „*Mucsai Szabadsajtó* és *Vidéke*“ karácsonyi számában megjelent a „*Zöld gróf szerelme*“ című novellám, melyet kedves nőm a reggeli kávé mellett elolvasott, a jó lélek egész kategorice kijelentette, hogy ennyi észszerű kár Mucsán maradni, és okosabb volna, ha a fővárosba hurczolkodnánk.

Kedves nőm eme véleményének eleintén semmi komoly jelentőséget nem tulajdonítottam. Fájdalom, a legközelebbi jövő alaposan bebizonyította, hogy ugyanakkor helytelenül cselekedtem, mert az aszszony komolyan a fejébe vette, hogy én született iré vagyok, és a polgármesterék zsúrján ismételte, és leghatározottabban kijelentette, hogy az ép „magas röptű szellememnek“ immár szükek Mucsa határai.

Hogy nekem magas röptű szellemem van, arról ez alkalommal értesültem életemben először . . . és . . . utoljára.

*) A *Munkácsi Segélyzö Nőegylet* által rendezett jótékonyczélű műkedvelő előadáson fölolvasta a szerző, 1898. deczember 81-én.

Denikve, az asszonyt semmi sem tántoríthatta el a gondolattól, hogy nekünk a fővárosba kell hurczolkodnunk, a hol az én szellemi tőkémet okvetetlenül csengő aranyra, vagy suhogó bankóra fogják fölváltam.

Nos hát, kérem, önknek bizalmasan bevallhatom — hiszen ugyebár nem adják tovább? — hogy az én szellemi tőkém még mai napig is, hiány nélkül birtokban van.

Nem kellett senkinek.

Mielőtt azonban felköltözünk volna Budapestre, a *Zöld gróf szerelmé-nek* kéziratát beküldöttem, közlés végett, az egyik előkelő napilap szerkesztőségéhez. A feleségem úgy okoskodott, hogy a tiszteletdíjból, melyet a novelláért fogok kapni, kifutja az útköltség mindenjáunknak. Már mint nekem, neki, a Gyuri fiamnak, az Erzsiké lányomnak, a Kati szakácsnőnek, meg a szobalánynak.

Természetesen, mi, a család, I. osztályon fogunk utazni, a cselédségnak azonban elég jó lesz a II. osztály is. Mikor azonban egy hét elmúlt s az én novellám meg mindig nem jelent meg, sőt a szerkesztői üzenetek között sem méltatták nehány sorra, kedves nőm lejjebb szállította az igényeket, s elhatározta, hogy mi a II. osztályon utazunk, a cselédek pedig a III.-on jönnek velünk.

— Tudod, fiam, nem szabad őket elkényeztetni, nehogy követelők legyenek.

Két hét múlva már mindenjában a III. osztályon utaztunk, s mikor a harmadik hét is elmúlt, anélkül, hogy a *Zöld gróf szerelme* napvilágot látott volna, kedves nőm élénken kezdett érdeklődni a ráccsal kupék tarifája iránt.

Végre, a negyedik héten, a szerkesztői üzenetek között, megpillantottam a szenzációs novella címét:

A zöld gróf szerelme!

Az üzenet azonban, melyet, *némi túlzással*, hízelgőnek is vehettem, csak három szóból állott s egész terjedelmében, a következőkép hangzott:

— Nem a gróf zöld.

En nem tudom, kérem, hogy mit érthettek ezalatt? Azok a fővárosi hírlapírók néha olyan zavarosan fejezik ki magokat.

De mi azért mégis felutaztunk a fővárosba.

Budapesten első dolgom volt a novellát személyesen elvinni az egyik tekintélyes hetilap szerkesztőjéhez, hogy magam olvassam föl előtte.

A szerkesztő, amikor megmondottam neki, hogy kéziratot hoztam, roppant szívesen fogadott, leültetett, sőt egy finom szivarral is megkínált. Mikor azonban benyúltam a zsebembe, kivettem a novellát, és előkészületeket tettem a fölolvasáshoz, a szerkesztő aggodalmasan nézett rám, mintha balesjetelmei támadtak volna.

— Szabad kérném, miről szól az a kézirat? És a szemüvegen át, gyankodva pislogott felém.

— Novella, kérem. Címé: *A zöld gróf szerelme*.

A hatás leírhatatlan volt. Az én emberem föluggrott ültéből, nekem rohant, és első dolga volt a szivart visszavenni tőlem, pedig már éppen rá akartam gyűjtani.

— Hogyan? Ön zöld gróf szerelme cím alatt írt novellát?!

— Mi különös van ebben? Hogy lehet egy címen megütközni? Akkor kritizáljon az úr, ha végig hallgatta. És olvasni akartam.

— Megálljon! szerencsétlen ifjú! Látott már ön életében szerelmes zöld grófot?

(Ennyi joggal azt is kérdezhette volna tölem, hogy nincs-é nálam véletlenül egy csörgő kígyó.) Szomorúan kellett bevallanom, hogy csak azt az egyet nem láttam még.

A szerkesztő diadalmasan mosolygott.

— Hát amolyan közönséges zöld grófot látott-e?

Ezt olyan hangon kérdezte, mintha a közönséges zöld grófok csak úgy szaladgálnának az utczán, mint a tarka kutyák.

Kérdőleg néztem rá!

— Már úgy értem, hogy zöld grófot szerelem nélkül?

— Olyat sem láttam.

— Hát akkor, hogy mert ön róla tárczát írni? És meg akarta nyomni a csengettyű gombját.

Ennek az embernek igaza van. Le voltam sújtva. Ebben a pillanatban azonban tekintetem az íróasztalra tévedt, ahol Ohnetnak egyik regénye hevert. Az volt a címé, hogy *Pierre lelke*.*

Vad örööm czikázott föl arcmon. Meg vagyok mentve!

— Várjon az úr! avval a csengettyűvel s megragadtam a kezét. — Mit gondol? és fölvettem a könyvet az íróasztalról. — Látta-é Ohnet valamikor a Pierre lelkét?

Az én emberem kezdte magát kényelmetlenül érezni.

— A Pierre lelkét? . . . Azt hiszem, hogy nem.

Hát amolyan közönséges lelket, Pierre nélkül, látott-e?

— Nem hiszem. Hebegte zavarodottan.

— És a nyomorult mégis regényt mert írni róla! Menydörögtem a fülébe, pokoli fölénynyel.

A szerkesztő megsemmisítőn rogyott össze a karszékben. Én pedig fölhasználtam, a kedvező alkalmat és a szivart vissza vettet tőle. A kabátja külső zsebében volt.

Még akkor sem jött magához. Ekkor gondolkozóba estem, hogy ne olvassam-e föl neki most a novellát, hiszen ilyen alkalom soha többet nem lesz reá. De aztán jobbnak láttam reá gyűjtani a szivarra és diadalmasan távoztam.

A kapuban őrült csöngetést hallottam a szerkesztő szobájából s nyomban rá a szolga lélekszakadva rohant le a lépcsőn.

— Jöhet már, gondoltam magamban, a szivarra úgyis rágyújtottam.

Pedig szegénynek esze ágában sem volt azt vissza venni tőlem. A novellámat hozta utánam . . .

Mikor kedves nőmnek elbeszéltem a szerkesztővel való kudarcomat, ő még mindig nem hagyott fel a reménnyivel, hogy az én szellemi tőkémnek érvényesülni kell s biztatott, hogy próbáljak szerencsét a többi lapoknál, hiszen van Budapesten elég.

Ezalatt az idő telt, és az én szellemi tőkém helyett, hazulról magunkkal hozott tőkém fogyszottuk. Mert a feleségem szeretett jól élni s az aranyos gyerekektől sem vontunk meg semmit. Azonkívül a szobályunk kalapban járt (pedig mezítláberült hozzánk) és a hordár vitte utána a kosarat a piaczra, a szakácsnőnek pedig minden páratlan pénzeken rendes zsúrja volt. Olyankor én és családom

a vendéglőben étkeztünk, mert a lakásra a szakácsnénak és vendégeinek volt szüksége.

De az én novellám még mindig nem látott napvilágot, pedig sorra jártam a szerkesztőségeket a kézirattal. Mihelyt a czimét megmondtam, a talmára senki sem volt kiváncsi. Annyira ösmerték már mindenütt, hogy még a sarki hordárok is össze kacsingattak, ha az utcán közelükbe értem.

— Aha! Itt jön a zöld gróf! Aztán olyan buta röhögésben törtek ki, hogy szerettem volna megfojtani őket.

A ház lakói is csak úgy hívtak bennünket, hogy a „zöld grófék.”

Én lassanként kezdtem unni ezt az *ex lex* állapotot és kedves nőmnek szelíd céltzásokat tettek a hazautazásra, de ő hallani sem akart rólá.

Akkoriban egy új lap keletkezett volt Budapesten s annak a szerkesztője még nem ösmert engemet. A feleségem biztatására elmentem hát hozzá a kézirattal. A tapasztalatlan ember észre sem vette, amikor elkezdtem a novellát fölolvasnai neki.

Pompásan ment, mondhatom. A hév egészen elragadott. Úgy a közepe táján lehettem s éppen ott tartottam, amikor a zöld gróf karácsony éjjelen, Velenczében, egy zergevadászaton bevallja szerelmét Rododendron herczegnőnek, egyszerre csak azon veszem észre magamat, hogy hátulról két izmos magyar megragad és se szó, se tartomány, beledugnak egy kényszerzubbonyba.

Hiába volt minden tiltakozás minden erőlködés, a mentők, akik már régen spicceltek rám, elvittek magukkal.

Kérem . . . nyolcz hetet töltöttem a megfigyelő osztályban.

Ide juttatott engem a zöld gróf szerelme!

Ezalatt a nyolcz hét alatt a doktorok azon tanakodtak, hogy váljon szent vagyok-é, vagy örült? Végre amikor rájöttek, hogy nem vagyok szent, akkor szabadon bocsátottak. Előbb azonban meg kellett esküdnöm, hogy a zöld gróffal egyszer s mindenkorra szakítok.

A megfigyelőből egyenesen a vasúthoz hajtattam és most itt vagyok! Többet nem is megyek innen sehol vá, mert habár mindenütt jó, de mégis csak *legjobb itthon* . . .

Hanem azért, legközelebb felolvasm önknek a *Zöld gróf szerelmét*.

Úgy-e meghallgatják?! . . .

Pusztuló udvarház.

i.

A szentéri Baárdokh Ferencz portáján nagyon elfért volna egy kis tatarozás. A széles tornáczu, alacsony nemesi kúria födelét kikezdte az idő. Több volt a zöld moha rajta, mint a korhadt zsin-dely. Fű nőtte be a béresház küszöbét. Az egy-két külső cseléd megfért az istállóban is. A köfalkerítésről, mely az udvarházat határolta, rég lekopott a vakolat. A félkaput meg föltüzeltek a jó szomszédok. A helyén szabadon süvölt ki és be az őszi szél.

Odabent, a hosszú sor szobában, unott aggle-gény tanyázik, a füstös családi képek és a régi bútorok közt. Hűséges társai egy vén vadász-eb, meg az öreg Boris, aki gondoskodik róla, hogy legyen mit ennie és, hogy a fehér ruha le ne szakadjon a testéről. No meg idönkint ki is takarítja a szobákat. Tesz-vesz és rendezget a vén bútorok közt.

Pedig szentéri Baárdokh Ferencz, az a mogorva képű vállas magyar, nem olyan idős még, csak egy kissé elhanyagolt. Azt sem lehet mondani, hogy anyagilag tönkre ment volna, csak rendezetlenek a viszonyai. Egy rendes gazda, a kinek munkáját nyájas feleség szeretettel támogatja, hamarosan helyreállíthatta volna ezt a szomorú, pusztuló udvarházat, kopott nemesi czimerével s kidőlt-bedölt kőkerítésével.

De hát a gazda, így magában, nem sokat törődött vele. Leélte napjait a hosszú sor szobában a vén vadászéb, a füstös családi képek, meg az öreg Boris társaságában. A korhely czimborák is felkeresték néha. Nagyokat ittak, kártyáztak és énekeltek. Olykor-olykor bement a városba. Ha országos vásár volt vagy megyegyülés. Néha ellátogatott a faluba is. (Mert, hogy düledező portája a falu végén állott.) Szívesen szóba állt az egyszerű emberekkel. S hogyha szive koronkint hevesebben dobogott, fellázadva a magányos agglegény! élet rideg mivolta ellen, Ferencz gazda enyhülést talált a természet egyszerű gyermekei között . . . Forró vére által üzetre, leszakított egy-egy vadvirágot az utszélen . . . Egy-két napig gyönyörködött pompájában, azután eldobta s nem gondolt többé rá . . . Nem bántották nagy szenvédélyek. Neki csak apró kedvtelései voltak.

II.

Hát úgy történt, hogy egyszer Vizkereszt után, a mikor már két nap óta szakadatlanul havazott, Baárdokh Ferencznek kedve kerekedett a szánkázásra. Be is fogatott hamarosan s báránybör bundába burkolva felült a szánkóba. Úgy reggel kilen ez óra tájt lehetett, mikor a két pej vígán szaladt a kis szánkóval a város felé vezető országúton. Ferencznek csak a bajusza meg az orra hegye látszott ki a bundából. Egyszer csak hátrafordul a Miska kocsis:

— Tekintetes uram! — és tiszteségtudóan kivette a pipát a szájából. — A szentéri uraság jön velünk szembe. Osmérem a lovakat.

Baárdokh kedvetlenül nézte a közeledő czifra csengős fogatot. S ha attól nem tart, hogy úgy is utolérík, megparancsolta volna a kocsisnak, hogy azonnal forduljon vissza. Ezalatt a csengős fogat egész kezelőkbe ért. Ferencz megösmerte szentéri Baárdokh Gabit, az unokatestvérét. Egy csilllogó szépségű, okos barna szemű jukker leány, a kinek a kis kezére két ezer hold föld a ráadás. Az első szánban — mert, hogy hat szánka jött még utánuk — Gabi elől ült az urkocsis mellett. Kishatári Határos Imre hajtotta ugyanis a lovakat. Hátul ült az édes anyja, övv. szentéri Baárdokh Gáborné, meg egy másik bundás alak. Ferencznek egy pillanat alatt megfordult a fejében, hogy ezek most egyenesen a tegnapi megyebálról jönnek a városból. Úgy is volt. A mámoros, katzenjammeres báli

kompánia a szentéri kastély felé tartott. Korrhely-levesre mentek Gabiékhöz. Csak legalább meg ne ösmernének, gondolta magában az agglegény. Dehogy is nem ismerték meg.

— Ohó! hiszen ez Ferencz bátyám! Álljon meg azokkal a lovakkal! És Gabi mosolyogva integrégett Baárdokhnak. Aztán rákiáltott a kocsisára: Állj meg!

Ferencz kénytelen kelletlen mosolyogva tűrte, hogy az ő lovai is megálltak. De még a többi hat szánkó is, A bennülök pedig kíváncsian hajoltak ki az ülésből, hogy meglássák, kinek a kedvéért állítatta meg Gabi a lovakat az országút közepén?

A jukker leány ezalatt kaczagva kiáltott át Ferencznek:

— Most az egyszer megfogtunk, öreg! Jösz velünk Szentérre korhelylevesre. Úgy se látunk {élesztendő számra.

Baárdokh szabadkozni próbált.

— Hogy egyem én korhelylevest, a mikor nem korhelykedtem? Hiszen már este 9 órakor ágyban voltam.

— Semmi kifogás. Jösz velünk. Punktum. Forduljon meg Miska!

A kocsis mit tehetett egyebet, mint, hogy megfordult s ezzel minden a nyolcz szán vigan csilin-gelve csúszott tova a szentéri kastély felé a hóval borított országúton.

III.

A szentéri kastély első emeleti tágas ebédlőjét egészen megtöltötte a tarka társaság. A nagy kan-dallóban hatalmas hasábfák pattogtak, enyhe mele-get terjesztve. A marczona külsejű ősök képei mogorván néztek a falról a mulatozókat. Az urak nagyrészt frakkból voltak még, a hölgyek meg báli ruhában. Azon módon, a mint az utolsó csár-dást eljárták volt a megyeház dísztermében. Baár-dokh Ferencz csizmás, mándlis alakja szinte kirít ebből a környezetből. Nem is mondhatni, hogy valami nagyon jól érezte volna magát. Pedig a társaságban igen nagy volt a hangulat. A házi kisasszony sebtében ruhát változtatott. Fehér kötényt kötött maga elé, piros selyemkendöt vett a fejére, úgy sürgött-forgott a vendégek között. Az öreg huszár, meg a szobaleány hamarosan megtérítettek s nemsokára hatalmas tálakban párolgott az aszta-lon a korhelyleves. A savanyu káposztaléból jóféle debreczeni kolbász kivántatta magát. Került ott egyéb falni való is. Kocsonya, disznósajt, tepertős pogácsa, hering, hagymásaláta, sonka meg kaviár. Hozzá is látott a korhelykompánia alaposan. A finom baraczkpálinka és a szilvorium ugyancsak nagy kelendőségnek örvendtek. Hogy a savanyú-vizes bort, fekete kávét és theát ne is említsem.

Kishatári Határos Imre egy vékony dongáju, nyalka bajuszú szőke legény ugyancsak tette a szépet a házi kisasszonynak. El sem mozdult Gabi mellől. A világ már egymásnak is szánta őket .Jól-lehetazzal mindenki tisztában volt, hogy Gabinak

a kis ujjábán több esze van, mint Imrének a fejében.

Hogy, hogy nem történt, egyszer csak megszólalt a czigány is a szomszéd szobából. No hiszen, több se kellett. Csaptak is olyan hetedhét országra szóló dáridót, hogy hire ment a vármegyében.

Ferencz ott ült a sarokban, csöndesen kvaterkázva az alispánnal. Onnan nézte a zajos mulatókat. Egyszer csak oda megy hozzá Gabi.

— Találd magad öreg. Ne csinálj olyan sötét képet, mintha az orrod vére folyna.

— Hiszen mulatok én. Csakhogy nem tudok ezeknek a fiataloknak a nyelvén.

Mert nem akarsz tudni. Visszahúzódói tőlük.

Az alispán ott hagyta őket, oda ment a nagy asztalhoz.

— Tudod, Gabi, nem való vagyok én az ilyen finom társaságba.

- Ne affektálj, öreg. Nagyon jól tudod, hogy külömb legény vagy akármelyiknél.

Ferencz gazda megsodorta sugár-fekete bajuszát.

— Határos Imrénel is? . . . És hamiskásan mosolygott a lányra.

Gabi kaczérul nevetett a szeme közé.

— Azt nem tudom. Mérkőzzél meg vele. Aztán gyufát gyújtott s odanyujtotta a Ferencz szivarjához. A férfi nagyon szippantott, majd sóhajtva fogta meg a leány kezét.

— Meg kén' neked házasodni, Ferencz. Mindjárt nem volnál ilyen keserű.

— Ki jönne hozzá? Egy ilyen kopott agglegényhez.

Gabi kihúzta kezét a kezéből.

— Ki merne kikosarazni egy szentéri Baárdokh Ferenczet??!

S szép szemében ott villogott valami.

A fajbüszkeség!...

Aztán hátat fordított neki s oda ment a többiekhez.

Ferencz sóvárogva nézett utána. A társaság nagyon zajos volt már. A czigány húzta szakadásig. mindenki beszélte, aki nem énekelt. A szoba megtelt szivarfüsttel. Ittak, kaczagtak, bizalmaskodtak és búsultak. Kinek milyen volt az erkölcsse borközi állapotban. Ferencz egy darabig ott ödöngött még közöttük, aztán szó nélkül búcsút vett a kapufélfától.

Már alkonyodott s egész csinos kis hóvihar keletkezett ezalatt. A magános utas, a mint ott ült a szánon a báránybör bundában, bizonyos keserűséggel gondolt sivár otthonára, a pusztuló udvarházra. Nincs aki meleg szeretettel várja, a hosszú sor szobában odahaza. Egyedül fogja tölteni az estét, az éjszakát, hogy holnap ismét egyedül ébredjen arra az unott életre, melyet eddig folytatott.

Aztán elgondolta, hogy milyen másképen is lehetne az egész ...

IV.

Másnap reggel, a mint ott ült a fehérre meszelt ebédlőben, szalonnát falatozva, éppen egy pohár szilvóriumot töltött magának, a mikor kopogtak az ajtón.

— Szabad!

Kishatári Határos Imre nyitott be hozzá.

— Isten hozott!

És Ferencz gazda magyaros vendégszeretettel állt föl, kezet nyújtva a vendégnek. Aztán leültette, töltött neki is egy pohár pálinkát s elibe tette a szalonnát. (Vájjon mi járatban van ez a magyar?) Imre hozzá is látott a reggelihez. Ettek, ittak és beszélgettek jó időről, rossz időről, termésről, lovakról, meg restaurációiról. Egyszer csak a vendég zavartan kezdte köszörülni a torkát.

— Hát... izé . . . Ferencz, te nem is tudod, hogy én tulaj önképen mi járatban vagyok.

Ferencz szinültig töltötte a két poharat pálinkával.

— Majd megtudom, ha megmondod. — Határos Imre fölhajtotta a pohár sziverősítőt, aztán két-felé simította szőke bajuszát.

— Csak arra akarlak kérni, hogy te, mint a ki rokon vagy a házhoz, kérd meg nekem az unokahugod kezét. Én már régen szeretem Gabit, ö is tudja ezt és . . .

— Várj csak, hát aztán teljesen tisztában vagytok egymással?

Ferencz átható tekintettel nézett vendége szemébe.

— Hát... azt hiszem, hogy igen. Nem igen volt még alkalmam, hogy nyíltan beszéljek Gabival, de én a kosártól nem félek. Biztosra veszem, hogy nem utasítanak vissza.

- Ha így áll a dolog, én szívesen szolgálatadra állok. Csak aztán malaczpecsenyével ne fogadjanak.

— Nem felek én attól! . . .

— Jó. A doleg rendben van. Holnap reggel elnézek hozzájok.

— Köszönöm, Ferencz. A vendég rövid ideig maradt még, azután búcsúzott.

V.

Másnap reggel Ferencz gazda kiadta a rendeletet, hogy be kell fogni, még pedig az új szánkóba, a czifra szerszámmal. A kocsist libériába bujtatta. 0 maga meg ünneplőbe öltözött. A fekete magyar ruha ugyancsak megfeszült délczeg alakján. Diószin bajuszát nyalkán kihúzta s aranyrojtos fekete nyakkendőt kötött.

— Kérőbe megyek. Mondogatta magában, annyi keserűséggel, a mennyi csak elfér egy elhagyott agglegény szivében.

Annyiszor és annyiszor ismételte, útközben, hogy mit fog mondani a lánynak, meg az édesanyjának, egekig magasztalva a vőlegényj el öltét, hogy észre se vette, mikor a szán megállt a kastély előtt.

Odabent Gabi fogadta. Édesanya nem volt odahaza.

A mint ott ültek egymással szemközt az ebéd-lőben és Ferencz elkezdte mondókáját, a lány okos barna szemeivel nyugodtan nézett a szemébe. Ferencz pedig gyorsan, megszakítás nélkül beszélt. Azután, hogy bevégezte, föllélekzett és várta a választ.

Gabi a szeme közé kaczagott.

— Csak ezért jöttél?

— Igen. Ezért jöttem.

— No hát mond meg Határos Imrének, hogy semmi esetre nem megyek hozzá feleségül.

— Nem-é?

— Nem én. Ferencz. Nem olyan a gusztusom.

Hozzád inkább mennék.

Ferencz biborpiros arcuccal állt föl a székről.

— Ne trefáj velem, húgom.

— Fele se tréfa ennek. Gabi elfordult, az ablakhoz ment s oda szorította forró homlokát a hideg üvegtáblához. Odakünn erősen havazott.

— No, ha jösz, én viszlek.

Ferencz izmos karjaival magához vonta a leányt, piruló arcába nézett s ajkaival az ajakát kereste . . .

Úgy álltak összeölélkezve, mikor Baárdokhné benyitott hozzájuk.

— Hát ti megbolondultatok?! . . .

Gabi felelt:

— Dehogyan bolondultunk. Ferencz kérőbe jött hozzánk. Én meg csak nem kosarazhattam ki . . .

Növeldében.

I.

A lányok épen a tiz órai pihenőt élveztek a nagy eperfa alatt, a mikor Saárombekky Margit megérkezett a húsvéti vakációiról. No hiszen, volt ribillió! Egy perez alatt a nyakában voltak valamennyien. A sötét szemű, karcsú gen try leány alig tudott szabadulni a kitörő szeretetnyilvánulások elől.

— Jól van, jól! Hagyjatok már békét. Legálább a táskámat tudjam letenni. Oh! Elza! — szólt aztán ahoz a pirosképű, selyemruhás leányhoz, aki fel sem állt a lóczáról, hanem erőltetett nyugalommal olvasta tovább a Marlitt regényt, a mit bátyja titokban csempészett be neki az intézetbe. — Oh! Elza, hát maga nem is volt otthon a szent ünnepeken?

Ez a látszólagos ártatlan kérdés sok malicziát rejtett magában . . .

Schlesinger Elza, a gazdag bankárleány, a kinek Saárombekky Margit, a végzett földesur leánya a szent ünnepeket emlegette, hamar kész volt a válaszszák

— Nem. Én itt töltöttem az ünnepeket, mert a papa nem volt odahaza. A Bray-Belmont herczeg hívta meg vadászatokra. Csodálom, hogy a kedves atya is nem volt ott.

— Mi szűk családi körben töltöttük az ünnepeket, az ősi saárombekki kastélyban . . .

A tizennégyéves Mariska, a kit a „nagyok“ épen csak, hogy megtűrtek maguk között, áhitattal leste a szót Margit ajkairól. Egészen szerelmes volt belé. Az ősi kastély valami rejtelmes, hangulatos, bűvös fogalom volt előtte, ősz várnegygyal, felvonó híddal, füstös családi képekkal, rococo bútorokkal, hosszú sor szobákkal, elzárt lakosztálylyal és kísértetekkel...

Margit és Elza halálos ellenségek voltak, ügy gyűlölték egymást, a mint csak a fiatal korban tudnak gyűlölni. Az egyik tönkrement gentry apának előkelő származású leánya, a másik milliomos bankárleány.

Margit épen hogy ledobta utiköpenyét, karon fogta Ágnest, az ö legkedvesebb barátnőjét és lement véle sétálni a kertbe. Ott aztán, a széles kerti utón, a ribiszkebokrok között, elmondta neki a húsvéti szünidő szenzációját.

Ágnes, az a magas, szőke, ábrándos leány, aki tizenhat éves korában kereken kijelentette, hogy: „Soha sem megyek férjhez“ dobogó szívvel, visszafojtott lélegzettel hallgatta Margitot. A büszke gentry lány nagy titokban elmondta neki, hogy az unokafivére, Saárombekky Géza megkérte a kezét, de ö nem szándékozik hozzá menni.

— Tudod, Ágnes, hiányzik nálam az a bizonyos valami, a mit szerelemnek neveznek. Nem tudom magam csak úgy elszánni a házasságra, minden komolyabb érdeklődés nélkül. Pedig a papa szeretné, ha hozzá mennék, mert Géza gazdag. Azt mondja, ő is szerelem nélkül nősült. Mégis boldog volt a mamával. Én nem ösmertem mamát. Két eves voltam, a mikor meghalt, de biztosra veszem, hogy más temperamentuma volt, mint nekem.

Ágnes helyeselte barátnője elhatározását.

— Soha se higj oly gondolatnak, a melynek szived ellent mond! (Báró Eötvös: Gondolatok.)

— Igazad van, Ágnes! Én nem tudom eladni magamat.

És egy óra múlva az egész intézet tudta, hogy Margitnak kérője van.

A lányok csodálatteljes irigykedéssel néztek föl reá. Másnap pedig francia óra alatt a mamzell megpirongatta, hogy a fordítást nem végezte el.

II.

Egy hét múlva Margitot érdekes meglepetés érte. Édes atya és az unokafivére látogatták meg a növeldében. Épen zongora-órája volt, mikor a kis Mariska lelkendezve ment be hozzá jelenteni, hogy az igazgatónő ő nagysága kéreti szíveskedjék lefáradni a társalgóba. A leány nyugodtan állt föl a zongorától, két kezével hátra simította angol kontyba szedett, barna haját s lement a társalgóba. Megöllelte, megcsókolta az „öreget“ (a ki még javakorbeli szemrevaló magyar, az ö negyvenkét évével), aztán nyugodtan, szembe nézve Gézával, nyújtott neki kezet. A 24 éves, napégett ifjú áhítattal emelte a kis kezet ajkaihoz.

— A fővárosból jövünk, szolt az öreg, s mondtam Gézának, csinálunk egy kitérőt, mielőtt haza mennénk. Nézzük meg Margitot.

— Az nagyon szép volt töletek. Jól mulattatok Pesten?

így Margit, hogy épen szóljon valamit. A két férfi összenézett.

— Igen. Elég jól. És Gézának egy pillanat alatt megfordult a fejében a tegnapi éjszaka, czigánynal, pezsgővel, nehány orfeum-énakesnövel és sok fekete kávéval, meg czigarettával. Saárombekky Gábor, a Margit atya pedig arra az immár néhai ezer koronára gondolt, a melyeket előre vett volt fel a búza árára. Ez után a zajos éjszaka után, a mikor nagybátya és unokaöcses egymást támogatva térték haza szállodabeli lakásukra, Gábor elérzékenyülve borult az öcscse nyakába.

— Senki más nem lesz a vőm, csak te. Még holnap beszélek Margittal.

Most azonban, amikor a két bűnös itt állt szemtől szemben azzal a nyugodt modorú, tiszta tekintetű, önérvényes fiatal hölggyeivel, egyik se merte előhozni a dolgot.

Közömbös dolgokról beszélgettek. Ezalatt az intézetben villámgyorsan hire ment, hogy itt van a Margit vőlegénye. Természetes, hogy erre a lányoknak, csodálatosképen, dolguk akadt a folyosón s egymásután mentek el a társalgó ablaka alatt.

— Ha jól láttam — szolt most Géza Margithoz fordulva — ez a ki most ment erre, a Schlesinger-lány volt.

— Igen — szolt Margit szárazon. — Hát te honnan ösmered?

Együtt vadásztam tavaly az apjával, a vérceháti Schlesinger Benővel Tutaroséknál.

— U-úgy?! . . .

A férfiak pár percig maradtak még, azután elbúcsúztak, a nélkül, hogy valamit végeztek volna.

Margit lekiserlte őket az udvarra. S mikor az intézet nehéz tölgyfa-kapuja bezáródott utánuk, a lányok valósággal megrohanták öt kérdéseikkel.

— Mondd, Margit! édes! és Ágnes megölelte barátnőjét. Ugyebár nem mégy hozzá?

— Oh! hiszen szó sem volt a dologról.

— Ha választanom kellene, szólt a 15 éves Berta, aki egyelőre apáczának készült, akkor én inkább a Margit papáját választanám, mint az unokabátyját. Sokkal fessebb!

— Oh! be nagy bolond az a Berta. Ezt Teréza mondta, a művészsnő leánya, akit édes anyja, 18 éves daczára kis leánynak tartott, és hallani sem akart róla, hogy haza vigye az intézetből.

Délutánra már más szennáció várt a leányokra. Schlesinger Elza, 17-ik születésnapjára egy pompás brilliáns gyűrűt kapott az édes apjától. Az értékes ékszer kézről-kézre járt a növendékek között. Margit is megnézte.

— Igen értékes darab, szólt, a gyűrűt visszatadva Elzának. Sok pénzt adhatott érte az édes atya. Mert úgy látom, a gyűrű *egészen új*. Ez az én kis pecsétgyűrűm nem olyan értékes, de *nagyon régi*. Négyszáz éve van a családunkban.

— Ismerem az e fajta régi családi ékszereket, szólt Elza mosolyogva. Édes apám a múltkor vett meg egy ósdi gentry kastélyt valahol a Tiszaháton, összes bútoráival és ékszereivel. A volt gazdája meg elment kasznárnak valahová.

Margit szép arcát előttötte a pír... Este pedig, a mikor álmatlannul hánykolódott ágyában, arra a sivár jövőre gondolt, a mi vár majd reá, könnyűvérű édesapja oldalán, ha kikerül innen az intézetből.

Aztán önkéntelenül eszébe jutott Géza. Milyen melegen és rajongással nézett reá, a mikor a búcsúzásnál kezet csókolt neki. És Margit haragudott

magamagára, hogy miért is nem volt legalább egy iczi-piczikét barátságosabb az ifjúhoz?

Szegény, pedig az mennyire szereti öt!

A hold bevilágított az ablakon a Madonna-képre, mely ott függött Margit ágyával szemben, a falon.

A leány azzal a jóleső tudattal aludt el, hogy van valaki a világon, aki öt nagyon ... de nagyon szereti.

III.

Rövid idővel ezután Schlesinger Elza ott állt az intézet udvarán, az öreg eperfa alatt, elegáns szürke utiruhában és sírva búcsúzott a lányoktól. A jószívű teremtés sorra ölelte, csókolta valamennyit.

Úgy történt, hogy az este táviratot kapott az édes atyjától, hogy azonnal menjen haza.

— Miért is megy el? miért is nem maradsz itt?!
A piros képű kis kövér Ilka, aki primadonnának készült, vörössre sirtorrát belétemette a batist zsebkendőbe.

— El kell mennem, Ilka. Hiszen lehet, hogy visszajövök. A papa azt írta, hogy negyven vendégünk lesz a batári kastélyban az agarászversenyre. Ott maradnak hétszámról. A mama kissé gyöngélkedik s nem képes annyi embert magában ellátni. Segítségére kell, hogy legyek.

Aztán Margithoz fordult. — Ott lesz a fiatal Bray-Belmout herczeg is. — Es kezet nyújtott a gentry-lánynak. — Isten áldja meg!

Margit szertartásosan fogta meg Elza kezét.

A Bray-Belmont herczeg felesége másod-unokatestvére az édes apámnak. Kérlem, adja át üzletemet a herczegnénnek.

— Ez derék! Hiszen akkor szólok a papának, hogy hívja meg az édes apját is.

Margit finom malicziával mosolygott

— Nagyon kedves. Édes apám örülni fog a szerencsének.

Mikor pedig a kocsi elrobogott Elzával a vasúthoz, Margit a fülébe súgta Ágnesnek:

— Viszik a pénzeszsákot a piaczra. Remélem akad vevőj e . . .

Margit sohase hitte volna, hogy a sors milyen hamar meghallgatja óhajtását.

Nem telt bele hat hétköznap, hogy a szegélyű, czimeres eljegyzési értesítés érkezett, tudatva, hogy kis-saári és nagy-saáromi Saárombekky Gábor — a Margit édes atya — jegyet váltott vércséháti Schlesinger Elzával . . .

A lányok oda voltak az ámulattól! Elza mostohaanyja lesz Margitnak!...

Margit pedig aznap ki sem mozdult szobájából. Egész nap sirt és senkit sem bocsátott be magához. Ágnes és Mariska hiába zörgettek ajtaján. Másnap reggel aztán levelet írt az unokabátyjának . . .

Nem tudom mi lehetett levélben, de annyi tény, hogy Géza egy hét múlva a nagybátyjával együtt megjelent a növeldében, s a mikor távozott onnan, a Margit karcsú ujján egy vadonatúj arany karikagyűrű csillogott.

Tanódyné öröksége.

I.

Senki sem tudta, hogy mi van köztük. Pedig a világ sokat foglalkozott velük. Berkedy István már évek óta udvarolt a szép szalmaözvegynek, aki tizennyolc éves korában vált el az urától. Tanódyné olyan légies, filigrán teremtés, a kiről el lehetne hinni, hogy nem több húsz évesnél. Pedig már jóval túl volt a harminczon, mikor egy szép napon értesítették, hogy a volt ura meghalt.

Bégen elfeleddett, kelletlen história volt az ö egész házassága, a melyre csak úgy gondolt néha vissza, mint valami rossz álomra. Nem értették meg egymást, s mindenkor hibás volt egy kicsit. A mikor elváltak, a gyerekasszony jóformán azt sem tudta, hogy mit ír alá a közjegyzőnél. Pedig azzal az írással egy éves kis lányáról lemondott örökre. A törvény a férjnek ítélte a gyermeket. Az elválás úgy történt, hogy az asszony tovább viselte a Tanódy nevet, mert nem akarta római katholikus hitét elhagyni.

Nem mondhatni, hogy a szép asszonyt a volt ura halála valami különösen meghatotta volna. Annál nagyobb hatással volt reá az a kellemetlen mellék-körülmény, hogy Tanédy halálával a nyakába szakadt egy tizenyolc éves leány, a kit tizenhét év óta nem látott.

Ez volt az urától az összes öröksége.

A kicsi asszony ott ült a hintaszékben, százszor meg százszor elolvasva a tudósítást, a mikor Berkedy István belépett a kis szalonba.

— Itt van, olvassa ezt. — És izgatottan nyújtotta át a levelet vendégének.

Az csodálkozva nézett rá, s hogy átfutotta a sorokat, látna az asszony kétségebesét, hangos kaczagásban tört ki.

— Van azon mit nevetni! — és Tanódyné úgy oda vágta a sarokba a félig kiszitt cigarettát, hogy csak úgy szikrázott bele.

— Már hogy ne nevetnék ... oh! nagyleányos mama! . . . a mikor látom, hogy milyen vad örömmel várja a leányát.

A férfi leült közel hozzá s a keze után nyúlt az asszonynak.

— Hagyon békét. — Es idegesen rántotta el kezét.

A férfi megsodorta szép szőke bajuszát.

— Pedig most már több joggal nyúlhatok a keze után, tudva, hogy özvegygyé lett. — Komolyan nézett a szeme közzé. . . .

— Arról még ráérünk beszélni. Nagyobb gond nekem egyelőre az a leány.

Berkedy szivarra gyűjtött.

— Hogy hívják a lányát?

— Tudom is én! . . . Zsuzska tán!

— Vájjon milyen? Szőke-e vagy barna? Hasonlít magához?

Tanódyné ijesztő gyorsasággal himbálózott a hintaszékben.

— A mikor utoljára láttam, egy éves volt s akkor nem igen hasonlított rám. . . .

Berkedy megcsóválta a fejét.

— Javíthatatlan!

Denikve a kilátásba helyezett késői „anyai örömöök“ nagyon megzavarták Tanódyné eddigi gondtalan életét.

II.

Ott ült az udvarlójával svábhegyi nyaralójának a verandáján, a mikor egy gyászruhás szőke hölgy jelent meg a küszöbön.

Tanódyné felállt ültéből és kíváncsian mustrálta végig a váratlan látogatót. Az zavartan forgatta napernyőjét kezében.

— Én Tanódy Zsuzsanna vagyok.

— Oh! Zsuzska! . . .

És a kicsi asszony a vállára borult az érkezőnek.

— Édes kis leányom! Te vagy?! Te! Te! — Össze meg összecsókolta az arcát.

A „kis leány“, a ki egy fővel volt magasabb az édes anyjánál, némán türte az ömlengéseket. Aztán kíváncsian nézett a háttérben a cigarettázó magyarrá.

Ez itt jó barátunk, Zsuzska! Berkedy István.

A lány nyugodtan nézett végig az emberen, aki könnyedén meghajolt előtte. Aztán kezét nyújtotta felé.

A kis Tanódyné anyai szíve megmozdult ennek a kifogástan modorú, szép leánynak a láttára. Ez a ö leánya! Hiába, a vér nem válik vízzé.

Berkedy rövid ideig maradt még, aztán tapintatosan magukra hagyta őket.

Anya és leánya ketten uzsonáztak. Az asszony sokat kérdezősködött a leánytól, aki minden kérdesre nyugodtan, röviden felelt, inkább szemlélő és megfigyelő álláspontot foglalva el.

Aztán teljes otthoniassággal állt föl az asztaltól és elszedte a terítéket. Mintha egész világéletében itt lett volna idehaza. Az anyja sóhajtva nézett végig nyúlkánk, karcsú alakján, melyen a fekete kázsmér-ruha ideálisan érvényesült.

— Olyan horihorgas, mint az édes apja volt.... Egészen olyan...

III.

Másnap együtt sétáltak a körúton, hárman. A gyönyörű szép tavaszi napon csak úgy hullámzott a nép föl s alá.

— Mama, igazán! ... És Zsuzska zavartan nézett Berkedyre. Ne haragudjál, hogy figyelmeztetlek, de ne nevess olyan hangosan, mert az föltűnő, itt az utczán.

— Látja, István! — a szép asszony komikus kétségebeséssel appellált a gavallérhoz. — Vénségemre milyen nevelőnöt kaptam.

— Hiszen tudja, ha őszinte akarok lenni — Berkedy mosolyogva pézzett rajok — ennek a nevelőnőnek talán igaza is van.

— Köszönöm az őszinteségét.

És Tanódyné idegesen csukta be csipkés napernyőjét.

Az ilyen jelenetek napirenden voltak közöttük. Az a komoly nyugodt modorú nagy leány határozottan imponált az ő szeles modorú, örökké izgőmozgó kicsi mamájának. Olyanok voltak egymás mellett, mint a tűz és viz. De azért szerettek egymást. Kiki a maga módja szerint. S ha nézeteltérés volt közöttük, rendesen Berkedyhez apelláltak, akit eset közül kilenczszer Zsuzskának adott igazat, Tanódynéval szemben.

— Nem is hiszem, hogy maga igazán szeret engem, Berkedy. — Szolt egy alkalommal Tanódyné az ő régi lovagjához.

— És miből következteti ezt?

A férfi nyugodtan gyújtott szivarra.

— Csak abból, hogy maga épen úgy, mint Zsuzska, folyton leczkéztetnek és ezer hibát fedeznek fel bennem.

— Az csak azért van, mert szeretjük.

— Köszönöm az ilyen szeretetet.

Berkedy kihajolt a veranda erkélyéről, mely alatt vidám kiránduló társaság haladt el.

— Oh 1 a tanácsosék! — Tanódyné egy pillanat alatt áthajolt a korláton és érdeklődéssel nézte a sétálókat. — De milyen lehetetlen színű blúza van annak a Kiotóidnak! Hogy lehet ilyet fölvenni?! — Es összecsapva a két kezét, hangos nevetésben tört ki.

Berkedy visszafordult. Az ajtóban Zsuzska állott összevont szemöldökkel.

— De mama! az istenért!

A fekete szalagos fehér piké-ruha hízelgőén simult karcsú alakjához.

— Kegyelem! Kegyelem!

Tanódyné tréfas rémülettel kulcsolta össze kezeit s fejet hajtott Zsuzska előtt.

A másik perczben már a nyakába borult és össze-vissza csókolta a lány piruló két arczát.

— Oh! Te kedves, okos fejem, te!

Zsuzska alig tudott szabadulni tőle. Berkedy belevágta magát a hintaszékbe és szívből kaczagott.

A lenyugvó napsugár bekandikált a hedera levelei közt s mintha glóriával övezte volna a szép leány hamvas szőke haját . . .

IV.

Zsuzska és Berkedy között lassanként olyan félíg pajtáskodó, félíg bizalmas viszony jött létre. A férfiak fogalma sem volt róla, hogy a leányra milyen veszedelmes ez a játék. A leány pedig, az ő érintetlen, szűzies lényével teljesen átadta magát annak az előtte eddig ösmeretlen gyönyörűségnek, a mit a Berkedyvel való nap-nap utáni érintkezés okozott neki.

Úgy történt, hogy egyszer Berkedy és az özvegy között heves jelenet játszódott le. A férfi végre tisztában akart lenni a helyzettel es határozott választ követelt az asszonytól. Hozzá megy-é feleségül, vagy nem? Az asszony pedig az ö szokott, szeszélyes

elbizakodottságában röviden bánt vele. Sem igent, sem nemet nem mondott. Berkedy ingerülten, csak-nem köszöntés nélkül távozott.

Zsuzska mitsem tudott az egészről.

Másnap a férfi komoly elhatározással lépte át a Tanódy villa küszöbét. Hogy megállt a veranda küszöbén. Zsuzska egyedül ült a hintaszékben, kezében könyvvel, a melyből nem olvasott.

— Jó napot!

A lány összerezzent.

Berkedy nevetett.

— De azért ne ijedjen úgy meg tölem. Nem vagyok én emberevő.

Zsuzska pirulva mutatott helyet maga mellett.

— Nagyon el voltam gondolkozva.

— Itthon van a mama?

— Nincs itthon édes anyám. Bement a városba s csak estére jön haza.

A férfi idegesen pödörte meg bujuszát.

— Pedig nagyon szerettem volna beszálni vele.

A leány csodálkozva nézett rá.

Komoly dologról van szó, a mely mindenkitönk sorsát örökre eldönti.

Zsuzska bipor-piros arczczal sütötte le szemét.

— És magát ez meglepné, Zsuzska? Nem ösmeri szándékomat?

A lány alig hallhatóan rebegte:

— Kérem, ne siessen úgy a dologgal. Várunk még . . . Hiszen alig ösmerjük egymást.

Berkedy agyán villámgyorsan futott át egy gondolat! Ez a leány félreérte őt! S ez a félreértés eszmét adott neki. Micsoda megoldás és micsoda boszu, azon a szeszélyes kaczér asszonyon! . . .

A mint végig nézett ezen a piruló szép leányon, a ki olyan volt, mint az első szűzies szerelem, allegoriája, szíve hevesen kezdett dobogni, s az elhatározás hamar kész volt lelkében.

— Zsuzska! — és megfogta a lány kezét — föl tudná-e maga találni velem a boldogságot? El tudná-e szánni rá magát, hogy a feleségem legyen?

A lány nem vonta vissza kezét.

A férfi fölé hajolt s forró ajkaival a fülét kereste . . .

— Édes! Meglásd milyen boldoggá teszlek . . .

A lány megborzongott.

Az ünnepélyes csöndet csak egy eltévedt méh döngicsélése zavarta meg, mely ott repkedett a fejük felett.

Az aranyparaszt.

I.

Az egész vármegyében sokat beszéltek akkoriban róla, hogy milyen nagy szerencse érte az öreg Joób Ábrist, amikor megnyerte a híres családi pört, a melyet még nagyapja kezdett a bálnai Joóbok ellen.

Kerek tízezer hold földért érdemes volt perelni, hogy a családi kastélyt és a pompás berendezést ne is említsem. Joób Abris azért megmaradt annak, aki addig volt. Becsületes „kékbeli“ magyar, csizmában, mándliban, kurtaszárn pipával. A nagy gazdag-ság nem szédítette el. Pedig állt vagy négy millió koronáig. Még csak be sem hurczolkodott a kastélyba, ott maradt a fain végén, az anyjukkal együtt, abban az alacsony, tornáczos házban, melynek'abla-kaiból sárga violák illatoztak. Ezek a virágok képez-ték a nagyasszony összes fényűzését.

Mikor az öreg Joóbnak egyre gratuláltak a megyebeli urak a szerencséhez, ritka flegmával fogta agyarára a pipaszárat s bozontos bajusza alól csak annyit mondott, hogy:

— Hát hiszen, öcsém uram, eddig se haltunk éhen, ezután se fogunk. Én ezután is csak meg-

maradok parasztnak, a fiamat meg úgyis úrnak neveltettem.

Mert, hogy a Sándor gyerek kitanulta Magyar-Óvárott a gazdasági akadémiát. Az ő életében sem történt nagy változás, legföljebb több gondja és vesződsége volt a rengeteg birtokkal. Az igaz, hogy a megyegyülésekre ezután négy lóval járt. A vár-megye gentry urai, akik egyszerre mind letegezték, bevezették az úri kaszinóba országos vásárok, meg megyegyülések alkalmával s iparkodtak elnyerni a pénzét. Csakhogy nem igen bírtak vele, mert Sándornak még a játékban is veszett szerencséje volt.

No, mert az asszonyok régen bolondultak azért a napégett, erős, fekete magyarért.

De azért az ő úri czimborái maguk között csak úgy hívták, hogy az „aranyparaszt.”

Az öregeknek minden vágyuk az volt, hogy a fiút megházasitsák. S minthogy a vidéken nem igen volt hozzávaló szerencse, úgy történt, hogy Joób Sándor, a képviselőjük, Gereváry Kálmán rábeszélésére elhatározta, hogy a telet a fővárosban tölti.

II.

Az aranyparaszt egyszerre központja lett a fővárosi legjobb társaságoknak. A leányos mamák, akik titokban sóhajtoztak utána, nyilvánosan csak annyit ösmertek el róla, hogy érdekes ember.

A bálok, piknikek, zsúrok, hangversenyek, korcsolyapartik egymást érték. Joób Sándor ott volt mindenütt. Délczeg alakján megfeszült a frakk s egészséges, barnapiros arczával, melyet a napsugár

aranyozott be zománczzal, szinte kivált a monoklis racscsoló gavallérok közül.

Ő pedig jól érezte magát mindenütt, de különösen nem foglalkozott senkivel. Jóakarói eleintén nagyon házasították volna, később aztán, látva, hogy nem bírnak vele, magára hagyták. Csak annyit mondta, hogy: még eddig nem akadt rá az „igazi“-ra.

Nohát, egyszer aztán ráakadt!

Az operában première volt. Előadás előtt Joób Sándor ott áldogált az oszlopcarnokban s nézte az egymás után érkező fogatokat. Egyszer csak nagyon rajta felejtette a szemet valakin.

Pompás, czimeres hintóból, fehér arczu, magas, karcsú lány szálltott ki. Sötét szemeivel egykedvűen nézett végig a tömegben, mely kíváncsian tolontott a kocsi körül. A lány nem látszott észrevenni senkit, amint atyja karján végig haladt az előcsarnokon. Uzsályos, csipkés, fehér ruha omlott végig fejedelmi alakján s valami bódító, édes exquisit-illat szállt utána a levegőben.

Sándor kerekre nyílt szemekkel, mohó vágygyal nézett utána. Orrlyukai kitágulva, megremegtek a kéjtől, melyet az illat behatása alatt érzett.

Hátulról a vállára ütött valaki. Gereváry Kálmán volt, a képviselő.

— Kár lesz olyan nagyon megnézni azt a leányt, Sándor! Abba a kocsiba ugyan föl nem vesznek, de azért utána szaladhatsz, ha kedved tartja.

Sándor bosszusan nézett rá.

— Csak nem valami főherczegnő tán?

— Az nem — felelt flegmával Gereváry — hanem gróf Borusházy Mártha, a milliomos Ruiche herczegnő leánya.

Sándornak egy arcizma sem rándult meg
(Fölébreddt benne a parasztgőg.)

— Szeretném, ha bemutatna neki valaki.

— Kérlek, ezt a szívességet megtehetem neked.

A grófnő anyját föl akarjuk kérni, hogy vállalja el a lady patronesse-séget a bálonakra. Ha parancsolod beválasztunk a rendezőbizottságba s ketten megyünk el fólkérni a herczegnöt.

— Nagyon megköszönöm neked.

Karoltve mentek be az Operába. Sándor egész este le nem vette szemét a grófnőről, aki egy földszinti páholyban ült az édesapjával.

— Ez a fiú meg van örülve — mormogta a képviselő, mikor előadás után karoltve jöttek ki az Operából és Sándor egyetlen kérdésére sem felelt.

III.

A bemutatás megtörtént.

Amikor Sándor és Gereváry lejöttek a grófi palota lépcsójén és a portás bezárta utánuk a kaput, Sándor úgy érezte, mintha a meny ország kapuja záródott volna be a háta mögött, ahonnan ót most kitaszították . . .

Pedig a főrangú hölgyek szívesen fogadták és megígérték közreműködésüket a jótékonyczélú mulatságon. Borusházyné elvállalta a lady szerepét s Martha grófnő is megígérte, hogy részvesz a bazárban, mint elárusító hölgy.

Kezet nyújtott Sándornak, amikor távoztak és rámosolygott, mialatt az ifjú reszketve tartotta erős markában a leány arisztokratikusan fehér, keskeny

kis kezét. Őrült vágya támadt a karjaiba zárni ezt a büszke, szép leányt, akinek egész viselkedése elárulta a leereszkedést vele szemben. Pedig nyájasan szólt hozzá:

— Hogyne tennénk meg, a szegények érdekében. Hiszen ez kötelességünk. Az urak meg lesznek olyan szívesek, ugyebár, és megkönnyítik nekünk a fáradtságot?

Sándor áhítattal emelte ajkaihoz kis kezét, míg a lány mosolyogva nézett rá.

A fiúnak úgy tünt föl, hogy Mártha kitalálta, mi megy végbe lelkében és az ö zavarán s örült szenvedélyén mosolyog.

Mohó vágygyal szívta magába azt az édes, bódító, exquisit-illatot, mely csak úgy áradt a grófnő egész lényéből . . .

Két nap múlva Sándor koronás, monogrammos meghívót kapott a palotába, öt órai theára. Boruszyné meghívta az egész rendezőséget, hogy megbeszéljék a teendőket a mulatság sikere érdekében.

Csak a vak nem lássa, hogy Joób Sándor minden szerelmes Mártha grófnőbe. A lány meg hol elragadónan nyájas volt hozzá, hol pedig fagyos göggel vette magát körül.

A helyzet kezdett komikus lenni. A mulatság napjáig még öt hét volt hátra, s addig a rendezők minden héten találkoztak a főrangú hölgyekkel.

Sándor azonkívül is mindenütt ott volt, ahol remélte, hogy látni fogja Márthat. Egy csöppet sem titkolta, hogy mi megy végbe lelkében, anélkül, hogy beszélt volna róla. Ismerősei eleinte tréfálkoztak vele, és czélozgattak szerelmére, de a fiú olyan komolyan és ridegen utasította vissza megjegyzéseiket, hogy jobbnak látták abbahagyni a dolgot.

Sándor ugyanis úgy vívott, mint egy olasz vivőmester és röptiben lőtte le a verebet.

Egy álmatlanság után, hogy lázasan hánynakolódott ágyában, a levélhordó reggel levelet hozott neki.

Ha nem is ösmerte volna meg a borítékon édes anyja ludtollas, nagy betűs írását, úgy képzelte, hogy a sárba violák illata árad a levélből . . .

„ . . . Mikor jösz már haza, édes fiam? Még mindég nem találtad meg az igazit? Vigyázz, hogy jól válaszsz . . .“

Ezt írta a nagyasszony az ő egyetlen, szerelmeset fiának, a sárba violás kis házból . . .

IV.

A mulatság napja elérkezett.

Sándor úgy érezte magát a délszaki növényekkel díszített, tündöklő, fényes teremben, mintha álomban lett volna.

Mártha grófnő olyan volt, mint egy tündér, uszályos, fehér selyem ruhájában. Tömött barna hajában fehér rózsák ékeskedtek s szoborszerü-nyakán keskeny aranyláncról brilliáns szív szórta vakító sugarait.

Pezsgőt árult egy'szőlökfürkökkal díszített lugaban Sátra körül nagy volt a tolongás s boldog volt, aki busás pénzen egy pohár gyöngyöző italhoz juthatott az ö szép kezéből.

Joób Sándor már azt sem tudta, hányadik a pohár s még mindig pezsgőre szomjazott, amikor a

kis Baróthy Géza huszárönkéntes lélekszakadva rohant hozzá az oszlopcarnokba újságolni:

— Csak képzeld! Borusházy Mártha Van dér Fels herczegnek csókot adott ezer forintért a sátorban! . . . Na de ilyet! . . .

Sándor érezte, hogy szíve őrült galoppot jár, s minden vér fejébe tódult.

A másik perczben már hatan újságolták neki a nagy hirt.

Az ifjú pedig, nem törödve senkivel és semmivel, egyenesen a grófnő sátrának tartott. Kábult agyát az az egyetlen gondolat tartotta fogva, hogy ő most meg fogja csókolni a lányt. Sóvár ajkait oda fogja tapasztani az ő meleg, puha, piros ajkaihoz . . .

Egész csoport ment vele. Utat csináltak neki a grófnő sátráig.

Sándor meg oda lépett s szembe nézve a lánynal, egy vadonat új, ropogós ezresbankót tett le elé:

— Itt van, grófnő! Ez a szegényeké. Hanem csókot kérek érte . . .

Félig nyílt ajkakkal, lángba borult arczczal lihegye nézett rá.

Körülöttük mély csönd támadt. A kiváncsiak visszafojtott lélekzettel várták a lány válaszát.

Az pedig hátra vágta büszke szép fejet s daczosan szólt oda az aranyparasztnak:

— Nem oda Buda! Nem mindenkinél mérünk egyenlő mértékkel! A herczeg kivétel volt . . .

Egy hang megszólalt a tömegből:

Ez nem igazság, grófnő! A szegényeket nem szabad megrövidíteni.

Mártha kényszerdetten mosolygott,

— Legyen. De Joób Sándornak kétezer forint az ára ...

Annyi megvetés volt a hangjában, hogy fölért egy arczulütéssel ...

Sándor flegmatikusán vett elő zsebéből egy másik bankót s letette az első melle.

A grófnő — a szemek kereszttüzében — előre hajolt s ridegen, gépiesen nyújtotta oda ajkait az ifjúnak . . . ''

Az aranyparasztban fölébredt a parasztgőg... Végigsimitotta homlokát s egyszerre csodálatos józanság lepte meg.

— Köszönöm, grófnő, nem veszem igénybe. Csak tréfáltam. Hanem ez itt azért a szegényeké.

S a két ezresbankót a tálczára tette a többi pénz közé.

Aztán meghajolt és hátat fordított a sátornak.

Mártha halálsápadt arczzal nézett utána . . . A katonabanda egy Strausz-féle keringőbe kezdett...

V.

Szupé alatt senki sem tudta, hogy az aranyparaszt hova lett.

Az ifjú pedig kimerülve az izgatottságtól, a magányt kereste. Visszavonult egy mellékterembe, ahol egyedül volt maró fájdalmával.

Az ablakmélyedésben állott eltakarva a nehéz selyemfüggöny által. Forró fejét, lüktető halántékát odaszorította a hideg ablaktáblához. A zene halkan átszűrődve jutott el hozzá.

Egyszer csak . . . álom-e vagy valóság?! . . . a függöny szétnyílt. Sándor ruhasuhogást hallott és hirtelen megfordult.

Mártha ott állt előtte az izgalomtól kipirult arczzal. hőselyem ruhájában. Sándor csodálkozva nézett rá . . .

A leány kezét nyújtotta felé.

— Bocsásson meg nekem. Örült voltam az előbb. Nem akartam megsérteni. Eljöttem . . . leróni a tartozásomat.

Az ifjú megragadta a kis kezet. A lány karjaiba omlott . . .

Sándor sóvár ajkait odatapasztotta a lány ajkára ...

A szegények nagyon meg voltak rövidítve ezen a jótékonyczél mulatságon . . .

De az aranyparaszt megtalálta az igazit . . .

A Gaáth-lányok öröksége.

I.

Ott laktak Budán a hegyoldalon, egy alacsony kis földszintes házban, melynek ablakán a legelésző liba benézett, de bebólintott az akáczfa is, rózsaszínű fürtökkel megrakott, édes illatú lombjaival.

Joczói Gaáth Dóra és Lily.

A két leány ezelőtt 18 évvel jutott árváságra, a mikor Dóra 16 éves volt, Lily pedig két hónapos így történt, hogy Dóra életéből a fiatal kor ki volt törülve. Ó nem tudta mi a fiatalság. (A mi tulajdonképen nem egyéb, mint bűbájos tévedések láncolata.) Neki nem voltak tévedései, sem elveszíteni való illúziói. Neki csak kötelessége volt, ö 16 éves korától kezdve az anya szerepét töltötte be Lilynél. Es jól betölötté. Egyetlen szerelmi regény kínálkozott életében, a mikor ezelőtt tiz évvel Ritter von Glanzburg cs. és kir. kapitány feleségül kérte. Dóra azonban csodálatos ridegséggel utasította vissza a kapitányt. Hogy ő nem szándékozik férjhez menni. Az ő egész életet Lily tölti ki. Lily pedig akkor csak 8 éves volt. Fürge eszű, eleven, pajkos kis leány, a ki sok

gondot okozott a nénjének. A kapitány dühös volt a kosár miatt. Dóra pedig titokban sokat sírt. Mert hát az ő szíve is megmozdult a délczeg katonával szemben. De azért még sem tudta elhatározni magát, hogy férjhez menjen és szívében másnak adja az első helyet Lily fölött.

Azóta Lily pompás hajadonná fejlődött. Dóra pedig ma is az az édes, fehér arcú, komoly leány, aki akkor volt, a mikor árváságra jutottak s mikor később a kapitány megkérte. Semmit sem változott

Ritter von Glanzburg pedig elhelyeztette magát Bécsbe, s azóta onnan írja hűségesen az ünnepi, névnapi és születésnapi gratulációkat a joczói Gaál-lányoknak, a kik ott laknak Budán, a hegyoldalon, egy kis házban, melynek ablakán beból mint a vén akáczfa, édes illatú, rózsaszínű fürtökkel megrakott lombjaival . . .

II.

A csekély jövedelem, a mi szüleik után maradt rajok, bizony nem nagyon volt elég minden nap szükségleteik fedezésére. Lassankint hozzá kellett nyúlni a tökéhez is. Csakhogy Lily erről semmit nem tudott. A Dóra nagy szeretető megkímélte öt az élet gondjaitól. Ha új ruha, vagy új kalap kellett, Lily abban nem szemedett hiányt. Meg volt minden, a mire csak szüksége volt.

Lily örült a czifra csecsebecséknek, s Dórának is öröme volt az ő örömében. A fehér arcú, komoly leány csak éjjelenkint búsult néha, a mikor különösen sivárnak láttá a jövőt s eszébe jutottak az élet

gondjai, meg egy . . . nagybajusza délczeg katona, a ki Becsből szokta volt írni hozzájuk az ünnepi gratulációkat . . .

Egyszer aztán nagy változás történt a két leány életében. Dóra, mint kiskorú öcscsének természetes gyámja is, hivatalos értesítést kapott, hogy egy elhunyt nagybátyjuk, (nagyapjuknak a testvére) joczói Gaáth Jób után örökség szállt rájok. Egy hatalmas ősi kastélyt örököltek a Kárpátok alján, meg némi nemű földeket és erdörészletet, a mely évszázadok óta a joczói Gaáthok birtokában volt.

Lily összecsapta a két kezét és a nővére nyakába ugrott.

— Oh! Dóra! be nagyszerű! Kastélyban fogunk lakni! várkisasszonyok leszünk! Biztosan vannak benne ősi képek, régi bútorok és talán kísértetek is?...

És olyan boldog volt, gyermekesen örülve a változásnak, hogy azonnal csomagolt volna, leutazni s elfoglalni ősi kastélyát.

A praktikus Dóra azonban máskép gondolkozott. Ő hallani sem akart arról, hogy oda menjenek lakni. Ő a levélből csak azt számítgatta, hogy mennyi jövedelmet hoz most a birtok és mikép lehetne a jövedelmet szaporítani. Az értesítés szerint a joczói kastélyban egy távoli rokonuk lakott, aki az öreg urnák kedvencze volt. Egy bizonyos Gaáth Irén, a kinek a végrendelet értelmében az örökösek hóttig való lakást és teljes ellátást tartoztak adni a vén kastélyban. Azonkívül megvolt írva a végrendeletben az is, hogy a birtokkezelést továbbra is reá kell bízni, mert ez a Gaáth Irén kiválóan okos, becsületes egy teremtmény, aki nagyon ért mindenhez és aki bizonyára mindenben csak a kedves rokonainak elő-

nyeit fogja nézni. Hűséges fáradozásáért a teljes ellátáson kívül az övé még száz hold prima klasszisa földnek a jövedelme, a hires joczói szántóföldekből* a melyek ott terülnek el az erdő végén, túl az ősi kastélyon.

Mikor Lily láttá, hogy Dóra abszolúte nem hajlandó arra, hogy végképen lemenjenek lakni, akkor más húrokat kezdett pengetni.

— Még sem járja, hogy a mi kedves rokonunkat, Irént teljesen magára hagyjuk a kastélyban. Szegény pedig mennyit fárad és dolgozik a mi érdekünkben. Annyival csak tartoznánk neki, hogy meglátogassuk és egy-két hetet ott töltünk nála. Neki is jól esnék egy kis társaság, meg egy kis segítség a ház körül. Bizonyára már nem is olyan fiatal leány, ügy ille-nék, hogy bemutassuk neki magunkat.

Denikve, amit Lily a fejébe vett, azt ki is vitte. Egy szép őszi napon a két leány felpakkolt és útra kelt ősei kastélyához.

Útközben mindenig azon tanakodtak, hogy milyen leány is lehet az az Irén, aki olyan tökéletes és annyi mindenhez ért és ott lakik egyedül az erdőben a vén kastélyban?

— Oh! Dóra! Irén bizonyosan lesz olyan idős, mint te. Csak legalább idősebb ne legyen és nagyon ne zsémbeljen rám, ha jókedvű leszek. Ugyebár nagyon fogjuk szeretni?

így Lily, mialatt elegáns szürke utiruhában ültek a vasúton, egy I. osztályú kupéban. Még tovább is fecsegett volna, de Dóra intett neki, hogy hallgasson, mert a kocsi sarkából egy hálósipkás öreg ur dühös pillantásokat vetett a lányra. Nyilván aludni akart és a Lily csevegése háborgatta.

Este volt, mikor megérkeztek a vasúti állomáshoz, a hol egy vén családi határ várta őket, egy öreg kocsissal és két fáradt gebével. Az állomástól még három órai ut volt a joczói kastély.

— Dóra! Én félek. — Szólt Lily, mialatt helyet foglaltak az ócska bőrülésen s a kocsi döczögve megindult. — Ennek a határnak olyan koporsó szaga van.

— Lily! Lily! Sohase jön meg az eszed.

III.

Minden egészen olyan volt, a minőnek Lily képzelte.

Hogy megérkeztek, a kastély czimeres kapujában egy termetes hölgy állott, fehér fökötövel s fehér köténynyel maga előtt. A gyertyát magasan feje föle tartva, kíváncsian nézett az érkezők arczába.

— Jesszusom! mindjárt meghalok — Lily megszorította a Dóra karját. — Ez Irén.

Nem Irén volt, hanem a kulcsárné, a ki meleg szeretettel fogadta a kastély új úrnőit.

S hogy odabent ültek az ódon ebédlőben, melynek falait a joczói Gaáth ősök olajfestményü képei díszítették, a két leányt elfogta a hangulat. Előttük illatos thea párolgott s a nagy kandallóban vigan pattogott a tűz, mert odakünn hűvösre fordult az idő s hatalmas őszi szél kerekedett. Mialatt az öreg kulcsárné jó kedvvel járt-kelt körülöttük s az antik ezüstkanalak csak úgy csörömpöltek kezeiben, Lily kíváncsian nézett szét. Aztán megkérdezte:

— És a mi kedves rokonunk, Gaáth Irén? Talán már lefeküdt?

— Oh! Dehogy. — Szólt a kulcsaráé. — Ő nem fekszik ilyen korán. Nagyon sajnálja, hogy nem várhatta meg a kisasszonyokat, hanem sürgősen be kellett mennie a városba az adó miatt.

— S mikor jön haza? — kérdezte Dóra?

— Nem hiszem, hogy ma már hazajöjjön. Ha így elkésik vagy elmulat, akkor rendesen ott hál a nagy vendéglőben.

A két leány megütközve nézett egymásra. Lily meg nem állhatta, hogy meg ne kérdezze:

— Hány éves lehet Irén?

— Oh, már nem olyan fiatal. Huszonkilenc lesz a télen.

Dóra és Lily nem tudtak hová lenni néma áhnélkodásukban.

— Parancsolnak még egy csésze theát? Vagy talán ebből a jóféle falusi sonkából? Magam páczoltam.

S az öreg asszony szives készséggel kínálta a két leányt.

Aztán látva, hogy érdeklődéssel nézik a füstös családi képeket, gyertyával kezében odavezette őket a falhoz s megmagyarázta egyik-másik joczói Qaáth élettörténetét.

— Ez itt Gaáth Ábris, aki Mátyás királynak kedvelt embere volt. Olasz herczegnöt vett feleségül, de nem volt boldog vele, mert a faliján menyecske kikapós volt. Ez a nagybajusz pedig joczói Gaáth Ferencz, a tatárverő. Vitéz katona volt, az Isten nyugtassa meg, de ö is nagy hibát követett el, mert egy közönséges parasztleányt választott

hitestársul. Meg is bűnhődött érte, mert a parasztasszony atyafisága eltette az úri sógort láb alól, hogy örököljenek utána. Azt mondják, hogy megmérgezték. Én legalább úgy hallottam az öreg úrtól, az Isten áldja meg a halóporában is.

Minthogy azonban Lily már nagyon laposakat pislogott s Dóra is ásítást nyomott el, az öregasszony a hálószobába vezette őket.

Kaczér, antik berendezésű rokokó hálószoba volt menyezetes ágyakkal s vastag selyemkárpittal.

Lilynek csak úgy kóválygott minden a fejében, a mikor lefeküdt. (Három csésze theát ivott, sok rummal.) A 29 éves Irénre gondolt, aki elmulat a városban és a nagy vendéglő ben hál. Aztán a joczói Gaáth ősök jutottak eszébe. Az egyiknek taliján herczegnő volt a felesége, a másiké parasztleány. Kint ezalatt hatalmas szélvihar keletkezett s végig fütyülve a fák fölött, megrázta az ablaktáblákat. Lily megszólalt:

— Alszol, Dóra? Furcsa leány lehet az az Irén, a ki a nagyvendéglőben hál, ha elmulat a városban.

— Aztán halkan nevetett a paplan alatt. — Vájjon mit csinál most Miczi? . . .

Ez egy tarka kis czicza volt, a melyet Lily mindenáron magával akart hozni Budáról.

— Ne beszélj már annyit, hanem aludjál.

Lily megfogadta a nénje tanácsát.

IV.

Másnap a leányok már korán reggel fölkeltek. Mosolygó, derült, őszi nap volt. Lily azonnal az ebédlőbe sietett, ahol már hófehér abroszszal terített asztal várt reájok. A lány egyedül volt a szobában. Az ablakon át kíváncsian nézett le a nagy erdőre. Egyszer csak háta mögött megnyílt az ajtó. Lily hátrafordult.

Magas, napégett délczeg férfi állt előtte, fekete bajuszzsal. Lovagló-nadrágban volt, sarkantyus csizmával. A lány csodálkozva nézett rá.

— Én G-aáth Irén vagyok. Nagyon sajnálom, hogy tegnap nem lehettem idehaza. Dolgom volt a városban.

Lily kerekre nyílt szemekkel nézett rá. — Maga... maga Irén?! ...

Aztán csengő kaczagásban tört ki. Az ifjú mosolyogva simított végig bajuszán.

— Mi van azon nevetni való?

— Hiszen mi azt hittük, hogy maga leány. Hát maga férfi?! ...

— Egész bizonyos, hogy az vagyok. S ha kedves húgom egy kicsit jártas volna a szentek életében, tudhatná, hogy szent Iraeneus lyoni és viennei püspök volt, aki az Urnák 20^{ik}-ik esztendőjében vértanúhalált szenvedett Septimius Severus alatt. Engem egy kanonok nagybátyám tiszteletére kereszteltek így, aki szintén Irén volt.

Lily álmékodva hallgatta. Aztán kaczagva beszélte el Irénnek, hogy minő furcsa véleménynyel voltak felőle, a nagyvendéglő hallatára.

Erre mindenketten nevettek.

Mire Dóra és a kulcsárné bejött, az új rokonok már a legjobb barátságban voltak.

— Nézd csak, Dóra! Hiszen ö férfi!

V.

A leányok nagyon jól találták magokat a vén kastélyban és Dóra néhány nap múlva hosszú levelet írt Bécsbe Ritter von Glanzburg kapitánynak. Megírta, hogy az ö küldetése immár végéhez közeledik, mert Lilynek maholnap nincs szüksége rá. Lily boldog menyasszony s nemsokára férjhez is megy, Gaáth Irénhez, a kivel végtelenül szeretik egymást...

Így írt Dóra a cs. és kir. kapitánynak, a kinek nagy bajusza és szerelmes szive volt.

A kapitány a sorok között is tudott olvasni és a levél vétele után azonnal csomagolt s Joczóra utazott. Másnap már ott volt a vén kastélyban.

Két vadonatúj karikagyűrűt vitt magával ..

Az illat.

A szép asszony hevesen csapta le a legyezőt s majd feldöntötte vele a teás csészét. A service csörömpölve ütődött össze a pezsgős-poharakkal. A kristálytiszta, velenczei üvegben az aranysárga nedű nyugtalanul habzik, lüktetve, törve benne föl felé a gyöngy, hogy ott megsemmisüljön. A zaj zsongítólag hat az idegekre. Meleg, illatos pára telíti a levegőt. A hajpor, a sok exquisite parfüm, a szép asszonyok bőre nek illata, összeolvadva a finom ételekkel s tea illatával kellemes, bódító egészsé, belelopja magát az agyba, az idegek központjába, mámorossá téve az ember lényét, fogva tartja a henye, mulató közösséget. Nem szabadulhat a varázs alól egyik sem. S ez a gondtalan, élvezetvágý által összehozott, élni siető tömeg kéjjel engedi át magát a mámornak . . . mulat, örül a jelenben és nem törődik a holnappal...

A service csörömpölve ütődik össze a háziasszony ideges mozdulatára. A szomszéd asztalnál a délczeg huszártiszt megfordul, ott hagyva a kis Bodray Húst, kivel csak azért foglalkozott eddig,

hogy a szép asszony figyelmét magára vonja, felköltve benne a féltékenységet, megsértve, bosszantva az asszonyi hiúságot ....

Régi fegyver ez a szerelem iskolájában, mely azonban sohasem kopik el .... .

Tarczalközyné könnyedén elpirul, hogy a huszár asztalához lép. De azért daczosan állja ki annak tüzes, perzselő tekintetét. A két szempár teljesen egymásba olvad s ez az összeolvadó tekintet már határos a bűnnel, mit barátság örve alatt követnek el a hitvesi hűség, a férj ellen ....

A férfi tekintete azt látszik mondani: „Enyém vagy már, tebohó, szerelmes asszony! Hiába daczolsz velem.... Ez már csak olyan vergődés, a mit egyelőre megengedek neked, a míg a hálót szorosabbra vonom össze körülöttem

A nő tekintetében váltakozik a dacz, az elragadtatással. És hogy merész, sötét arczába néz a daliás, erős férfiúnak, élveteg, cseresznyepiros ajkai idegesen húzódnak össze s a fehér crépe de chine blúz alatt megremeg formás keble, melyet bűnös szerelmi vágy hozott indulatba ....

— Meg akar kínálni egy pohár pezsgővel? — szolt halkan a huszár, azzal a dallamos, behízelgő, bizalmas hanggal, melylyel annyi asszonynak elcsavarta már a fejét életében, mialatt oda húz egy széket a kis tea-asztalhoz és leül, közvetlen közel az asszony mellé.

. . . — Igyák, ki is van már töltve. — Te nem iszol? — fordul az öreg Pagonyinéhoz, a ki mellette ül a díványon.

— Köszönöm; fáj kissé a fejem — s látszólagos közönynyel hátradől ülésében, hogy távolabb legyen

in

a kettőtől s ne zavarja őket. Még el is takarja az arczát jegyezőjével.

— Maga nem is kocczint velem? .; .

Nem. Most ittam.

A huszár egykedvűen emeli ajkaihoz a poharat s lassan szürcsöli a gyöngyöző italt, mialatt makacsul néz abba a lázasan kipirult, édes, szép arczba....

Az asszony úgy tesz, mintha ásítást nyomna el. Pár perczig hallgat mindenkitől, míg végre a férfi, mosolyogva kérdei:

— Haragszik rám?

Az kerekre nyitja csodálatosan kék szemeit s egyet ránt érzéken szép, gömbölyű vállán.

— Talán azért, mert a Bodray-lánynak udvarolt? . . . Hm . . . Nem képzelődő egy kicsit a főhadnagy úr?

A huszár ismét mosolyog s még közelebb hajlik az asszonyhoz, mialatt sarkantyúját halkan, taktusra pengeti . . .

— Hogy nem vagyok képzelődő, bizonyítja hangjának remegése, melylyel azt tölem kérdezi. Miért e természetellenes küzködés? . . . Mikor úgyis tudom, hogy szeret! Miért gyötör mindenkitől, mikor tudja, hogy imádom, szivem minden dobánásával, egész telkemmel, testemmel . . . Imádom azt a szép testét, lelkét egyaránt . . . Es tudom, érzem, hogy képes vagyok olyan boldoggá tenni, a minő férfi és nő egymással még sohasem volt.

És beszél tovább, meggyőzően, a szenvédély erőszakos hatalmával . . . lángolón, ékesen, mint egy démon . . .

Pagonyiné már otthagytta őket. A zaj egyre nős ők teljesen el vannak szigetelve ebben a nyüzsgő,

mozgó, tarka tömegben, félig elrejtve a pálmák és fikuszok közt. Az asszony félig lehunyt szemekkel, elbűvölve hallgat s mohón szívja magába a férfi minden szavát, úgy mint azt az erős, átható illatot, mely csak úgy árad annak öltönyéből . . . Egyaránt megrészegíti mind a kettő. A hang és az illat. Ez a két édes méreg . . . Mialatt a szomszéd szobából halkan, átszürődve hallatszik egy dal, melyet mélabúsakkordokkal kisér valaki zongorán.

Daloljátok azt a nótát
Beteg vagyok, nagyon beteg . . .
Hadd tudja meg az az asszony,
Hogy a szivein majd megreped . . .

Most a kis Véértháty Benő lép oda hozzájok. Egy eleven kadétyerek. De a főhadnagy akkor már roppant buzgalommal magyarázza, hogy Pálmay Ilka milyen ellenállhatatlanul csábos volt a *Szép Helénában*.

— Hát ti itt vagytok? Már azt hittem, hogy elmentél, főhadnagy úr! Igyunk egy pohár pezsgőt! (Pedig már most is be van egy kicsit csípve, a kölyök.) Tölt és isznak mind a hárman. Az asszony teljesen hatalmában van már a férfinak. Nem lát, nem hall rajta kívül senkit, semmit s mialatt össze-
cseng a három pohár, odaát a második versszakot éneklik, ugyanazzal az édesbús kísérettel:

Hadd hallgassa könyses szemmel
Szeretője bús nótáját,
A mikor azt hajnal félő
Valamerre muzsikálják . . .

A kadét kiissza borát és ott hagyja őket. Önkéntelen figyelnek mindenkiten a zenére. Megin-dítő, csábos valami van az egyszerű dallamban.

Almásy főhadnagy ránéz az asszonyra, a kinek könyek csillognak szemeiben és jól színlelt meghatottsággal, kissé remegő hangon folytatja beszédét, pokoli művészettel remekelve az ekesszólásban.

Aztán elhallgat és kérdöleg néz föl szép arczába. Az asszony ezúttal nem állja ki a férfi tüzes tekintetét. Lehunyt szemmelkkel, halkan suttog hozzá:

— Legyen . . . Holnap este 9 órakor jöjjön fel a hátulsó lépcsőn. Ő elutazik . . . Egyedül leszek a kis szalonban . . .

Most hirtelen kellemetlen, erős, disszonáns akkorddal csap belé valaki a zongorába, s utána csengő, kaczagó leányhang váltja föl az elhallgató zenét . . .

Az asszony fölugrik s elvezüly vendégei közé, átvéve elhanyagolt háziasszonyi teendőit.

A huszár is fölláll s megelégedett mosolyalyal gyűjt rá egy cigarettre.

Többet aztán nem is beszéltek egymással egész este.

Ejfél után járt már az idő, mikor a vendégek oszlani kezdettek. A főhadnagy utolsó volt a távozók között. A szép asszony ott állt tértle mellett, a ki balkarjával átölelke tartotta derekát, mialatt az inas rásegítette a főhadnagyra huszárköpenyegét. Az meg kezet fog a férfjjel s aztán lassan, jelentőségteljesen nyúl az asszony keze után s ajkaihoz emelve, heves csókolni nyom reá. Edith kéjes borzongást érez, a mint a forró férfiaknak reátapadnak remegő kezére s ismét érzi azt az édes, bódító illatot, mely átjárja egész lényét . . .

— Jó fiú ez az Almássy, szól Tarczalközy nejéhez, ásítást nyomva el, mikor végre egyedül maradnak.

— Igen. Csakhogy kissé exczentrikus. Holnap csakugyan utazol? kérdei a nő, mialatt lassan rendezget a tea asztalok közt.

— A tiz órai vonattal. Kérlek nézz utána, hogy a fiú becsomagolt-e minden rendesen. Én lefekszem. Fáradt vagyok. — 8 aztán könnyedén homlokon csókolva nejét, távozik. Az asszony utána néz vénülő férjének, a mint roskatag, gyenge bárány járásával végig megy a termen . . . Aztán fölsóhajt s folytatja szorgoskodását, hogy rendbe hozzon minden. A szobalány segít neki.

Majd elküldi a leányt, ö meg lecsavarja a vilamos csillárt, kinyitja az egyik ablakot s kihajolva, nemán bámul a csillagos égre.

Meleg, balzsamos tavaszi lég csapja meg arcát. Csöndes, sötét az egész ház, csak a házmesteréknél pislog egy kis világ. Az udvar közepén egy nagy platánfa rejtélyesen bóltingat. Igen . . . igen . . . Elhibázott lépés volt az egész házasság . . . Tarczalközy, a mikor már busásan kivette részét a földi jökből . . . arra gondolt, hogy meg is kellene nősülni. S minthogy akadt egy nálánál huszonöt évvel fiatalabb leányra, a ki oomme il fant származása mellett, szegény volt és szívesen fogadta el a miniszteri tanáccsné czimet, nőül vette. Annak már tiz éve s az a tiz év nem hozta öket közelebb egymáshoz...

Erre gondolt Edith, meg arra a lejtős útra, melyre lépett. Behunya szemeit s maga elé képzeli azt a daliás, erős férfit, kinek lángoló szerelmi valgomása olyan kéjes visszhangra talált szívében . . .

Képzeletben ismét érzi azt a sajátságos, erős, édes illatot . . . Azután megborzong. Hüvösödik. A Calvin-téri templomban kettőt üt az óra. Az utczán valami körhely kompánia csatangol. Ide hallik rekedt, lármás hangjuk, a mint elmennek a kapu előtt. Majd az egyik énekelni kezd:

Szeretlek, Roxeldmom . . .

Aztán minden halkabb lesz a láarma s lépteik zaja, rikácsolásuk belevezsz a néma, sötét éjszakába.

Edith betesz az ablakot s aludni megy. Ki kell aludnia magát, mert holnap szép akar lenni...

Hát pedig az a holnap nem úgy ütött ki, mint a hogy ő képzelle . . .

Reggel még ágyban volt, a mikor táviratot hoztak neki a testvérétől, aki a negyedik vármegyében van férjnél, valami kis faluban. Abban a sürgönyben az istenre kéri, jöjjön azonnal, mert súlyos beteg és nincs ki ápolja. Edith egy pillanatig sem habozott. Mindig nagyon szerették egymást Ilonával, noha olyan nagy különbség volt kettőjük sorsa közt. Az szerény körülmények között élő kisbirtkos felesége, megáldva féltuczat gyerekkel. Ez pedig nagyvilági asszony. *Femme separée*.

Utazott is azonnal. Alighogy sebtében a legszükségesebbeket becsomagolta, hogy le ne késsek a vonatról. Együtt indult a férjével, csakhogy az már Hatvanban kiszállt, Edithnek pedig még jó darab útja volt, hogy Tuzslára érjen.

Mélyen föllélezett, hogy egyedül maradt a kupéban. Csak most szedte össze gondolatait. Minő fordulat! Noha olyan nyugodt volt a lelkismerete és tényleg hálát adott az istennek a dolgok ilyetén változása miatt, örömébe egy csöpp bánat is vegyült.

Sajnálta, a mit elmulasztott . . . Tudta nagyon jól, hogy most legalább júniusig ott marad a nővérénél, s akkor Almássyt már nem találja Budapesten. Sőt valószínű, hogy többet nem is találkoznak. Mert mostanig is csak az ó kedvéért maradt ott s teljesen tőle tette függővé, maradjon e végkép, leköszönve a katonaságról vagy pedig foglalja el új állomását Galicziában.

Edith nem volt alapjában véve rossz asszony, csak gyönge jellemű, a kit tulajdonképen mindig csak egy hajszál választ el attól, hogy jellemtelenné válljék. A kit a körülmenyek tesznek jóvá vagy rosszá.

A mint megérkezett, sógora ott várta az állomáson. Jól esett becsületes, napbarnított arczába néznie. Edith hevesen a nyakába borult s odaadó gyöngéd, rokon szeretettel csókolták meg egymátt. Hona már túl volt a veszélyen, de azért még sokáig kellett ágyban maradnia, míg teljesen magához tért. Edith olyan kitörő örömmel ölelte karjaiba öt is, mintha oltalmat akart volna ott keresni saját maga ellen. Soha hűségesebb, gondosabb ápolásban beteg nem részesült, mint a hogy Edith ápolta nővérét. A gyermeket meg egészen elkényeztette s a mellett ráért felügyelni a háztartásra is. Talpon volt reggeltől-estig, jól evett, jól aludt s nem ért rá rosszra gondolni. Sütött-főzött, a csalédekkel vesződött, mint hajdan, lánykorában. Mert falusi lányok voltak ők. Csakhogy Ilona hazulról ment férjhez, a szülei háztól, Edith pedig Pesten „csinálta a szerenceséd az Olga tante házától.

S az az ünnepelt nagyvilági hölgy most úgy tetszett önmagának ebben az új szerepben. Fölvette

Ilonának egy szürke háziruháját, fehér kötényt kötött maga elé, fekete kendöt a fejére s úgy szor-goskodott napestig. Még a sógor pipáját is mindig ö tömte meg.

A falu kis intelligenciáját pedig teljesen meghódította a méltóságos asszony. A tiszteletesnének kezet csókolt. Egész zavarba hozta vele az egyszerű öreg asszonyt. A jegyzónét letegezte. S úgy el-tracscsolt velük kávédélutánokon. Elmulattatta őket fővárosi élményeivel. Csinos történeteket beszélt a művésznők privát életéből, a divatról, látnivalókról, szóval mindenről, amiről csak szívesen hallgatták. Viszont roppant érdeklődéssel hallgatta végig a nyugalmazott táblabíró három tüdőgyulladásának történetét s élénken kérdezősködött az ispánnétől a mandularudacskák készítése felől. Le is íratta a reczeptjét.

E közben gyorsan múltak a napok, hetek egymásután. Ilona egészsége már csaknem teljesen helyreállt. De Edith azért maradt. Nem is emlegette a hazamenetelt. Gyögyörű májusi napok jártak. Egész nap kint voltak a szabadban, kertben, erdőn, mezőn.

Hát úgy történt, hogy egyszer, a mint ott ültek a ház előtt, a vén eperfa alatt, a sógor kedélyesen pipázva, a két asszony meg könyvvel, kézimunkával, mikor a levélhordó Edithnek levelet hozott. Könnyed pir borította arczát, mikor átvette azt s közönyösen vetette oda, hogy a szabónöje ir, a nyári toilettek dolgában. Aztán bement szobájába, s mielőtt felbontotta volna a levelet, odaszorította égő arczához s mohón szívta magába azt az exquisite parfümt, azt az édes, bódító illatot, mely csak úgy

áradt az elefántcsontszín papirosból, belé lopva magát a szive közepébe, hatalmába kerítve ismét egész lényét, fölkorbácsolva benne a már-már kialvó bűnös szenvedélyt . . .

S mialatt elolvassa a főhadnagy levelét, a szunnyadó parázs teljesen lángra gyűl keblében . . .

Ennek hatása alatt történt, hogy másnap visszautazott a fővárosba . . .

Judit.

I.

Marczaltőy Andort veszett hir előzte meg, mielőtt letelepedett volna a vidéken. Három asszonyt megszöktetett az urától, két embert agyonlőtt párbajban, kétszer sprengolta a monakói játékbarlangot, öt évet kint töltött Afrikában tigrisvadászaton s végül alaposan megrongált vagyoni viszonyok közt letelepedett egy tiszavidéki faluban.

Ennyi rossz, a mit róla beszéltek, éppen elég volt arra, hogy az asszonyok már látatlanságban bolonduljanak utána. Mikor pedig megösmerték azt a tüzesvérű, fekete óriást, a kinek merész nézése, tömört fekete batusza s széles vallai voltak, mindenkit mondta róla, hogy félelmetes ember. De azért az asszonyok titokban sóhajtoztak utána s a mamák aféltve őrizték tőle leányait.

Ö pedig, miután megvette a páali Horváth Gerő kétszáz holdas birtokát, a kastélyyal együtt, komolyan hozzáfogott a munkához. Gazdálkodni kezdett. Nem járt sehol, kora hajnaltól napestig dolgozott. Maga ügyelt föl a napszámosokra, utána

nézett mindennek. S ha egy kis szabad ideje volt, lóháton bezárta a vidéket. Néha-néha berándult a szomszédos kis városba, ahol huszárok „feküdtek” s ott a huszártisztekkel olyan hetedhét országra szóló dáridót csapott, hogy a vármegyének volt-miről beszálni egy héting.

Ügy aratás végeztével aztán, a mikor már kevés munkája akad a földet művelő embernek, Marczaltöy elkezdett vizitelgetni a vidék gentry családainál.

Báálmos Péteréhez is beállított a kinek birtoka a szomszéd falu határában feküdt. Príma klaszszisu ezerötszáz hold, a miből ezret az asszony kapott hozományul az édes apjától, Gabriányi Jóból. Azóta az öreg megtért őseihez s a még birtokában levő ezerkétszáz hold földjét, egy bomladozó várkastélyjal együtt, messze innen, túl a Dunán valahol, a másik leányának, Juditnak testálta.

A regényes birtokot bérbe adták s a szép Judit oda költözött Báálmosékhöz. A nővérek nagyon szerették egymást. Hasonlítottak is egymáshoz. Szőke, karcsú, telt idomú mind a kettő, okos, kék szemekkel s hamvas, szőke hajjal. Csakhogy még Margit, az asszony, lágy kerekded mozdulataival, derékban ringó járásával, Juditénál kissé alacsonyabb alakjával, inkább hasonlított leányhoz, addig Juditot magasabb termetével, határozott föllépéssével s nyugodt modorával az idegenek többnyire asszonynak néztek.

Igy járt vele Marczaltöy is, az első látogatás alkalmával. Báálmos Péter szokás szerint vadászaton volt s a vendéget a nővérek fogadták. Mikor Margit észrevette, hogy a férfi Juditot szólítja „nagyságos asszonyomnak”, összecsapta a kezeit s hangosan kaczagott. Judit megróvólag nézett rá, a vendég

meg az asszonynyal együtt nevetett. (Két sor egész-séges fehér fogá csak úgy kivilágított czigányosan fekete arczából.)

Mikor pedig Marczaltöy távozott, Margit a nyakába borúit nővérének s össze meg össze csókolta szép arczát.

— Oh! te, kedves, szép, okos fejem, te! Vigyázz! Valahogy el ne csavarja a fejedet ez a csúnya fekete ember! . . . ügy nézett rád, hogy majd elnyelt a szemével . . .

Judit csak annyit felelt, hogy:

— Ne félj töle . . .

II.

Hogy aztán Marczaltöy minden napos lett Báál mosók házánál, a világ hamar készen volt a kombinációval.

— Persze! a tönkrement gentrynek most jó volna a Gabriányi Judit hozománya! Csakhogy több esze van ám annak a leálynak! Kap az minden ujjara különb kérőt, mint Marczaltöy.

Hát elég az hozzá, hogy a mikor a férfi, néhány hónapi udvarlás után, úgy karácsony tájt, tényleg megkérte a Judit kezét, a leány kikosarazta.

Ott voltak ketten a kastély üveges, fedett folyosóján, mely téli kertté volt alakítva. Judit kézmunkával kezében, míg a férfi előtte állt s rövid mondatokban, szenvédélyes szavakkal ecsetelte érzelmiteit.

— Nem gondolok még a férjhezmenetelre, Marczaltöy. Olyan jól érzem itt magam Margitéknál,

hogy egyelőre nem szándékozom megváltoztatni a helyzetemet. Kérem, ne vegye ezt rideg visszautasításnak, mert rosszul esnék nekem, ha ezáltal barátságát is elveszítenénk. (Eredetileg azt akarta mondani, hogy *elveszíteném*, de aztán mászt gondolt.) Természetesen ez a mit most nekem mondott, kettőnk közt marad. Soha senkinek, még Margitnak sem fogok róla beszélni . . .

A férfi hevesen vágott közbe:

— Nem becsül ugyebár? ... És nem bízik bennem. Legalább őszinte lehetne . . .

S annyi keserűség rítt ki a hangjából, hogy Judit meglepetten nézett rá.

— Akkor nem beszélnek így . . .

Pedig Marczaltöynek körülbelül igaza volt, mert Judit, a mikor kikosarazta öt, inkább az eszére hallatott, mint arra a bohó, de büszke lányszivre, a mely megremeggett keblében a sötét arczu magyar szenvédélyes szavainak hallatára . . .

Okos leány volt, aki az érzelmeit az eszével kormányozta.

Lehajtotta fejét kézi munkájára, hogy az áruló pirt elrejtse édes szép arczán, mialatt a férfi köszönt és távozott.

Odakünn sürű pelyhekben hullott a hó. Judit utána nézett a távozónak, aki nagy léptekkel ment végig a parkon, s eltűnt a kastély vasráccsal kapuja mögött. Nehány éhes veréb a fák kopár gályáiról oda repült az ablakpárkányra. Judit még mindig ott állt és égő arczát oda szorította a hideg táblához . . .

Ennek így kellett lenni. Most még nem vagyok olyan boldogtalan, mint *azután* lettem volna . . .

De amikor arra gondolt, a mi azt az *azutáni* megelőzte volna ... a mit elutasított magától, szegény szive, a mely leányos tudatlanságában telve volt édes sejtelmekkel, úgy elfacsarodott, hogy sírni szeretett volna.

Aznap éjjel pedig nagyon keveset aludt. Mindig egy gondolat kóválygott forró fejében.

— Hátha igazán szeret?! . . .

S ez olyan édesbus kéjjel töltötte el érintetlen keblét, a minőt azelőtt még sohasem érzett . . .

III.

Másnap aztán, a mikor Margittal ott ült a tágas ebédlőben s meghallotta a folyosón az ismert, ritmikus lépteket, szeretett volna felsikoltani örömében ...

(— Tehát nem marad el a háztól! . . .)

A férfi fesztenül jött be, mintha mi sem történt volna, s fesztenül kezdett társalogni a hölggyekkel.

Persze Báálmós Péter, szokása szerint, megint vadászaton volt.

Margit semmit sem tudott a történetkről s a kettő viseletéből nem is vett észre semmit.

Judit azonban észrevette, hogy az a sötét arcú magyar, a kinek szemeiben ijesztő fény lobogott, ma többet foglalkozik a nővérével, mint vele . . .

Pedig ehhez is hozzá kellett szoknia. Mert ezután napról-napra így történt. Marczaltőy csak olyan gyakran járt hozzájuk, mint azelőtt, de a Judit létezéséről alig vett tudomást. . ,

A Margit viseletében pedig nagy változás ment végbe. Azt a gondtalan, mulatni vágyó kis asszonykát mintha kicseréltek volna. Ideges, nyughatatlan lett. Az ő flegmatikus férjét pedig, aki előtt semmi más nem létezett, csak a vadászat, indokolatlan gyöngédséggel és zaklatásokkal terhelte.

— Úgy-e, édes uram, nem megy ma vadászni? Ne menjen el, kérem! . . . Marczaltőy is megígérte, hogy eljön, aztán maga soha sincs idehaza. Nem is illik, hogy csak mindig mi fogadjuk.

— Na hallja! És ez magának csak most jutott eszébe? Hát ne fogadják, lelkem. Sokkal bizalmasabb barátságban vagyunk vele, mintsem megharagudhatna érte. Mondják meg neki, hogy jöjjön holnap. Akkor talán . . . itthon leszek.

Aztán vette a puskáját, homlokon csókolta a feleségét és elment.

Judit néma tanúja volt a jelenetnek.

Margit az ura távoztával hevesen a nyakába borult nővérének.

— Már nem szeret. Érzem, hogy nem szeret többé ... És én olyan boldogtalan vagyok!

Judit nem felelt rá, de azt gondolta magában, hogy nővérének nyolez évi házassága alatt csak most jutott eszébe azzal tépelődni, hogy szereti-e az ura vagy nem. Mert hiszen Báálmós Péter most is csak olyan volt hozzá, mint házasságuk első évében.

Mikor azonban egy félóra múlva a minden napos vendég megérkezett, akkor már Margit — legalább külsőleg — egész nyugodt volt.

Egyeszer aztán Marczaltőy olyankor érkezett, a mikor Judit nem volt bent a szobában. Egyedül

Margit fogadta. Mire a lány benyitott hozzájuk, a férfi, a ki szemben ült az asszonynyal, az ablakmályedésben, hirtelen hátrább húzta a székét s idegesen kezdett játszani óralánczával.

A Margit arcza pedig szokatlan lángban égett s a szemei lázas fényben csillogtak . . .

Egyáltalában egy idő óta a külseje is nagyon megváltozott. A szemei, mintha megnagyobbodtak volna s alakja kissé megfogyott. Arcszíne majd feltűnően halovány, majd pedig rózsásan piros volt.

A lánynak valami megsúgta, hogy most kellett-nél nyitott be hozzájok, de azért ösztönszerüleg érezte, hogy helyesen cselekedett.

Szokatlan barátsággal fordult a vendéghez.

— Isten hozta!

Es nyugodtan szembe nézve véle, melegen meg-szorította a kezét.

Marczaltöy csodálkozva nézett rá . . .

A Judit agyában pedig zavaros gondolatok kóvalyogtak. Még nem tudta, hogy mit, de elhatározta magában, hogy okvetlenül tenni fog valamit . . .

Akkor este a nővérek soká ülteket ketten a kastély kertre nyíló verandáján. Szép tavaszi est volt. A levegő telve madárdallal és virágillattal. Egyik sem szólt a másikhoz. Mindketten gondolataikkal voltak elfoglalva.

Mikor azonban jó éjt kívántak egymásnak, Margit forrón magához ölelte Juditot.

— Úgy-e bár, hogy mindig fogsz szeretni? Súgta fülébe. Mindig . . . akármilyen körülmények között? . . .

A leány gépiesen felelte:

— Mindig . . .

De ebből a jelenetből megtudta, hogy itt a gyors cselekvés ideje . . .

A hosszú, álmatlanság éjszakán pedig egyre azt ismételte magában, hogy csak egyedül a Margit boldogságáért és nyugalmáért aggódik s csak azért teszi meg azt, a mire úgy hajnáltájt elszánta magát . . .

Aztán elaludt . . .

Álmában ott volt abban a bomladozó várkastélyban, ahol édes apja mellett töltötte gyermekéveit. A magas sziklákon mászkált és vadrózsát tépett. Már csaknem beleszédült a feneketlen mélységbe, a mely alatta tátongott, mikor egy erős, megbízható kéz, az utolsó perczben visszarántotta . . .

Judit mosolygott álmában . . .

IV.

Aznap este nagy társaság volt Báálmoséknál. Csak úgy véletlenül jöttek össze a vidék gentry urai. Ittak és kártyáztak. A czigány is megérezte a pecsenyeszagot s csakhamar ott termett.

Ügy éjfél felé, Judit, aki a háziasszonyi teen-dőkben segédkezett Margitnak, kissé elfáradva, kiment a kertre nyíló, sötét verandára, hogy kipihenje magát.

Alig hogy leült a hintaszékbe, rögtön észrevette, hogy vele szemben, a korláthoz támaszkodva áll valaki.

Marczaltőy volt.

— Pardon! Nem akarom zavarni. Es a férfi az ajtó fele indul.

A leány kezével intett felé.

— Kérem, maradjon.

— Parancsol velem?

A férfi leült, közel hozzá.

— Nézze csak, már régen szeretnék mondani magának valamit, Marczaltőy.

— Várom.

A leány érezte, hogy szive örült dobogásától alig jut szóhoz, de azért összeszedte magát és beszélt:

— Ezelőtt nehány hónappal, nem is olyan nagyon régen, maga megkérte a kezemet. Ha . . . nem változtatta meg azóta szándékát, és felőlem való véleményét, én . . . most hajlandó vagyok feleségül menni magához . . .

Pár pillanatnyi néma csend követte a leány szavait, a mely Judit előtt egy egész örökkévalóságnak tűnt föl.

A férfi nagyon szippantott szivarján s annak füzénél Judit látta, hogy Marczaltőy nyugodtan, mosolyogva néz reá.

Ez a nyugalom teljesen kihozta sodrából a leányt.

— Kérem! ne értsen félre: Most sem vagyok más véleménnyel maga felől, mint akkor voltam, a mikor kikosaraztam. (Olyan jól esett leányos büszkeségének, hogy ezt a szót most szemébe vághatta.) Tudom kicsoda és hogy mit ér. Most nem a kettőnk, hanem egy harmadik boldogságáról van szó . . . Nem remélem, hogy maga engem boldoggá fog tenni a házaséletben, mert én most is csak úgy érezek maga iránt, mint akkor éreztem . . .

A férfi eldobta szivarját, aztán fölé hajolt a leánynak és két kezével megfogta annak két kezét. Aztán nyugodt, halk hangon kezdett beszélni.

Tudom miként érez . . . Úgy ösmerem érzelmeit, mint a tulajdon nyitott tenyeremet. Akkor sem szeretett jobban, a mikor kosarat adott, mint most szeret és a mint én szeretem, első perez óta...

A lány hiába való erőlkodést fejtett ki, hogy elvonja kezeit a férfiéből.

- Nem értem. Mire való akkor ez a ... játék Margittal?

Marczaltöy halkan elnevette magát.

— Arra való volt, hogy téged karjaimba vezesssen. Én édes, egyetlen angyalom . . .

S a sötét arczu erős magyar izmos karját a lány karcsú dereka köré fűzte.

— Nem, nem . . . Judit szabadkozni akart. — Engem egyedül csak a Margit boldogsága és nyugalma vezérelt ennél a szokatlan, merész lépésnél. Mert, magának nem szabad Margitot szeretnie. Én csak a Margit boldogságáért szóltam most.

A férfi ismét nevetett . . .

Nem hiszem! Itt a kettőnk boldogságáról van szó . . . Én sohasem szerettem Margitot, mert csak az tetszik nekem benne, a mi Judithoz hasonlít. Ahhoz az édes, bájos Judithoz, a ki épen olyan igazán szeret engem, amint én szeretem öt . . .

A lány egész hatalmában volt a férfinak, a ki szeles keblére vonta és forró, csókszomjas ajkait rátapasztotta az ö ajakára . . .

Judit tehetetlenül pihegett a férfi aczél karjai közt, mialatt érintetlen keblét egy eddig ösmeretlen édes érzés töltötte el . . .

A veranda alatt, a bokorban, egy bolondos fülemile szerelmi dalt csattogott . . .

V.

A mikor másnap Judit piruló arcuccal újságolta nővérének boldogságát, Margit a nyakába borult a leánynak.

— Légy boldog drágám! te jó! te okos. Te vagy az én örangyalom! . . .

És Judit elvitte az ő félelmetes, fekete óriását abba a bomladozó várkastélyba, a melyet édes apjától örökölt. Messze innen, túl a Dunán valahol...

Egy vén kastély.

I.

Margit végtelenül szerencsétlennek és elhagyott-nak érezte magát, a mint ott ült az intézet kertjében, a nagy eperfa alatt, a vidáman fecsegő és nevetgélő leánycsoport közepén.

Mindeniknek volt otthona s mindenik örömmel készült haza a közelgő szünidőre. A leányok egymást Hezítálták túl a reájuk várakozó vakáció örömeinek ecsetelésében. Csak Margit ült hallgatagon, mint aféle árva, a kinek nincs hová mennie s nincs senkije a világban. Már hat évet töltött a növeldében. Egyfolytában hat esztendőt. Soha egyetlen ünnepnapra, vagy szünidőre nem távozott az intézet falai közül. Gyámja pontosan elküldte az igazgatónőnek a pénzt neveltetéséért. 0 pedig minden ünnepre, névnapra és születésnapra kaligrafikusan megírt gratulációt küldött neki, mely úgy kezdődött, hogy: „Szeretve tiszta tutorom!“ és rigy végződött, hogy: „Maradok hálásan szerető gyámleánya: Margit.“

Különben alig ösmerte a gyámját. Hat év alatt csak egyetlen egyszer láttá. Mikor özvegy édesanya

meghalt, a kinek Hatháros Iván távoli rokona volt. A temetés után a gyám elment érte, magával vitte és beadta az intézetbe. A leány akkor tiz éves volt.

Margit ott az eperfa alatt, a vidáman nevetgélő leányok közt, végig gondolta azt a szürke, szomorú hat évet s úgy elszorult a szíve, hogy csak nem kicsordult a könny a szeméből.

-- Margit! drágám. Miért vagy olyan szomorú?

A kis Horváth Ilonka, a Margit legjobb barátője, nyakába borúit és össze meg össze csókolta a lány rózsás két arczát.

— Mi bajod, drágám? — faggatta tovább.

— Semmi különös, semmi új .... És a leány sóhajtva fejtette le barátője karját vállairól.

Este aztán, mikor egyedül maradt szobájában, nagy dologra szánta el magát. Leült és levelet írt a gyámjának. Nem aféle tuczatlevél volt, a minót eddig írt neki ünnepélyes alkalmakkor, hanem egy gondolkozni tudó és az életben jogait követelő fiatal hölgy levele, melyben kiöntötte szíve keservét a gyám előtt. Leírta, hogy milyen nyomorúltnak és elhagyatottnak érzi magát. Megírta, hogy betölötté a tizenhatodik évet és bevégezte tanulmányait. Nincs értelme, hogy tovább itt maradjon. Sürgős intézkedést kért jövője iránt. „Vagy pedig — így végzé sorait ha tiszttel gyámomnak terhére van a velem való foglalkozás, kérem nagykorúsításomat. Majd magam intézkedem jövőm felől.”^u

Másnap korán reggel aztán, mielőtt a többiek főiébredtek volna, kiosont a kapun és bedobta a levelet a sarki levélszekrénybe.

Egész nyugodt és jókedvű volt, hogy a levelet föladta. A kis Horváth Ilonka nem győzött eleget

csodálkozni, hogy minő változás történt az ő drága Margitjával. Jóllehet másfél évvel fiatalabb volt, mint Margit, azért úgy beczézte és dédelgette, mint gyermek a bábuját.

A gyám válasza harmadnapra megérkezett.

A perfekt világfi udvarias levele volt, melyből azonban kiérzett a finom gúny. Megírta, hogy a megbízatást, a mit Margit haldokló édes anyjától elvállalt, teljesíteni akarja és fogja is. Nincs szándékában öt kibocsátani gyámkodása alól s egyúttal tudatta Margittal, hogy az intézetből azonban kiveszi. Most van a legjobb alkalom reá — irta — mert Margit váratlanról örökséghez jutott. Egy vén családi kastélyt örökölt anyai nagybátyjától, valahol a Kárpátok alján, százados öserdő közepén. Tudatta Margittal, hogy további intézkedésig, egy idősebb hölgy oltalma alatt, ott kell majd laknia. 0 (már mint a gyám) nagyon sajnálja, hogy egyelőre nem látogathatja meg és nem kísérheti el új otthonába, mihelyt azonban ideje engedi, stb. stb.

— Oh! te Margit! és a kis Horváth Ilonka csodálkozva csapta össze két kezét. — Hát te kastélyt örököltél?! Milyen pompás dolgod lesz. Kastélyban fogsz lakni, az erdőben! Mint valami elátkozott herczegkisasszony! Ott fogod bevárni, míg a tündér királyfi elmegy érted és kiszabadít rabságodból! . . . Vájjon vannak-e a kastélyban füstös családi képek és kísértetek? . . .

II.

Egy hónap múlva Margit a következő levelet írta új otthonából Ilonkának:

Almásvégi kastély, 1899. ΓΖ. 29.

Kedves Ilonkám!

Csak tegnap óta vagyok itt és már írok neked. Olyan nagy változás ez, mely életemben beállott, hogy úgy érzem magamat, mintha álomban lennék.

Hogy előlről kezdjem, hát a vasúti állomáson, mely két órányira van ide, egy ven kocsis várta egy vén családi kocsival és két vén lóval. Este érkeztünk meg. Miss Blunt, aki értem jött az intézetbe, a vasúton folyvást regényt olvasott s mikor beültünk a rozoga vén bárkába (sárgára van festve s kopott családi czimer az oldalán) rögtön elaludt. Én pedig olyan különösen éreztem magam a csöndesen horkoló miss mellett az ódon kocsiban, ügy képzettem, mintha koporsóba volnék zárva. Ki-ki bámultam az idegen tájékról. A hold fényénél az árnyak kísértetiesen meredtek felém jobbra-balra az országúton. A kerekek kellemetlenül nyikorogtak. Majd _erdőbe értünk. A fáradt lovak olyan nehezen vonszolták a vén bárkat, hogy minden percben azt hittem, megállunk s ott kell töltenünk az éjszakát a rengetegben. Pedig meleg volt, azért én úgy fáztam és borzongtam, hogy a fogam vaczogott bele. A miss meg úgy aludt, mint egy mormota. Soha sem fogom elfelejteni azt az utazást! Azt hittem, hogy már közel lehet a

hajnal, pedig még éjfél sem volt, mire megérkeztünk. A vén bárka nagyon zökkent s megállóit. A kocsis káromkodott s lemaszott a bakról. Én pedig fölczibáltam a misst. (Azt mondta, hogy egy csöppet sem aludt!) A kastély éppen olyan vén, rozoga jószág, mint a kocsi, a kocsis, meg a lovak. A kapuban fehér főkötös öregasszony állott, a gyertyát feje fölre emelve. Kíváncsian nézett arczomba. Azt hiszem kulcsárné, vagy kapusné, vagy ilyes valami. Olyan süket, mint az ágyú. Jó vacsorával várt pünkét, de én bizony nem tudtam enni az izgatottságtól. Borzasztó! te Ilonka! Hogy nekem itt kell leélni az életemet! Már most úgy érzem magamat, mintha száz esztendős volnék. Egész éjjel be nem húnytam a szemeimet, úgy féltem. A hold a fák koronái fölött, bevilágított a szobába. Minek is emlegették azokat a füstös családi képeket! minden fal rakva van velük. Olyan mogorván bámultak rám egész éjjel. Folyton láttam őket, hiába dugtam fejemet a paplan alá.

Reggel a siket asszony kávét hozott be és megkérdezte, hogy aludtam. No hiszen!

Oh Ilonka! Bár ne irtain volna azt a levelet a gyámonnak! Inkább ott maradtam volna az intézetben! Nem tartom én itt ki sokáig. Üdvözök a lányokat. Őnagyságának kezeit csókolom. Majd írok neki is.

Szívből ölel, csókol elátkozott barátnőd:

Margit.

III.

(Margit második levele.)

Almásvéff, 1899. VII. 30.

Kedves Ilonkám!

Szeretetreméltó levelednek nagyon . . . nagyon megörvendtem és sietek is rá válaszolni. Tudod, nem is olyan borzasztó itt a helyzet, mint eleinte képzem. Kezdem megszokni ezt az öreg kastélyt. Bár *eddig* . . . meglehetősen egyhangúan teltek napjaim.

Mindennap reggel öt órakor kelek és Zsuzsival (ez az a siket öregasszony) kimegyünk az erdőbe. Gombát, epret, virágot szedünk. Esetleg halászunk vagy rákot fogunk a patakban. Oh! be gyönyörű szép a reggel az erdőben!

Miss Blunt persze még javában alszik ilyenkor. Mire hazamegyünk, jól kifáradva, a kávé már készen vár a nagy ebédlőben, ahol egyedül reggelizem. Nagy későre aztán megjelenik a miss is, aki vénebb mint valaha. Pedig mindenki van rajta festve, a mi csak festhető. Ő is meggreggelizik, aztán kezdődik az angol társalgás. Képzelheted, hogy milyen vad örömmel és milyen szellemesen társalgók én a missel angolul! Mindketten alig várjuk, hogy vége legyen ennek a pokoli elvezetnek. Ha bevégzettük, rendesen a kastélyban mászkálok. Annyi rengeteg szoba van itt, hogy még a felét sem ismerem. S csak képzeld! Elzárt lakosztályok is vannak. (Akár csak a regényekben, titkos folyosókkal és sülyesz-tőkkel.) A hosszú sor lakatlan szobákban levendula és szárított rózsalevél-illat, rokokó-bútorok, nehéz

brokát függönyös ágyak, vén karszékek, márványoszlopos álló órák üvegbura alatt, régi fegyverek. Csak azt várom, hogy ezek a czopfos családi képek mikor elevenednek meg és mikor lépnek ki az aranyrámákból, hogy engem elkergettessék. Mert én olyan furcsán érzem magam ebben a környezetben, mintha bitorló volnék itt. Pedig ez minden az enyém, és ezek a festett ösök az én őseim.

Az ebédet rendesen a miss-el költjük el. édes kettesben. (Lásd a reggelizést.) Ebéd után olvasok. Annyi sok érdekes könyv van itt a könyvtárban. (És olyanok is, a minőket az intézetben csak titokban olvastunk!)

Későbbet rendesen ismét kimegyek az erdőre kézimunkával. Alkonyaikor azonban már mindig itthon vagyok. Zsuzsi is elvégezte már akkorra a dolgát. Beülünk a konyha melletti kis szobába és ő mesél nekem. Annyi sok érdekes dolgot tud a néniéről. (Tudod, a kitől a kastélyt örököltem.)

De most jön a java! . . .

Tegnap óta vendégünk van a kastélyban! Igen. Égy valóságos, húsból és vérből való férfi, aranyráma nélkül és nem festve.

Úgy történt, hogy este levelet kaptam a tutoromtól. Válasz volt az én levelemre, melyben ruhára kértem tőle pénzt. A válasz nagyon fölboszantott, mert ez a kedves ember (Jaj! csak már nagykorú volnék, hogy megszabaduljak tőle!) hát ez a kedves ember kereken megtagadta kívánságomat. Azt írja, hogy mire nekem itt új ruha! Járjak a régiekben. Ráérek még parádézni. (Pedig az intézetbeli fekete ternoruhám már térdig ér, úgy kinőttem.) Ez az ember úgy rendelkezik a vagyonommal, mintha az

övé volna. Képzelheted, milyen dühös voltam! Nem tudtam elaludni. (Jaj! csak már én egyszerazzal az emberrel szemtől szembe állhatnék, hogy megmondhatnám neki kereken a véleményemet.) Végre, hogy nagynehezen elaludtam egy kicsit, éj fél felé arra ébredek, hogy járás-kelés van a kastélyban. Eleinte megijedtem, később aztán, hogy meghallottam a Zsuzsi hangját, megnyugodtam, de azért reggelig nem sokat aludtam.

Reggel aztán Zsuzsi elmondta, hogy a kastélyhoz közel, valami lóhátras utas lebukott a lóról a sötétközben és kificzamította a lábat. Ide hozták a kastélyba.

(Te! ha ö volna a tündérkirályfi! . . .)

De most végzem levelemet. Hallom, hogy itt a doktor a faluból, a beteghez. Csak annyit írok még, hogy ma reggel a miss nagyon izgatott volt és igen kiöltözött. Egy lehetetlen rózsaszínű brokát empire pongyola volt rajta. Nagy gyanúm van, hogy valamelyik ősanyámnak a ruhaszekrényéből szedte elő. (Maholnap én is onnan öltözöm.)

Isten veled! írj mielőbb őszintén szerető barát-nődnek:

Margitnak.

IV.

(Margit harmadik levele.)

Almán vég, 1809. szept. 7.

Kedves egyetlen Ilonkám!

Nagy és sok újság történt azóta! De előlről kezdem a dolgot. Mindjárt gondoltam, hogy a mi betegünk valami előkelő úri ember lehet, mert reg-

gelire thea és sonka kellett neki (mint az angol regényekben), 12 órakor dezsönézett (hideg sült, gyümölcs, sajt), négy órakor ebédelt és közben az egész kastély könyvtárát kiolvasta. Zsuzsit ajándékokkal halmozta el (miket a doktor által hozatott a városból). Miss Blunt pedig, aki minden nap bement hozzá, hogy nincs-e valamire szüksége, el volt ragadtatva, hogy milyen szeretetremélő gentleman ez az ember.

(Nem képzeled, hogy ez a vén doboz — értsd: skatulya mennyeire adja itt a kastély úrnőjét. Az embert a méreg eszi. Most már egész biztosan tudom, hogy ōsanyáim régi ruhásszekrényeiből öltözík.)

Hát elég az hozzá, hogy nagyon kiváncsi voltam a vendégre. Már négy hetet töltött itt és én még egyetlen egyszer sem láttam. Végre egy délután megtörtént. A miss sziesztát tartott szobájában, a konyhában senki sem volt, én pedig a könyvtárban olvastam egy nagy hintaszékben, mikor heves csöngéstést hallok a beteg szobájából. Úristen! ennek kell valami, és most senki sincs, aki kiszolgálja. Szinte megijedtem, mert tudnod kell, hogy mióta ō nálunk van, az egész kastély körülötte forog. A csöngés mindig hevesebben ismétlődött, végre, mikor már szinte be akartam menni hozzá, elcsendesedett. Pár perez múlva azonban lépteket hallok, s az ajtón belép, jobban mondva, mankóra támaszkodva, bebiczeg egy gyönyörű, magas, fekete baju-szos ember . . .

Zavartan ugrottam föl a székből, mialatt ō meglepetten bámult reám. (Éreztem, hogy minden vér az arezomba szökik.)

— Pardon! egy könyvre volna szükségem.

Nem is tudom zavaromban mit hebegtem, mielőtt segítettem neki a könyvet kikeresni a szekrényből.

Te Ilonka! Ő . . . nagyon, nagyon szép ember és én . . .

De sorjába megyek és rövid leszek. Másnap már együtt ebédelt velünk, pedig még rettenetesen biczegett s azóta minden nap együtt vagyunk . . .

Ma hat hete hozták ide a fájós lábával. (A szomszéd faluból ment hazafelé vadászatról s a vasútra igyekezett, mikor a baleset érte.) Hát elég az hozzá, hogy hat hete van itt s én csak ma két hete láttam öt először, négy napja tudom, hogy kicsoda (pedig már egy örökkévalóság óta szeretem) és két nap óta a menyasszonya vagyok!

Leirom, hogy történt:

A mikor a múlt csütörtökön, kedélyes társalgás közben, ketten voltunk az erkélyen, elkezdtem előtte szidni a gyámomat, hogy milyen kiállhatatlan, szeszélyes, vén zsugori, ö olyan különös mosolyjal hallgatta szavaimat, hogy minden vér az arcomba tolult. Aztán ő is elmondta, hogy neki is van egy kiállhatatlan gyámleánya, a kivel sok vesződsége van. De folyton olyan különösen mosolygott, míg ezeket mondta, hogy kezdtem magamat kényelmetlenül érezni. 0 pedig megsodorta azt a szép, fekete baju-szát és úgy nézett rám azokkal az okos, sötét szemeivel, bogy nem bírtam kiállni a tekintetét . . .

— Nézze, Margitka, ilyen gyámleányom van nekem. — Ezzel a zsebébe nyúlt és valami írást vett elő. — Ilyen leveleket ír nekem az én gyámleányom.

S abban a perczben az én legutóbbi levelemet tartja élém! . . .

Ilonka! ó az én gyámon!

Úgy elszégyeltem magamat előtte, hogy föl-ugrottam és el akartam szaladni. De ó nem engedett. Erős karjaival átölelt . . .

— Édes kis árvám, te! hát annyira akarsz szabadulni az én gyámkodásom alul? . . . Csakhogy nem engedlek ám? . . .

Nem írok többet, csak annyit, hogy szeretem Ivánt és hogy nagyon, nagyon boldog vagyok! . . .

Isten veled! szívből ölel, csókol a te boldog barátnőd

Margit.

U. i. Csak képzeld! ez a haszontalan Zsuzsi egyetértett vele. Ő tudta és a világért sem árulta volna el előttem, hogy ki a mi vendégünk! Miss Blunt még semmit sem gyanít. Kiváncsi vagyok, milyen képet vág majd, ha megtud minden! De most már igazán végzem soraimat. Hallom az én Ivánom léptéit! Isten veled!

M.

A munkácsi várról.

A fényes múlttal bíró munkácsi várnak legutóbbi felszázadáról a történelem aligha fog bövebben megemlékezhetni. Zrínyi Ilona ősi fészkkének, a hegytetőn büszkélkedő százados várfalaknak, a melyek egykor annyi dicsőségnek voltak tanúi, az utóbbi időben nem nagyon dicsőséges szerep jutott. Az utókor részére erről csak annyi lesz följegyezve, hogy a munkácsi várban 1855-től 1897-ig országos fegyintézet volt.

A munkácsi vár 1855-ben szűnt meg katonai erősség lenni. Utolsó katonai parancsnoka volt Kragulics Ádám őrnagy a kitől a polgári fegyházzá alakított várat a cs. kir. osztrák polgári kormány vette át.

A vár első parancsnoka — mint jeles régészünk Lehoczky Tivadar „Bereg vármegye monográfiája” czimü munkájában írja — 1321-ben egy bizonyos Tamás mester vala, a ki, a mellett, hogy a munkácsi vánagyi méltóságot viselte, Bereg-Ugocsa főispánja is volt

A legelső írott említés a munkácsi várrol 1263-ból van keltezve s abban az adománylevélben fordul elő, a melyben Szentmiklós községét Aladár tárnokmesternek adományozták. Mert valószínű, hogy az ott megemlített *villa supra Mwnkach* alatt a munkácsi várat értették.

Pár évtizeddel ezelőtt, a sok rab között, egy nevezetes fegyencz lakója volt a munkácsi várnak. Ennek a fegyencznak viselt dolgairól, bünperéről, akkoriban hasábokat írtak a lapok. Ezt a szomorú nevezetességre jutott embert Bállá Gergelynek hívták.

Ezen a néven kevesen fognak ugyan emlékezni reá, mert őt mint ál-Wesselényit ösmerte a világ. Valószínű, hogy a közönségnek mint ilyen, mai napig emlékezetében van.

Ez a nagyszabású kalandor abból a fajtából való volt, a kik sokat mernek, és ha csak egy kis szerencséjük van az életben, sokat is nyernek.

Csakhogy Bállá Gergelynek nem kedvezett a szerencse.

A Wesselényiekhez való csodálatos hasonlatos-ságát (a mely hasonlóságról akkortájt sokat suttogott a botránykrónika) fölhasználta arra, hogy magát báró Wesselényinek adja ki s mint ilyen, egy ideig előkelő szerepet játszott, bitorolva a dicső történelmi nevet és a Wesselényieket megillető egyéb földi javakat . . .

Hiába leplezték le, hiába bizonyították rá csalárdsságát, hiába ítélték el és szállították a munkácsi várba, konoksága a fegyenczruhában, a rabkoszon sem tört meg. Mindvégig megmaradt merész állítása mellett. Úgy élt a fegyházban és úgy halt meg a rabszalmán, mint báró Wesselényi. 8 haldokolva, sápadozó ajkain, annak a főúri asszonynak a nevét ejtette ki utoljára, a kire azt állította, hogy az édes anyja.

A fegyintézet akkori igazgatója sok érdekes dolgot tudna beszélni az ál-Wesselényiről, akinek a

munkácsi várban való rabsága alatt az összes fegyenczek örökké forrongó hangulatban voltak. Folyton izgatta őket a fennálló rend, a fegyörök, az igazgató ellen. 0 szervezte az emlékezetes rablázadást is, a mikor a fegyenczek egy perez alatt feltépték a kövezetét s a kövekkel fölfegyverkezve, megrohanták az igazgatót, a kinek csak annyi ideje volt, hogy magát lakásában eltorlaszolva, megadta a vészjelt a vár alatt állomásoszó katonaságnak, a mely gyorsan fölsietett és elnyomta a lázadást.

Bállá Gergely ott végezte be viszontagságos pályafutását a munkácsi várban.

*

Haláláról kalandos híreket költött a nép fantázia. „Azt mondták¹”, hogy útjában lett volna bizonyos nagyúri köröknek, és „magasabb rendeletre” tették el láb alól.

Persze, ez csak amolyan mesebeszéd, a mely minden komoly alapot nélkülöz.

Egyszer nagyobb társaság ment föl a munkácsi várba. Az akkori, vasszigorával hires igazgató kalauzolta az urakat. Természetesen a társaság érdeklődése a hírhedt kalandor személye körül összpontosult s megkérték az igazgatót, hogy mutassa meg őt. Az igazgató engedett kérelmüknek. Minthogy azonban a fegyenczeket nem szabad kíváncsiság tárgyává tenni, az igazgató megmondotta, hogy Bállá melyik magánzárkába van elzárva (akkor is büntetésből volt magánzárkára Ítélt), s úgy kellett be menni hozzá, mintha csak a helyiséget akarnák szemügyre venni.

A mikor beléptek a keskeny, szűk czellába, a mely csak felülről, egy kis vasrostélyos ablakon át kapott némi világosságot, a kalandor ott ült asztalánál, háttal fordulva az ajtóhoz és jegyezgetett valamit. (Följelentést írt az igazgató ellen.) Pár másodpercig ott álltak a háta megett, a nélkül, hogy tudomást vett volna róluk. Noha, a szabályok értelmében, kötelessége lett volna felállani s föntsőval üdvözölni a látogatókat.

Az igazgatót, a fegyencnek e daczos viseletére, előntötte a méreg s kíméletlenül rámutatva, hangosan jegyezte meg:

— Ez az a Bállá Gergely!

A fegyencz, mintha rugóról pattant volna, úgy ugrott fel ültéből s halálosan engesztelhetetlen gyülölséggel telt, dermesztő pillantással mérite végig, tetőtől talpig, az igazgatót . . .

Ez a tekintet gyilkosabb volt a kígyó mérgénél. Ha az emberi szem képes volna embert ölni, akkor az igazgató abban a perczben halálra sújtva rogyott volna össze.

♦

Egy ízben *F. M.*, az érdemekben megőszült, jeles színművész járt fent többedmagával a munkácsi várban. Éppen hittan vizsgája volt a raboknak. (N. b. A harminc éven alul levő fegyenczek, a kik oda-haza semmi művelésben nem részesültek, a hét bizonyos napjain, rendes előadásokat hallgattak, mely előadásokat a fegyintézet különféle vallásu lelkészei és tanítója tartották.) Hogy beléptek a vizsgaterembe, a hosszú padsorokon helyet foglaló fegyencsztanítványok, iskolásgyermekék módjára, mindannyian

egyszerre, illelődmesen fölálltak és hangos „*Dicsérettessék a Jézus Krisztus*“-sál üdvözölték a látogatókat. (Az öreg F. M-t, borotvált arcza miatt, papnak néztek.)

Azt kellett csak hallani, hogy a marczena külsejű, bajuszos legények milyen pontosan, alázatosan feleltek a lelkész kérdéseire.

- Ki teremte a világot?
- A Teremő Atya Úristen.
- Hány Isten van?
- Csak egy igaz Isten van.
- Hány személyben?
- Hárrom személyben.

S a mikor egyiket-másikat megdicsérte a pap, azért, hogy jól felelt, a kitüntetettnek arcán ártatlan, gyermekes örööm ragyogott . . .

A látogatók pedig azon vették észre magukat, hogy szemökben köny csillog . . .

Távozásukkor még egyszer visszapillantottak az ajtóból s úgy tünt föl nekik, mintha a rácsos ablakon betévedt napsugár glóriával övezne volna halovány homlokát a fiatal lelkésznek, a ki a hittan elemeire tanította a lopás, rablás, gyújtogatás és gyilkosság miatt elítéít gonosztevőket . . .

*

Más ízben, a mikor a nemrég elhunyt E. K. Gy. kitűnő tragikus és költő volt a várban, megkérte az igazgatót, hogy mutatná meg neki a legnagyobb bűnöst, a ki ott van. Az igazgató engedett a kérésnek. Egy félelmetesen sötét képű, vadtekintetű rablógyilkos volt az, a kit csak konok tagadásával szemben, bizonyitékok hiányában nem ítéltettek halára.

E. K. Gy. halkan megjegyezte a társának:

— No, pajtás! ezt ezer közül is föl lehetne ösmerni, hogy gonosztevő.

Az igazgató meghallotta a megjegyzést és hozzájuk fordult:

— Most megmutatom nektek a másik fegyencet, a ki hasonló vétségért van itt. Éppen olyan gonosztevő, mint ez. Nézzetek oda.

S a mint a rabok a hívó harangszóra, párosán mentek ebédelni, a második párban, balra, egy nyílt homloku, szép szőke bajuszu, ábrándos kék szemű ifjú lépkedett, ajkai körül fájdalmas, lemondó vonással. Ritka szép és rokonszenves férfiarcz volt.

Egy közönséges rablógyilkos arcza . . .

Vájjon Lombrozó mit szolt volna hozzá, ha látja ezt a két alakot?

*

Ugyanakkor megkérték az igazgatót, hogy mutassa meg a legifjabb fegyencet. Egy csenevész kis fiú volt az, aki nem látszott idősebbnek tizenkét évesnél, noha tizenhat múlt. A boldogtalan mielőtt becsukták volna, koldusvezetéssel tengette életét. Világítalan öreg koldust vezetett faluról-falura. Egy helyen darab szalonnát kaptak. A mint leültek fala-tozni, a házikó tövébe, abban a perczben egy hatalmas kandúr macska termett ott mellettök. Kikapta az öregnek reszkétő kezéből a szalonnát, fölszaladt vele a kunyhó tetejére és jóízűen falatozni kezdett.

A kis kódisvezető erre, tehetetlen dühében, egy szál gyufával meggyújtotta a kunyhó szalmatetejét,

mely egy percz alatt lángba borult s a házikó porig égett.

Ezért a merész szalonnasütésért került be a jeles ifjú a fegyintézetbe.

*

— Soha se tudtam, mi az oka, szól — egyszer az igazgató — hogy a múltkoriban az egyik fegyencz miért néz engem nap-nap után olyan konok, vizsgáló tekintettel? Nem akartam azonban elárulni előtte, hogy észrevettem feltűnő viseletét. Most nem régen aztán kiderült a dolog. A szerencsétlen — a ki mellesleg legyen mondva, bankóhamisítás miatt volt elitélve — névnapomra meglepett művészki kivitelű, élethü arczképpemmel, melyet titokban rajzolgatott számomra.

Ezt a fegyenczet kiszabadulása után egy félórával láttuk, a mint Munkácsn a sorházban ült és nagy delicziával fogyasztott el egy pohár sört meg egy pár tormás virslit.

*

Az is érdekes volt, a mikor egyszer a fegyintézet! ellenőröknél, ΛΓ.-éknél volt egy társaság látogatóban. Az ellenőri lakás lent volt a vár alatt. Gyönyörű kert tartozott hozzá, amely lejtősen lenyúlt a faluba. (Tudnivaló, hogy a „munkácsi“ vár, tulajdonképen nem Munkácsn van, hanem a Munkács közelében levő Vár-Palánka községben.) A mint ott sétáltak a kertben, egyszer csak szembe találkoznak egy fegyenczzel, a ki az ellenörné két éves fiacskáját a karján tartotta, a másik gyermeket pedig kézen vezette maga mellett.

A vendégek alig találtak szavakat álmélkodásuk kifejezésére.

— Nagysád! az Istenért! csak nem bízza a fegyenczre a gyermeket?

— Dehogyan nem. Jobban vigyáznak azok rájok, mint a leggondosabb anya. Ha bemegyek a városba és a gyermeket nem vihetem magammal, rendesen egy fegyenczet bízik meg a fölügyelettel. Azok pedig török magukat utána, hogy melyiket érje a kitüntetés. Az igaz, hogy csak olyan fegyenczet bízunk meg ilyesmivel, aki már kiállotta büntetésének nagyobb részét és kevés ideje van hátra.

— Hiszen szép, szép, de azért mégis . . .

És utána néztek a daróczruhás rabnak, a mint eltűnt a fák között. A kis fiúcska gömbölyű karjai-val átölelte a deresfejű, marcsona külsejű, öreg ember nyakát (talán még nem is volt olyan öreg, csak idő előtt megvénült) és rózsás arczocskájával hozzá simult a képéhez . . .

A másik pedig ott tipegett, kézen vezetve, a fegyencz mellett, aki a gyermek ártatlan, naiv kérdezőskodésére szíves készséggel magyarázva felelgetett . . .

Ki tudja? Talán ö is otthon hagyott két kicsiny gyermeket és azok jutottak eszébe, a mikor az ellenörné fiacskáit meleg szeretettel vonta magához . . .

*

Persze, azért nem minden fegyencz volt olyan jóindulatú. Két látogató egyszer ugyancsak megijedt, a mikor egy magánzárkába zárt fegyenczet nézett meg, aki szóváltást kezdett a vendége két kísérő űrrel. A veszekedés alatt, csak azon vet-

ték észre magukat, hogy a gonosz indulatú ember (czigány volt), fölkapta a súlyos tölgyfaszéket és feléjük suhintott vele. A fegyörnek csak annyi ideje volt, hogy egy pillantás alatt becsapta a nehéz, vas pántos ajtót s hirtelen ráfordította a kulcsot. A folyosóra kihallatszott, a mikor a dühöngő a széket hozzá vágta az ajtóhoz.

Az is megtörtént, hogy a mikor a magánzárka kandilyukján, a mely nem nagyobb, mint egy lencseszem, benézett egy látogató, a dühös fegyencz, a piczi lyukon át, kiköpött az illető arczába.

*

Egy olyan rab is volt ott, aki nemrégen még pezsgőzött és négy lóval járt. Ez az ember egyszer egy fővárosi látogatót kalauzolt a várban. Olyan kiváló értelemmel és szakössmerettel magyarázta meg a vár történelmi nevezetességi helyeit a vendégnek, hogy az, távozásakor, megköszönve a kalauzolást, ösztönszerüleg kezet nyújtott neki.

De a fegyencz ólomszürke arcát (én nem tudom, miért olyan ólomszürke valamennyi?) elön tötte a pir és két kezét hirtelen hátra dugta . . .

— Kérem . . . én fegyenct vagyok . . .

*

Szökés a munkácsi váról csak a legritkább esetekben fordult elő. Sok évvel ezelőtt valami Farkas Béni nevű gonosztevő szökött meg onnan. Még pedig az emészt ögödör csatornáján át, mely a Latorcza folyóba vezet.

Egy másik fegyencz, kevésbé veszélyes módot választott szabadsága visszanyerésére. K. n—i ügyvéd

volt, a ki megmérgezte a feleségét. Ez egyszerűen bebújt egy olyan közönséges, deszkából készült, fedelcselédágyba, a mit a várban csináltak a fegyenczek. Ott aztán csendesen megvárta, míg az örökök az ágyat levitték az ellenőr udvarára, a honnan másnap reggel kellett azt tovább szállítani. Éjjel aztán kibújt onnan és elillant.

Az öröket, a kik az ágyat levitték a váról, azzal gyanúsították, hogy egyetértettek a fegyencszel, különben nem is lehetett volna megmagyarázni, hogy a könnyű, fenyőfából készült cselédágyban egy ember súlyát meg ne érezték volna.

*

Még egy szomorú epizódot akarok elbeszélni.

Néhány évvel ezelőtt H. országgyűlési képviselő járt a várban egy fővárosi társasággal. H mindenáron látni akarta a fegyenczek kórházát. Noha az igazgató előre figyelmeztette, hogy nem valami épületes dolog a beteg rabokat látni, H. ragaszkodott kérelméhez.

A kórház három szobából állott. Az elsőben a könnyű betegek, az úgynevezett „maródik“ voltak. Ezek nem sokban különböztek a munkában levő fegyenczeiktől. Csak olyan ólomszürke, vászonruhás alakok, mint azok. Ott lézengtek vagy dülönögöztek ágyaikon. Noha ágyban fekvő beteg nem volt közöttük.

Az ágyban fekvő betegek a második szobában voltak. Bizony szomorú látvány volt azokat a láztól elgyötört, beesett arczu, többnyire köhécselő, szerencsétlen teremtésekkel látni. A szobában nehéz, fülleddt levegő volt, s a társaság egy része szívesebben fordult volna vissza, hogy az isten szabad ege alá érjen,

de H. kapriczírozta magát, hogy nézzék meg a „súlyos betegek“ szobáját is.

Soha . . . soha sem lehet azt elfelejteni, a ki egyszer látta . . .

Azok a haldokló gonosznevők, azok a csontvázzá aszott, viaszszárba, magukkal tehetetlen alakok, kik lázban csillgó szemekkel meredtek a belépők felé, a világ legszánalomgerjesztőbb látványát nyújtották . . .

Némelyiknek arcán még meglátszott a gonosz indulat, a bűn kinyomata, mit a halál lehe sem volt képes letörülni. Egyik-másik mérgesen nézett a látogatókra, a kik olyan nyomorultan érezték magukat, mert ezeknek a szeméből szemrehányást véltek kiolvasni. Mintha azt mondta volna tekintetük:

— Nohát! Ki van elégitve a kíváncsiságotok?... Bámultok, úgy-e? . . . Idegizgató látvány kellett nektek? . . . Tessék! . . . Itt vagyok! . . . Nézzetek meg jól! . . .

A falnál egy teljesen halálra vált fiatal ember feküdt, a tüdő vész utolsó stádiumában.

Olyan szánalomgerjesztő, rokonszenves alak volt, hogy a látogatók megindultan álltak meg ágya előtt.

A szerencsétlen leolvasta a részvétet arczaikról, s mosolyogva iparkodott fölemelkedni ágyában, mialátt színtelen ajkaival levegő után kapkodva, suttogott:

Már csak egy hetem van hátra . . . aztán kiszabadulok . . .

S a haldokló arcán olyan mennyei boldogság sugárzott, mikor a *kiszabadulok* szót kiejtette, hogy azt tollal leírni nem lehet . . .

Nincs megindítóbb valami, mint a fegyencz temetése . . .

Összetákolt, festetlen deszkakoporsóban, a melynek fáján tegnap még madár dalolt . . . szuronyos fegyörök közt, négy daróczruhás fegyencz viszi ki csöndes társát a vár alatt levő kis falusi temetőbe . . .

A fegyenczeknek külön temetőjük van . . .

S hogy elföldelik, sírjára egyszerű fakeresztet tesznek, a melyen egy szám van, egyéb semmi . . .

A fegyencz száma az, melyet életében viselt...

Abban a temetőben minden sir egyenlő, csak a szám más rajta . . .

S noha a fenyőfakereszt hamar elporlik s a gondozatlan sirhantot rohamosan benövi a dudva, azért a munkácsi rabtemetőben állandóan, mindég sok új sír volt . . .

Az elhunytaknak több mint fele tüdővészben pusztult el.

Az ál-Wesselényi sírját azonban mai napig meg lehet ösmerni, mert a friss virág soha sem fogy el róla . . .

Ki tesz virágot a fegyencz sírjára? Ki öntözi könnyeivel, hogy el ne hervadjon? . . .

Azt senki sem tudja.

A barátnők.

I.

A mikor Jolánka tizenhatodik évét betöltötte, szülei kivették a zárdából. Nem azért, mintha nevelését befejezettnek tekintették volna, vagy pedig hogy bemutassák a társaságban. A világért sem. Az udvari tanácsos papának és a méltóságos mamának sokkal szigorúbb elvei voltak a gyermeknevelésre vonatkozólag. Jolánkát csak azért hozatták haza, mert nélküle nagyon üres volt a ház. Az a teljes komforttal berendezett, nagyúri és illelmes Bárdonyi-ház, ott az Andrassy-ut végén, a többi pompás villa között. Különösen azóta érezték, hogy szükségük van valakire, mióta fiokat, Bélát, ki a Teréziánumban nevedekedett s azóta császári és királyi kamarási méltóságot nyert s mint huszárfőhadnagy szolgált a hadseregben, Budapestről áthelyezték Bécsbe.

Úgy a méltóságos úr, mint a méltóságos aszszony szigorú erkölcsi elvekben nevelkedtek. Jó szívüek és vallásosak voltak. Egyetlen bűnükül a hiúságot lehetne felhozni. Kissé sokat adtak a lászatra s a világ Ítéletére, s a mellett túlságosan

pedánsak, egy kicsit unalmasak, és rémesen illedelemesek voltak.

Jolánkát német nevelőnő várta odahaza, francia és angol nyelvmester járt hozzá, a zenében és női kézimunkában pedig külön nyert kiképeztetést. minden vasárnap a szüleivel együtt ment templomba, azonkívül eljártak a filharmonikusok hangversenyére s az illedelemes premierekre. minden csütörtökön fogadó napjuk volt, mikor neki is szabad volt bemenni a vendégek közé, az angolosan berendezett szalonba, ahol mindenájan olyan egyenesen ültek, mint a gyertyaszál és mindenájan illedelemesen fogyasztották a theát, a mihez a fehér keztyüs inas apró, száraz süteményeket szervírozott. A zsur pontban fél kilenczkor végződött, a mikor a vendégek fölszedték a sátorfájokat s halára unatkozva és korgó gyomorral, de illedelemesen, haza siettek.

Ez volt Jolánka otthona.

II.

A tanácsosék házi orvosa egy napon kijelentette, hogy Jolánka vérszegény. Többet kell mozognia a szabad levegőn, hogy kifáradjon és jó étvágya legyen. Természetes, hogy a doktor szava szentírás volt a család előtt. S minthogy a mama meg a papa nem értek rá, hogy minden nap sétálni vigyék a leányukat, a családi tanács elhatározta, hogy Jolánkát a nevelőnő gondjaira bízzák. így történt, hogy az észak-német származású, lenszőke hajadon, a kinek teljesen kifogástalan, bár kissé hosszú múltja volt, Jolánkával minden nap két órát sétált a friss

levegőn. Egyszer, hogy a belvárosban jártak, a nevelönö odaszólta védenczéhez.

— Szeretnék bemenni egy rokonomhoz. Itt lakik az első emeleten. Várjon meg addig Jolánka a kapu alatt. Mindjárt itt leszek.

És a nevelönö bement, Jolánka meg ott maradt a kapu alatt. A mint ott áldogált, egyszer csak az éjük földszinti lakás ajtaja kinyillott s egy férfi-alak surrant ki mellette a kapun. Jolánka, meg-lepetésében, önkéntelenül elszólta magát:

— Géza! . . .

Egy távoli rokonuk volt. Tatáros Géza, miniszteri titkár, aki gyakran megfordult a házuknál. Az ifjú biborpiros arczzal, zavartan billentette meg kalapját, aztán elsigett. A lány nem tudta mire vélni különös viseletét. Tűnődve nézett utána. Ekkor éles női hang ütötte meg fülét:

— Hát maga is ösmeri?

Jolánka hátrafordult. Az ajtóban, mely a kapu alá nyílt, fiatal nő állott s kémlelőleg nézett arczába. Tarka, piros pongyola volt rajta s kaczér, fehér fökötő a fején. Az arcza nagyon fehér és nagyon piros volt s a tekintete merész. Egész magatartása Jolánkával szemben ellenségesnek látszott. S hogy rögtön nem kapott feleletet, ismételte kérdését:¹

— Maga is ösmeri?

Jolánka a jól nevelt, úri leányok udvarias készségével válaszolt:

— Igen. Távoli rokonunk. A zsurjainkon minden csütörtökön ott van.

A lány a küszöbről tetőtől talpig végig mérte Jolánkát, aztán szó nélkül hátat fordított neki és becsapta az ajtót.

Jolánka nem értette az egész dolgot. Jó darabig várta még a kapu alatt, de a nevelőnö csak nem mutatkozott. A mint ott álldogált, egyszer csak az ajtó megint kinyillott. A tarka pongyolás hölgy ismét megjelent a küszöbön. Egy darab vajas kenyér volt a kezében, a miből nagyokat harapott. Az arcza most már barátságosabb volt, a mint Jolánkát nézegette.

— Vár valakit?

— Igen. A Fráulein bement egy rokonát meg-látogatni. Öt várom.

— Ki az a Fraulein?

— A német nevelőnőm.

A lány bólintott fejével, mialatt az utolsó falat vajas-kenyeret lenyelte. Aztán jobb karját végig-húzta a száján. Majd bement, de az ajtót nyitva hagyta. Jolánka látta, hogy az asztalhoz lép és egy pohár sört tölt magának. Egy darabig ott álldogált még a kapu alatt. Aztán kiállt a kapuba s onnan nézte a járókelőket. Azt is meguntat. Hogy visszafordult, szoknyájának a széle beakadt a kapu záró, reteszébe s a szoknya fodra jó félméternyire leszakadt.

— Jesszusom! Most mit csinálok?! Hátrafordult Az ajtóban ismét ott állt a másik lány s nevetve nézte zavarát. A következő perczen azonban oda-lépett hozzá s a könnyűvérű hölgyek ösmert jószívű-ségével szólt:

— Jöjjön be. Majd fölvarrom.

Jolánka habozás nélkül követte. A zöld ripsz-garniturával berendezett hónapos szoba levegőjét valami olesó illatszer telítette. A divánon és székeken apró horgolt téritők díszelegetek. Az asztalon a sörösüveg mellett narancs, czigaretták, kucsébertől

került csokoládés doboz és egy rémregény képes ponyvakiadása heverték. Az ágyon selyem blúz és tollas kalap, az ablakpárkányon spirituszlámpa és egy pár lakkezipő egészítették ki a költői rendetlenséget. A falon néhány férfiarczkép és a tarka pongyoláshölgy fényképe, több kiadásban s többé-kevésbé merész és részben hiányos toiletteben.

Ez a Lily lakása.

Jólánka csodálkozva nézett szét.

— Oh! nálam még rendetlenség van. Később szoktam kitakarítani, — szólt Lily, mialatt tüt, czérnát keresett elő. Aztán leültette vendégét és szapora öltésekkel varrt fel a leszakadt fodrot.

— Milyen ügyesen tud varjni! Igazán, nagyon köszönöm a szívességét.

— Oh! kérem, szót sem érdemel.

Mikor készen volt a munkával, kinézett az ajtón.

— A Fraulein még se jön. Várja meg itt. Ne álldogáljon a kapuban.

— Ha nem vagyok alkalmatlan.

És a két fiatal leány mosolyogva nézett egymásra. Az előkelő, tiszteességes, úri leány, meg a másik... Jolánka törte meg a csöndet:

— Magukhoz is jár Tatáros Géza?

— Igen (Lily a festék alatt elpirult) eljön néha hozzám. Én árva vagyok. Egyedül lakom.

— Szegény. Senkije nincs?

— Senkim . . .

Jolánka részvéttel nézett reá.

Lily erre egy szentimentális mesével állott elő, melynek minden szava szemenszedett hazugság volt. Elmondta, hogy lelketlen szülei kiűzték a világba, mert nem akart ahhoz nőül menni, a kihez kény-

szeritették és hogy Gézával már régen szeretik egymást, de a Géza szülei is ellenzik házasságukat...

Jolánka könyekig elérzékenyedett.

Erre Lily minden átmenet nélkül vidámabb hangba csapott át, mialatt felugrott a székről:

— Akar sört?

Már töltött is, a mikor mondta, be sem várva a választ.

Jolánka nem akarta visszautasítani, nehogy megsértse vele ezt a szerencsétlen, sorsüldözött teremést, a ki olyan szeretetremélton viselte magát véle szemben. Aztán, mialatt társnője tovább csevegett, elgondolta, hogy milyen szerencsétlen ember lehet az a szegény Géza is, a kinek olyan rémséges szerelmi bánata van. Pedig milyen gondatlannak és jókedvűnek látszik a csütörtöki zsurokon.

A két leány egy darabig még együtt maradt. Végre a Fráulein léptei hallatszottak a kapu alatt. Lily izgatottan szólt oda vendégének:

— Siessen. Jön a nevelőnő. Aztán nehogy megmondja neki, hogy nálam volt.

Sietve kezet fogtak s Jolánka kisietett. A Fraulein izgatott és zavart volt. Bocsánatot kért a nővendéktől, hogy soká oda maradt. Jolánka nem törödött vele.

A fiatal leány útközben elgondolkozott. Sok dolog volt, a mit nem értett meg új barátnője helyzetében. De azért valami titkos ösztön azt súgta neki, hogy odahaza, a szülei előtt nem szabad elárulnia kalandját. Nem is tette.

III.

Tulajdonképen nem Lilynek hívták. Hanem a mikor vidékről fölkerült Budapestre, itt az egyszerű Mariból hamarosan Lilyvé vedlett.

Lett belőle Lily. Egyéb semmi . . .

Sajátságos szatírája a sorsnak, hogy ez a két leány összekerült. Az ártatlan előkelő leány, a kinek fogalma sem volt a romlottságról, és a másik, a kinek az erkölcsi romlottság volt éltető eleme, minden nap kenyere.

Pedig egyidősök voltak.

Másnap, mikor a nevelőnő megint bement „rokonát¹⁴ meglátogatni, Jolánka ismét a kapuban maradt. Lily nem sokáig várhatott magára. Már az ablakból láta jönni őket s azonnal kijött szobából. Régi ismerős módjára, mosolyogva üdvözölte új barátnőjét.

- Jöjjön be, mutatok valamit. Es Jolánka bement.

— Nézze mit kaptam tegnap.

Lily egy kis bőrtokot vett elő, a melynek pirosbársny alapjáról egy pár brilláns függő szórta vakító sugarait.

Testvérek közt megért öt koronát.

- Nagyon szép. A mama is kapott ilyet tavaly kriszkindlibe a papától. De ez még szebb. Nagyobbak a kövek.

Lily eltette az ékszert

— Mindjárt hozzák a reggelit. Két pár tormás virslit hozattam. Csak úgy találomra. Gondoltam, hogy talán megint eljön.

Jolánka egész zavarba jött. .

— Oh! kérem, hogy fogadjam el? . . .

— Szót sem érdemel.

Ekkor az ajtót kívülről a lábával megrágta valaki. Lily hirtelen fölugrott. Hogy kinyitotta, egy pinczér állt a küszöbön, két krigli sörrel és két pár gőzölgő virslivel.

— Nem tudom kinyitni e miatt a vaczak miatt.

— Jól van, jól. Ne járjon a szája. Tegye le az asztalra, oszt' menjen dolgára.

A pinczér szemtelenül röhögött. Aztán csodálkozva nézett Jolánkára. Az egyszerű, angolos posztóruhába öltözött úri leány úgy kiritt ebből a keretből.

— Itt a pénze.

Lily kezébe olvasta az aprópénzit. A pinczér távozás közben az ajtóból még egyszer visszanézett.

IV.

És a két leány ezentúl is minden nap találkozott. Jolánkát rendkívül izgatta ez a titokteljes barátkozás. Sajátos ingerrel birt rá nézve a dolog. Olyan más volt ez az ő új barátnője, mint a kiket eddig ösmert, a zárdanövendékek s azok az úri leányok, a kikkel zsurokon szokott volt találkozni. Lilyt is vonzotta ez a más lékgörhöz tartozó előkelő úri leány az önaiv ártatlanságával.

És sajátságos, hogy ez a testben, lélekben egyaránt megromlott teremtmény, napról-napra jobban megszerette a másikat, a kinek annyira tisztelte ártatlanságát, hogy soha egy kétértelmű szót nem ejtett volna ki előtte.

A Fraulein nem sokat törödött vele, hogy Jolánka hol tölti idejét, míg ö a „rokonát* látogatja. A méltóságos urék persze egy szót se tudtak az egész dologról. Tatáros Géza csak úgy eljárt a csütörtöki zsurokra, mint azelőtt. Jolánka minden csodálkozva nézett rá, hogy milyen vidám és derült tud lenni ez a szegény ember, a kinek olyan rém-séges szerelmi bánata van. Lilyt néha megkérdezte, hogy miben van a dolguk? A perdita kénytelen-kelletlen tovább szötte a hazugságot. De egyáltalán nem is igen faggatta. Minthogy minden nap együtt reggeliztek, Jolánka néha apró ajándékokat vitt barátnőjének, melyeket megtakarított zsebpénzéből vásárolt, így viszonozta Lily vendégszeretetét.

Édes, bizalmas, hangulatos délelőttök voltak ezek, melyeket a két fiatal leány együtt töltött. Jolánka sok-sok év múlva is visszagondolt erre az időkre.

Egyszer azonban beközöntött a katasztrófa.

V.

Körülbelül egy fél év óta ösmerte már egymást a két leány, mikor Jolánka fivére, Bárdonyi Béla huszárfőhadnagy cs. és kir. kamarás megérkezett Becsből szülei látogatására. Hogy, hogy nem történt, de elég az hozzá, hogy egy szép napon Béla, aki imádta nővéret, módnélkül fölháborodva érkezett haza. Előbb Jolánkát vette elő négyszemközt. Aztán rendkívül földúlt arczzal állított be szüleihez, a

kikkel bizalmasan egy teljes óráig konferált. A mama egyik ájulásból a másikba esett, a papa pedig levet-kőzve méltóságát, úgy káromkodott, mint egy huszár-káplár. A lenszöke északnémetországi nevelönö azon-nal csomagolt és még az este elutazott. Jolánka sirt. Béla dühöngött. Másnap pedig az egész család elutazott a Riviérára.

VI.

Négy év telt el.

Jolánkából azóta Jolán lett, a kiben most senkisem ösmerne rá Lily egykor barátnőjére. Komoly, nyugodt, előkelő és méltóságos hölgy, méltó büszkesége családjának és minden boldogsága a vőlegényének, báró Bolzalaky Gábornak, a ki ezer holdas birtoka mellett is olyan tökéletes ember, hogy Jolán szülei sem tudtak semmi kivetni valót fölfe-dezni benne.

Miután egy félévig jártak jegyben, az esküvő napja is elérkezett.

Gyönyörű májusi reggelre virradt a főváros. Jolán (Istenem! melyik menyasszony tudna aludni leánysága utolsó éjjelén?!...) már hajnalban talpon volt. A frizérnő is korán eljött. Megfésülte, és fejére tette a narancsvirágkoszorut. Csak a fátyol hiányzott még. Azt majd fölteszí a mama. A fésülő asszony elsigett, mert még ma sok dolga van. Jolán a szim-bolisztikus virággal fején, egyszerű szürke ruhában, ott álldogált a folyosón, mely az udvarra nézett. Az egész ház aludt még. Az álmos viczeházmester ásítva locsolta a kövezetét. Ekkor egy hordár jelent

meg a kapuban. Kezében kis levél volt, melynek cízmését iparkodott kibetűzni.

Jolán áthajolt a vaskorláton.

— Kit keres?

— Bárdonyi Jolán ő nagyságát.

— Hozza föl a levelet.

Reszkető Írással, kusza betükkel, néhány sor volt odavetve:

„Ha emlékszik még rám, az istenre kérem látogasson meg *azonnal*. Csak egy nehány perezre

Lily“

Jolánt csodálatos hangulat lepte meg. Eszébe jutottak a régi napok, melyeket együtt töltött azzal a leányNAL, a kit azóta se látott.

Habozás nélkül selyem sált kötött fejére s másik perezben kiosont a kapun. Az utcára érve meggyorsította lépeit, s fél óra alatt ott volt a Lily lakásán.

Hogy benyitott a szobába, megdöbbenvé állott meg a küszöbön.

A pusztulás, a nyomor sötét képét látta ott. Az ágyban, isten és emberektől elhagyatva, egy csontvázzá aszott alak feküdt, a ki reszkető karjait tárta ki felé.

Köszönöm, hogy eljött. Az isten áldja meg érte! . . .

A narancsvirágkoszorús menyasszony oda lépett az ágyhoz s könyezve hajolt a haldokló perditára . . .

TARTALOM.

	Lap
Ha más nem akad	3
Csere.....	13
A bútorok	21
Inkognitóban ...	29
Katicza —.....	37
A medve	49
A zöld gróf szerelme	59
Pusztuló udvarház	66
Neveidében	76
Tanódyné öröksége	83.
Az arany paraszt	91
A Gaáth-lányok öröksége	100
Az illat	102.
Judit	119
Egy vén kastély	130
A munkácsi várrol	141
A barátnök	15A